

ความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2550

นางสาวธาราทิพย์ พ่วงเชียง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประชากรศาสตร์

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2555

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository(CUIR)

are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

WORK NEEDS OF THAI ELDERLY IN 2007

Miss Tharathip Pongchieng

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Demography

College of Population Studies

Chulalongkorn University

Academic Year 2012

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

โดย

สาขาวิชา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2550

นางสาวธราทิพย์ พ่วงเชียง

ประชากรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พัฒนาวดี ชูโต

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีวิทยาลัยประชากรศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. วรเวศม์ สุวรรณระดา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. วิไล วงศ์สืบชาติ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พัฒนาวดี ชูโต)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อัจฉรา เอ็นซ์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร. นริสรา ฟิ่งโพธิ์สภ)

ธาราทิพย์ พวงเชียง: ความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2550. (WORK NEEDS OF THAI ELDERLY IN 2007) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ.ดร.พัฒนาดี ชูโต, 92 หน้า.

การศึกษานี้ศึกษาความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ และค้นหาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2550 แหล่งที่มาของข้อมูลได้รับความอนุเคราะห์จากโครงการ “การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2550” ดำเนินการโดยสำนักสถิติสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ การเลือกตัวอย่างเป็นแบบสองขั้นตอน โดยผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่ตอบแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเองได้จำนวนตัวอย่าง 19,962 ราย

ผลการศึกษา พบว่าผู้สูงอายุที่เป็นตัวอย่างร้อยละ 38.2 มีความต้องการทำงานภายหลังจากที่อายุครบ 60 ปีแล้ว ผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบง่าย พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ภาคที่อยู่อาศัย เขตที่อยู่อาศัย ประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ภาวะสุขภาพ การเป็นเจ้าของบ้าน สถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือน ภาวะหนี้สิน รายได้ ความเพียงพอของรายได้ การออมหรือมีทรัพย์สินอื่น จำนวนบุตร จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การอ่านออกเขียนได้ และความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน มีอิทธิพลต่อความต้องการทำงานแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วนการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบพหุ พบว่าที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ตัวแปรทั้ง 18 ตัวข้างต้นร่วมกันอธิบายการแปรผันของความต้องการทำงานของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 27.6 ($R^2 = 0.276$)

นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบพหุขั้นตอน พบว่าอายุเป็นตัวแปรที่สามารถอธิบายการแปรผันของความต้องการทำงานของผู้สูงอายุได้เป็นลำดับแรก คือ ร้อยละ 10.6 รองลงไปได้แก่ภาวะหนี้สิน เพศ ภาคที่อยู่อาศัย ภาวะสุขภาพ ประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ รายได้ สถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือน สถานภาพสมรส จำนวนบุตร ระดับการศึกษา ความเพียงพอของรายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัย การเป็นเจ้าของบ้าน และการอ่านออกเขียนได้ ซึ่งสามารถเพิ่มอำนาจการอธิบายการแปรผันของความต้องการทำงานได้ร้อยละ 4, 2.9, 1.8, 1.5, 1.3, 1.4, 1.3, 0.6, 0.4, 0.5, 0.4, 0.2, 0.3 และ 0.0003 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรอิสระอีก 2 ตัว คือการออมหรือมีทรัพย์สินอื่นและความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน ไม่ได้เพิ่มอำนาจการอธิบายความต้องการทำงานของผู้สูงอายุที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สาขาวิชา _____ ประชากรศาสตร์ _____ ลายมือชื่อนิสิต _____
ปีการศึกษา _____ 2555 _____ ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก _____

5386852251 : MAJOR DEMOGRAPHY

KEYWORDS : WORK NEEDS / THAI ELDERLY

THARATHIP POUNGCHIENG: WORK NEEDS OF THAI ELDERLY IN 2007.

THESIS ADVISOR: ASST PROF. PATTANAWADEE XUTO, Ph.D., 92 pp.

This research examines the needs of the elderly to work and the variables influencing the work needs of Thai elderly in 2007. The data used in this research were provided by the 2007 Survey of Older Persons in Thailand, conducted by the National Statistical Office. The sample was taken by Stratified Two - Stage sampling. The researcher selected only those who were 60 and over who could complete the questionnaire by themselves. The sample size was 19,962 individuals.

It was found that 38.2% of the respondents needed to work after they were 60 years old. Simple - Binary - Logistic Regression analysis revealed that sex, age, education level, marital status, region of residence, type of residential area, history of working for the government or a government enterprise, health conditions, being a house owner, household - member status, having debts, income, income adequacy, having savings or assets, number of children, number of household members, literacy, and expectation on financial aid influenced their work needs at a statistically significant level of 0.05. Multivariate - Binary - Logistic Regression analysis revealed that all 18 independent variables together explained the variation of work needs of Thai elderly by 27.6% ($R^2 = 0.276$) at a statistically significance level of 0.05.

In addition, Stepwise - Multivariate - Binary - Logistic Regression analysis revealed that age was the prime variable in explaining the variation of work needs by 10.6 percent, followed by having debts, sex, region of residence, health conditions, history of working for the government or a government enterprise, income, household - member status, marital status, number of children, education level, income adequacy, number of household members, type of residential area, being a house owner, and literacy, which increase the power of explanation for the percentage of 4, 2.9, 1.8, 1.5, 1.3, 1.4, 1.3, 0.6, 0.4, 0.5, 0.4, 0.4, 0.2, 0.3 and 0.0003 respectively, whereas the remaining variables did not increase the explanatory power at a statistically significance level of 0.05.

Field of Study: Demography Student's Signature

Academic Year: 2012 Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์และสนับสนุนจากผู้มีพระคุณหลายท่าน ผู้วิจัยสำนึกและซาบซึ้งในความเมตตาเป็นอย่างยิ่ง

กราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัฒนาดี ชูโต อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ซึ่งชี้แนะแนวทางการศึกษาและแนวคิดในการแสวงหาค้นคว้าความรู้ต่างๆ พร้อมทั้งสละเวลาตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์หลายต่อหลายครั้งจนเสร็จสมบูรณ์ และขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.วิไล วงศ์สืบชาติ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อัจฉรา เอ็นท์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.นริศรา พึ่งโพธิ์สม กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยทุกท่านได้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ด้วยความเมตตา ตลอดจนสละเวลาตรวจทานและแก้ไขวิทยานิพนธ์อย่างละเอียดจนทำให้การทำวิทยานิพนธ์กลายเป็นเล่มที่สมบูรณ์

ขอบพระคุณสำนักงานสถิติแห่งชาติที่อนุเคราะห์ข้อมูลโครงการ “การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2550” ในการศึกษาครั้งนี้ ขอขอบคุณเพื่อนนิสิต รุ่นพี่ และเจ้าหน้าที่วิทยาลัยประชากรศาสตร์ทุกท่านที่คอยให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจระหว่างการศึกษาและการทำวิทยานิพนธ์

ท้ายสุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณมารดา พี่สาว และน้องสาวผู้ที่เคียงข้างลูกเสมอมา ไม่ว่าในยามทุกข์หรือสุข อีกรยังคอยเป็นทั้งกำลังใจร่างกายและแรงใจไม่ให้อ่อนท้อต่ออุปสรรคต่างๆ และขอบคุณเพื่อนๆ ทุกคนที่คอยเป็นกำลังใจให้ตลอดมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ฅ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
1.3 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา.....	4
1.4 กรอบแนวคิดของการศึกษา.....	20
1.5 ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	22
1.6 สมมติฐานของการศึกษา.....	32
1.7 ประโยชน์ของการศึกษา.....	34
บทที่ 2 ระเบียบวิธีวิจัย.....	35
2.1 แหล่งที่มาของข้อมูลของการศึกษา.....	35
2.2 ประชากรและการเลือกตัวอย่าง.....	35
2.3 ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา.....	37
2.4 การนิยามตัวแปรและการวัด.....	38
2.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล.....	42
บทที่ 3 ผลการศึกษา.....	45
3.1 ลักษณะทั่วไปของตัวอย่าง.....	45
3.2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย.....	51
3.3 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย.....	53
บทที่ 4 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	75
4.1 สรุปผลการศึกษา.....	75
4.2 ข้อเสนอแนะ.....	80
รายการอ้างอิง.....	82

	หน้า
ภาคผนวก	85
ภาคผนวก ก ข้อคำถามจากแบบสอบถามการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2550	86
ภาคผนวก ข ผลการความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพการทำงานในปัจจุบันและอายุ กับความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย	90
ภาคผนวก ค ผลการทดสอบเงื่อนไขความสัมพันธ์พหุร่วมเชิงเส้น	91
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	92

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 หลักเกณฑ์เพื่อกำหนดอาชีพที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุโดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับประสิทธิภาพการทำงานจำแนกตามลักษณะงาน	11
2 อาชีพและลักษณะงานที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ.....	12
3 การกระจายความถี่ของจำนวนชมรมอาคาร/หมู่บ้านจำแนกตามภาคและเขตการปกครอง	36
4 การกระจายความถี่ของจำนวนครัวเรือนส่วนบุคคลตัวอย่างจำแนกตามภาคและเขตการปกครอง.....	36
5 การกระจายความถี่ของจำนวนกรณีตัวอย่างจำแนกตามภาคและเขตการปกครอง.....	37
6 การกระจายอัตราร้อยละของลักษณะทั่วไปของตัวอย่าง.....	46
7 การกระจายอัตราร้อยละของความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย.....	52
8 อัตราส่วนโอกาสที่จะต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย.....	55
9 อัตราส่วนโอกาสที่จะต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทยโดยการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบพหุ และการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบพหุขั้นตอน.....	68
10 สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย.....	77
11 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพการทำงานในปัจจุบันและอายุกับความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย.....	90
12 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ.....	91

สารบัญภาพ

แผนภาพที่

หน้า

- 1 กรอบแนวคิดของการศึกษาความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 255021

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันโลกมีการพัฒนาในด้านต่างๆไม่ว่าจะเป็นด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมไปถึงระบบสาธารณสุข มีการรักษาโรคด้วยวิธีต่างๆและมีเครื่องมือการรักษาโรคที่ทันสมัย ประชากรก็มีความตื่นตัวและใส่ใจในเรื่องสุขภาพ สังเกตได้จากความนิยมในเรื่องอาหารเพื่อสุขภาพ การใช้สมุนไพร การออกกำลังกาย การทำสปา ตลอดจนการเกิดกลุ่มและชมรมสุขภาพต่างๆ ที่แพร่หลายขึ้น สิ่งต่างๆเหล่านี้ส่งผลให้ประชากรมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นและมีความคาดหวังการคงชีพโดยเฉลี่ยยืนยาวกว่าคนรุ่นก่อนๆ โดยประชากรโลกในปัจจุบันมีความคาดหวังการคงชีพโดยเฉลี่ยเพศชายเท่ากับ 65 ปี และเพศหญิงเท่ากับ 69 ปี สำหรับประชากรในประเทศไทยความคาดหวังการคงชีพของเพศชายเท่ากับ 68 ปี เพศหญิงเท่ากับ 75 ปี (คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554: 3 และ 10, สุชาติ ทวีสิทธิ์, 2553: 3) นับได้ว่าประเทศไทยมีความคาดหวังการคงชีพของประชากรทั้ง 2 เพศยืนยาวกว่าของโลก

นอกจากนี้การสำรวจประชากรสูงอายุของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ยังพบว่าประเทศไทยมีจำนวนและสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปีพ.ศ. 2537 ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุร้อยละ 6.8 ของประชากรทั้งประเทศ และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 9.4 ในปีพ.ศ. 2545 และร้อยละ 10.7 ในปีพ.ศ. 2550 และล่าสุดผลการสำมะโนประชากรเมื่อปีพ.ศ. 2553 ดำเนินการโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า มีจำนวนผู้สูงอายุถึงร้อยละ 13 ของประชากรของประเทศ การที่ประเทศไทยมีประชากรอายุ 60 ปีหรือมากกว่าเกินร้อยละ 10 แล้วนั้นก็ถือว่าประเทศไทยได้ก้าวสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) ตามนิยามขององค์การสหประชาชาติแล้ว (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2553: 1, มุลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2549: 3) สถิติการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุในประเทศไทยดังกล่าวนับว่าสอดคล้องกับสถิติการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุของโลก โดยองค์การสหประชาชาติรายงานว่าเมื่อปีพ.ศ. 2552 โลกมีประชากรสูงอายุ (ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) 737 ล้านคนซึ่งเพิ่มเป็น 3.5 เท่าของจำนวนผู้สูงอายุในปีพ.ศ. 2493 ที่มีประชากรสูงอายุเพียง 205 ล้านคน และคาดว่าในปีพ.ศ. 2593 ประชากรสูงอายุทั่วโลกจะเพิ่มขึ้นอีกเกือบสามเท่าโดยโลกจะมีประชากรสูงอายุถึง 2 พันล้านคน (United Nations, 2009: 10)

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ได้ให้ความหมายของ “ผู้สูงอายุ” ว่าหมายถึงบุคคลที่มีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2546: 1) ส่วนการเปลี่ยนแปลงไปสู่วัยสูงอายุนั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆไม่

จะเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านสรีระ เช่น การเปลี่ยนแปลงการทำงานของระบบและอวัยวะต่างๆ ภายในร่างกาย เช่น ตา หู จมูก ลิ้น ผิวหนัง ฮอร์โมน การทำงานของระบบประสาท เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจและอารมณ์ ซึ่งเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย เช่น ความเจ็บป่วยและการเสื่อมของระบบต่างๆ ในร่างกาย ก่อให้เกิดความวิตกกังวล ความกดดัน โดยอารมณ์จะเปลี่ยนแปลงง่าย กลัวการถูกทอดทิ้ง ขาดความมั่นใจในตนเอง ไม่สามารถปรับตัวได้ ทำให้ซึมเศร้า หงุดหงิด โกรธง่ายและใจน้อย เป็นต้น และประการสุดท้าย การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสถานภาพและบทบาททางสังคม เช่น ผู้ที่เคยทำงานเมื่ออายุครบ 60 ปีถึงเวลาเกษียณอายุการทำงานต้องออกจากงาน ทำให้เกิดการสูญเสียบทบาทในการทำงาน สูญเสียบทบาทในการเป็นผู้นำครอบครัว นอกจากนี้ยังมีปัญหาการถูกทอดทิ้งให้อยู่เพียงลำพังของผู้สูงอายุในสังคมชนบท เนื่องจากคนหนุ่มสาววัยแรงงานย้ายถิ่นออกจากภูมิลำเนาเพื่อไปหางานทำในเขตเมืองจึงทอดทิ้งให้ผู้สูงอายุอยู่ในภูมิลำเนาเดิม ส่วนในสังคมเมืองผู้สูงอายุต้องอยู่โดยลำพังเนื่องจากลูกหลานต้องออกไปทำงานนอกบ้านเป็นส่วนใหญ่จึงไม่มีเวลาเอาใจใส่ผู้สูงอายุนัก อีกทั้งยังมีประเด็นเรื่องการเสื่อมความเคารพต่อผู้สูงอายุเนื่องจากคนส่วนใหญ่มองว่าผู้สูงอายุมีสมรรถภาพทางร่างกายและความสามารถในการทำงานน้อยลง ผู้สูงอายุไม่ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน ส่งผลให้จากที่เคยเคารพนับถือผู้สูงอายุในฐานะผู้มีประสบการณ์เป็นการเสื่อมความเคารพแทน (อารีย์ เสนาชัย, 2550: ออนไลน์)

ยังมีปัญหาที่สำคัญของผู้สูงอายุอีกประการหนึ่ง คือ ปัญหาการมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานและยังไม่สามารถทำให้ลดลงได้ แม้รัฐบาลจะมีนโยบายสร้างหลักประกันทางรายได้โดยการจ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุทั่วประเทศแล้วก็ดี แต่เป็นเพียงการช่วยบรรเทาปัญหาด้านรายได้ของผู้สูงอายุลงได้บ้าง ดังนั้นผู้สูงอายุกลุ่มหนึ่งอาจต้องแสวงหาอาชีพใหม่หรือประกอบอาชีพเดิมต่อเนื่องต่อไป การเพิ่มโอกาสในการทำงานให้กับผู้สูงอายุที่ยังสามารถประกอบอาชีพได้จึงเป็นแนวทางหนึ่งเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ศักยภาพที่มีอยู่เพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว โดยไม่ต้องพึ่งพิงบุตรหลานหรือภาครัฐ และยังเป็นการสร้างคุณค่าให้กับตนเอง การมีอาชีพหรือขยายเวลาให้กับอาชีพที่มีอยู่เดิมจึงเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุต่างต้องการ ดังจะเห็นได้จากข้อมูลกำลังแรงงานของประชากรทั้งประเทศที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 33.8 ล้านคนในปี พ.ศ. 2543 เป็น 36.8 ล้านคนในปีพ.ศ. 2548 และ 38.9 ล้านคนในปีพ.ศ. 2554 ซึ่งกำลังแรงงานที่เป็นผู้สูงอายุก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน กล่าวคือเพิ่มขึ้นจาก 1.9 ล้านคนในปีพ.ศ. 2543 เป็น 2.6 ล้านคนในปีพ.ศ. 2548 และ 3.2 ล้านคนในปีพ.ศ. 2554 ตามลำดับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2543-2554) นอกจากนี้ยังพบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการการทำงานมากขึ้นโดยการเก็บรวมข้อมูลของกองทุนผู้สูงอายุซึ่งเป็นแหล่งทุนที่สนับสนุนเงินกู้ยืมโดยไม่มีดอกเบี้ยเพื่อให้ผู้สูงอายุใช้ประกอบอาชีพพบว่าในปีงบประมาณ 2552 การสนับสนุนการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ มีผู้สูงอายุขอรับการสนับสนุนการกู้เงินเพื่อเป็นทุนประกอบอาชีพรายบุคคลนี้ถึง 6,379 ราย แต่ผ่านการอนุมัติเพียง 3,138 ราย และมีการขอรับ

การสนับสนุนการกักเงินลงทุนเพื่อประกอบอาชีพรายกลุ่มถึง 62 กลุ่ม แต่มีเพียง 22 กลุ่มเท่านั้นที่ผ่านการอนุมัติ ข้อมูลดังกล่าวที่แสดงว่าผู้สูงอายุมีความต้องการในการประกอบอาชีพเป็นจำนวนมาก (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2552: 127) การทำงานของผู้สูงอายุในปัจจุบันแสดงถึงบทบาทที่สำคัญของผู้สูงอายุที่สะท้อนถึงที่มาของรายได้ การพึ่งพาตนเอง การหาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งนอกจากจะแสดงถึงศักยภาพในการดำรงชีวิต การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าไม่เป็นภาระแก่บุตรหลานและสังคม ยังถือเป็นการออกกำลังสมองเพื่อให้สมองไม่หยุดนิ่ง เป็นผลดีต่อสุขภาพทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้สูงอายุอีกด้วย (ปรียา มิตรานนท์, 2552: 92 ; ไพโรจน์ วงศ์วิวัฒน์, 2551: 26)

ในอดีตภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุอาจเป็นเชิงลบมากกว่าเชิงบวก ไม่ว่าจะเป็นด้านความเสื่อมต่างๆที่เกิดขึ้นกับร่างกาย ความเจ็บป่วย และโรคต่างๆที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปในทางเสื่อมของผู้สูงอายุทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานเสื่อมถอยไปด้วย แต่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในปัจจุบันนั้นมองว่าตนเองมีสุขภาพค่อนข้างดี ข้อมูลจากการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 4 พ.ศ.2551-2552 โดยสำนักงานสำรวจสุขภาพประชาชนไทยที่ศึกษาภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุจำนวน 9,195 ราย พบว่า ผู้สูงอายุร้อยละ 48.4 ประเมินว่าสุขภาพโดยรวมของตนเองอยู่ในระดับปานกลาง และประเมินว่าดีถึงดีมากร้อยละ 38.1 (ดีร้อยละ 32.6 ดีมากร้อยละ 5.5) ส่วนผู้สูงอายุที่รู้สึกว่าคุณภาพไม่ดีและไม่ดีเลยมีร้อยละ 12.5 และร้อยละ 1.0 ตามลำดับ (สมจินต์ โฉมวัฒน์ชัย และคณะ, 2552: 28) ซึ่งการที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เห็นว่าตนเองมีสุขภาพค่อนข้างดีนั้นอาจเป็นเพราะปัจจุบันมีการพัฒนาในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การสาธารณสุข การรักษาโรคและเครื่องมือการรักษาโรคที่ทันสมัย ประกอบกับความใส่ใจในเรื่องสุขภาพ ซึ่งสังเกตได้จากความนิยมในเรื่องอาหารเพื่อสุขภาพ สมุนไพร การออกกำลังกาย การทำสปา ตลอดจนการเกิดกลุ่มและชมรมสุขภาพต่างๆ ที่แพร่หลายขึ้นดังที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น ส่งผลให้ประชากรไทยมีความคาดหวังการคงชีพเฉลี่ยที่ยืนยาวขึ้น ทำให้เราได้รับรู้ภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุในเชิงบวกมากขึ้น เช่น ภาพลักษณ์ผู้สูงอายุที่มีร่างกายแข็งแรง สุขภาพดี มีศักยภาพในการสร้างคุณูปการต่อส่วนรวม มีความภาคภูมิใจในตัวเอง มองเห็นคุณค่าของตัวเอง หรือไม่เป็นภาระของลูกหลานและสังคม นอกจากนั้นผู้สูงอายุจำนวนมากยังมีภูมิปัญญาและสามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือลูกหลาน ดูแลชุมชน ตลอดจนเป็นมิตรภาพกับประชากรวัยอื่นได้ (สุชาติ ทวีสิทธิ์, 2553: 3)

จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางอายุของประชากรในปัจจุบันที่พบว่าประชากรมีอายุยืนยาวมากขึ้น อีกทั้งประชากรยังมีความสามารถในการทำงานหลังเกษียณอายุ ผู้สูงอายุจึงเป็นผู้ที่มีคุณประโยชน์ต่อสังคม นอกจากผู้สูงอายุจะสามารถทำงานต่อภายหลังเกษียณอายุแล้ว ยังสามารถชดเชยแรงงานที่ขาดแคลนในบางอาชีพ หรืออาชีพที่มีแนวโน้มขาดแคลนในอนาคตได้ กระบวนการทำงานจึงไม่ควรยุติลงที่อายุที่กำหนดเท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันได้มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีโอกาสในการทำงานต่อตามความเหมาะสมของสภาพร่างกาย เพื่อเป็นการช่วยเสริม

รายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดีทั้งกาย จิตใจ และอารมณ์ เกิดความพึงพอใจในชีวิต และเกิดความภูมิใจแก่ตนเองอีกด้วย (สมรักษ์ รักษาทรัพย์ และคณะ, 2553: 3-4 – 3-5) ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “ความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2550” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ และเพื่อค้นหาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ เพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อค้นพบจากการศึกษาในครั้งนี้ ไปใช้วางแผน ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สูงอายุที่มีความต้องการทำงานได้มีโอกาสในการทำงานตามความพร้อมและศักยภาพที่เหมาะสมอีกต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “ความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2550” มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2550
- 2) เพื่อค้นหาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2550

1.3 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาเรื่องความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2550 มีแนวคิดที่สำคัญในการศึกษาประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ทฤษฎีกิจกรรม ทฤษฎีการจำแนกแตกต่างทางสังคม และทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม โดยมีรายละเอียดของแต่ละแนวคิดดังนี้

1.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุแบ่งเป็น ความหมายของผู้สูงอายุ โครงสร้างอายุของประชากร ความต้องการของผู้สูงอายุ แผนการทำงานหลังเกษียณอายุ การเปลี่ยนแปลงทางสรีระที่มีผลต่อการทำงานของสูงอายุ ลักษณะของผู้สูงอายุและลักษณะงานที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ก. ความหมายของผู้สูงอายุ

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2539: 1-2) ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุไว้ว่า ผู้สูงอายุหมายถึง บุคคลที่สังคมได้กำหนดเกณฑ์อายุเมื่อมีชีวิตในช่วงวัยสุดท้ายของชีวิต ซึ่งเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและสังคม

นภาพร ชโยวรรณ (2542: 2-3) ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุไว้ว่า เป็นประชากรที่มีอายุ 60 ขึ้นไป เนื่องจากเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพที่ชัดเจน และใช้เป็นอายุเกษียณสำหรับข้าราชการไทย โดยพิจารณาว่าวัยนี้เป็นวัยที่มีความเสื่อมของร่างกายซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติ มีกำลังลดลง เชื่องช้า จึงเป็นบุคคลที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ

นาง พันธ์มนาวิน และคณะ (2549: 32) ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุไว้ว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งอาจมีความอ่อนแอหรือเจ็บป่วยขึ้นอยู่กับพันธุกรรม สิ่งแวดล้อม ภาวะโภชนาการ โรคภัย ของแต่ละบุคคล และเป็นวัยเกษียณอายุราชการหรือออกจากงานที่ทำประจำ จึงสมควรมีผู้ดูแล และได้รับความช่วยเหลือตามสมควรไม่ว่าจะจากครอบครัว ชุมชน หรือจากรัฐบาล

องค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2009: 8) ได้ให้นิยามผู้สูงอายุว่าเป็นผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป Older persons (that is, those aged 60 years or over)

ในที่นี้ผู้ศึกษาสรุปว่า ผู้สูงอายุหมายถึง บุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจ และหน้าที่การงานทางสังคม สิ่งที่คุณสูงอายุมีความต้องการ หรือ มีลักษณะทั่วไปที่เหมือนกัน เช่น ต้องการความสนใจจากผู้อื่น ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ต้องการความช่วยเหลือจากสังคม และต้องการการดูแลใกล้ชิด เป็นต้น

ข. โครงสร้างอายุของประชากร

อายุเป็นลักษณะประจำตัวของบุคคลที่มีความสำคัญโดยที่อายุจะเพิ่มขึ้นตามเวลา ทุกสังคมจะใช้อายุเป็นเกณฑ์ในการกำหนดบทบาท สถานภาพของคนในสังคม นอกจากนี้อายุ ยังแสดงถึงความสามารถทางร่างกายและจิตใจของบุคคล เช่น ประชากรวัยเด็กเป็นวัยที่ต้องพึ่งพิงผู้ใหญ่ในการเลี้ยงดู ประชากรวัยแรงงานเป็นกำลังผลิตของสังคม ประชากรวัยเจริญพันธุ์ มีบุตรเพื่อสืบเผ่าพันธุ์ และประชากรสูงอายุเป็นหลักทางความคิดและประสบการณ์ของสังคม เป็นต้น เราสามารถแบ่งกลุ่มอายุตามวัยของประชากรได้เป็น 3 กลุ่ม คือ วัยเด็ก วัยแรงงาน และวัยสูงอายุ (เพ็ญพร ธีระสวัสดิ์, 2540: 18, ปราโมทย์ ประสาทกุล, 2543: 120-124) ผลการสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2533 พ.ศ. 2543 และ พ.ศ. 2553 พบว่าประชากรแต่ละวัยมีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นและลดลงดังรายละเอียดต่อไปนี้ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2553)

1) วัยเด็ก (อายุ 0 – 14ปี) พบว่าประเทศไทยมีสัดส่วนประชากรวัยเด็กลดลงอย่างเห็นได้ชัด คือ จากร้อยละ 29.2 ในปี พ.ศ. 2533 เป็นร้อยละ 24.4 ในปี พ.ศ. 2543 และร้อยละ 19.5 ในปี พ.ศ. 2553 ตามลำดับ

2) วัยแรงงาน (อายุ 15 - 59 ปี) พบว่าประเทศไทยมีสัดส่วนประชากรวัยแรงงานเพิ่มขึ้นเล็กน้อย คือ จากร้อยละ 63.4 ในปี พ.ศ. 2533 เป็นร้อยละ 66.1 ในปี พ.ศ. 2543 และร้อยละ 67.5 ในปี พ.ศ. 2553 ตามลำดับ

3) วัยสูงอายุ (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) พบว่าประเทศไทยมีสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดคือ จากร้อยละ 7.4 ในปี พ.ศ. 2533 เป็นร้อยละ 9.5 ในปี พ.ศ. 2543 และร้อยละ 13 ในปี พ.ศ. 2553 ตามลำดับ

มีประเด็นที่สำคัญที่ได้จากผลการสำมะโนประชากรและเคหะข้างต้น คือ สังคมไทย ได้ก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุแล้วและเป็นผู้สูงอายุที่อายุยืนมากขึ้น ซึ่งในอนาคตวัยสูงอายุ

จะเพิ่มขึ้นอีกเนื่องจากวัยแรงงานในปัจจุบันจะเคลื่อนไปเป็นวัยสูงอายุ ผลกระทบคือประเทศไทยจะเผชิญปัญหาขาดแคลนแรงงานอย่างหนัก ดังนั้นการยืดระยะเวลาการทำงานของผู้สูงอายุ การให้โอกาสการทำงานแก่ผู้สูงอายุ และนำศักยภาพของผู้สูงอายุที่มีอยู่มาใช้จึงเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าวให้ลดลงได้

ค. ความต้องการของผู้สูงอายุ

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2539: 59-60) กล่าวว่าไว้ว่า ผู้สูงอายุจะมีลักษณะเฉพาะตัว โดยความเป็นปัจเจกของแต่ละคนจะเพิ่มขึ้นจนกลายเป็นคุณสมบัติที่เป็นลักษณะเฉพาะของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุแต่ละคนแตกต่างกันไปทำให้การจัดบริการใดๆ สำหรับผู้สูงอายุไม่อาจทำให้เหมาะกับลักษณะที่เป็นแบบตายตัวของผู้สูงอายุได้ การสนองความต้องการของผู้สูงอายุจึงทำได้ยาก เพราะต้องคำนึงถึงความแตกต่างทั้งตามลักษณะสังคม และตามลักษณะเฉพาะของผู้สูงอายุแต่ละคนดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ไรท์ดีสมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2539: 59-60) กล่าวว่า ความต้องการของผู้สูงอายุมี 2 ประการสำคัญคือ

1) **ความต้องการด้านเศรษฐกิจ** อาจเป็นความต้องการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงินจากบุตรหลานหรือพี่น้อง ซึ่งอาจให้การเลี้ยงดูตามควรแก่อัตภาพ แต่ถ้าเป็นความมั่นคงทางสังคมจะเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องจัดให้มีโครงการและสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การให้เงินบำเหน็จบำนาญ การสงเคราะห์คนชรา เพื่อให้ทุกคนมีรายได้จุนเจือเมื่อสูงอายุ

2) **ความต้องการด้านที่อยู่อาศัย** ผู้สูงอายุมีความต้องการที่จะมีที่อยู่อาศัย โดยผู้สูงอายุอาจอาศัยอยู่ในบ้านของตนเองหรือบุตรหลาน อาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง หรือในสถานสงเคราะห์ของรัฐบาลหรือของเอกชน

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2539: 60-61) ยังอธิบายถึงแนวทางในการศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุ โดยจำแนกความต้องการของผู้สูงอายุออกเป็น 2 ประเภท อีกดังนี้

1) **ความต้องการพื้นฐาน** คือ ความต้องการโดยทั่วไปที่ผู้สูงอายุต้องแสวงหาให้ได้มาไม่ว่าจะอยู่ในสังคมใดก็ตาม จากการสำรวจความต้องการพื้นฐานในวัฒนธรรมที่ต่างกันอย่างสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุทั่วไปต่างมีความต้องการเหมือนกันในด้านจิตใจ กล่าวคือ

ก. ผู้สูงอายุพยายามมีชีวิตอยู่นานเท่าที่จะเป็นไปได้ หรืออย่างน้อยก็อยู่ไปจนกว่าความพึงพอใจในสิ่งรอบตัวนั้นไม่มีความหมายหรือเมื่อถึงแก่ความตาย

ข. ผู้สูงอายุพยายามรักษาพลังและศักยภาพทางร่างกายและสมองให้คงอยู่มากที่สุด และใช้ประโยชน์จากพลังและศักยภาพดังกล่าวสูงสุดเท่าที่จะทำได้

ค. ผู้สูงอายุพยายามป้องกันและธำรงไว้ซึ่งสิทธิพิเศษที่เคยเป็นในชีวิตวัยต้น เช่น ความรู้ความชำนาญ ทักษะสมบัติ เกียรติคุณ และอำนาจ เป็นต้น

2) **ความต้องการขั้นสูง** คือ ความต้องการที่เปลี่ยนแปลงง่าย อาจเป็นความต้องการเฉพาะหน้าหรือความต้องการระยะยาว หรือเป็นจุดหมายปลายทางของผู้สูงอายุ ความ

ต้องการขั้นสูงจะสอดคล้องกับลักษณะสังคมและวัฒนธรรมของผู้สูงอายุ และเป็นผลจากการขัดเกลาของแบบแผนและบรรทัดฐานของสังคม เช่น ในสังคมตะวันตก ผู้สูงอายุต้องการมีงานที่เหมาะสมกับวัย มีรายได้เพียงพอใช้จ่าย มีบริการทางสุขภาพที่รัฐจัดให้ มีที่พักที่อาศัย ฯลฯ ในขณะที่สังคมตะวันออก ความต้องการดังกล่าวอาจไม่สำคัญเท่ากับการได้รับการดูแลเอาใจใส่จากบุตรหลานและครอบครัว ความต้องการขั้นสูงจึงเป็นผลของวัฒนธรรมที่ปรุงให้เข้ากับวิถีชีวิตของผู้สูงอายุนั่นเอง

ดังนั้นเมื่อความต้องการทำงานเพื่อที่จะมีงานหรืออาชีพที่เหมาะสมกับวัยของตนเอง และมีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายโดยที่ไม่ต้องเป็นภาระของลูกหลานหรือรัฐบาลของผู้สูงอายุ ได้รับการตอบสนองก็จะส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง มองเห็นคุณค่าของตนเอง อีกทั้งยังช่วยให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดีทั้งร่างกาย และจิตใจ และเกิดความพึงพอใจในชีวิตอีกด้วย

ง. แผนการทำงานหลังเกษียณอายุ

วิจิตร บุญยะโทตระ (2537: 63-85) กล่าวไว้ว่า “คนชราที่ทำงานหรือยังคงหางานอย่างใดอย่างหนึ่งทำอยู่ตลอดเวลา นั้น จะสามารถนำเอาความรู้ความชำนาญที่มีอยู่ออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นได้มาก ดีกว่าจะปล่อยให้ความรู้ความชำนาญที่มีอยู่ติดตัวจมหายไปกับการปล่อยตัวเองให้ว่างๆ โดยไม่ทำอะไรเสียเลย” และได้เสนอแนวทางการทำงานที่ผู้สูงอายุสามารถทำได้แม้จะเกษียณอายุแล้วก็ตาม ดังต่อไปนี้

1) **การทำงานเต็มเวลา** ผู้สูงอายุบางส่วนอาจยังต้องทำงานเต็มเวลา เนื่องจากสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งบีบบังคับ เช่น ผู้สูงอายุไม่ได้วางแผนทางการเงินเพื่อชีวิตในวัยเกษียณอายุไว้ หรือวางแผนทางการเงินหลังจากการเกษียณแล้วไม่ดีพอ ผู้สูงอายุไม่มีงานอดิเรก หรือผู้สูงอายุยังไม่สามารถปรับตัวและความรู้สึกที่ว่าหากไม่ได้ทำงานแล้วจะเป็นผู้ไร้ค่าหรือหมดความสำคัญ ประกอบกับภาวะเงินเฟ้อที่เพิ่มขึ้นทุกปีทำให้ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งมีความจำเป็นต้องหางานทำเต็มเวลาเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้และเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

2) **การทำงานพิเศษนอกเวลา** ผู้สูงอายุบางส่วนอาจหางานพิเศษนอกเวลาทำเพื่อหารายได้มาเสริมกับรายได้ที่มีอยู่ ในกรณีนี้สามารถเกิดขึ้นได้กับผู้สูงอายุที่ได้เตรียมการทางการเงินเพื่อชีวิตเกษียณอายุไว้แล้ว หรือผู้สูงอายุที่มีงานอดิเรกหรือกิจกรรมอื่นๆ ทำอยู่แล้ว การหางานพิเศษนอกเวลาที่เหมาะสมจึงอาจเป็นวิธีแก้ปัญหาอย่างหนึ่งของผู้ที่เกษียณอายุการทำงานแล้ว

3) **การประกอบธุรกิจส่วนตัว** การประกอบธุรกิจส่วนตัวของผู้สูงอายุนั้น เป็นไปได้ 2 ประการ คือ

- ประการแรก การประกอบธุรกิจโดยไม่ต้องใช้เงินลงทุนซึ่งวิธีนี้ถือเป็นวิธีที่ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การรับเป็นที่ปรึกษาในด้านที่ตนเองมีความรู้และมีความถนัด

- ประการที่สอง การประกอบธุรกิจที่ต้องใช้เงินลงทุน เช่น ธุรกิจส่วนตัว การเปิดร้านขายสินค้า ฯลฯ ซึ่งการประกอบธุรกิจนี้ถือเป็นงานที่มีความเสี่ยงต่อผู้สูงอายุเนื่องจากต้องใช้เงินลงทุนในการลงทุน ผู้สูงอายุที่สนใจประกอบธุรกิจจึงควรประกอบธุรกิจโดยไม่ต้องใช้เงินลงทุนซึ่งน่าจะเป็นทางเลือกที่ดีและปลอดภัยกว่า โดยการรับเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำต่าง ๆ เป็นต้น

4) การเริ่มต้นทำธุรกิจเล็ก ๆ การทำธุรกิจเล็ก ๆ นั้นควรจะเป็นธุรกิจที่ผู้สูงอายุสามารถจัดการได้ด้วยตนเอง เช่น ปลูกดอกไม้หรือพืชผัก รับจ้างแปลหนังสือ สอนพิเศษ เพาะพันธุ์สุนัข แมว ปลา นอกจากธุรกิจเล็ก ๆ เหล่านี้จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีรายได้แล้วยังช่วยให้ผู้สูงอายุผ่านวันเวลาไปได้อย่างราบรื่น และไม่ต้องเหนื่อยทั้งร่างกายและจิตใจ

5) การทำงานในองค์กรการกุศล งานประเภทนี้อาจเป็นงานในมูลนิธิหรือหน่วยงานพัฒนา หรือองค์กรทางศาสนาซึ่งผู้สูงอายุอาจไม่ได้ทำเพื่อหวังเงินเป็นค่าตอบแทนแต่เป็นการนำความรู้ และประสบการณ์ของตนมาใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม

การทำงานหรือการประกอบอาชีพหลังเกษียณอายุควรเป็นไปตามความจำเป็นของสุขภาพ ความรู้ความสามารถ และความพึงพอใจของผู้สูงอายุเอง แต่ในผู้สูงอายุบางรายแม้จะเกษียณอายุการทำงานแล้วก็ยังจำเป็นที่จะต้องหารายได้เพื่อไปจุนเจือครอบครัว เพราะยังมีสมาชิกในครอบครัวที่ผู้สูงอายุยังต้องรับผิดชอบ หรืออาจมีเหตุผลทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ก็เป็นไปได้ อย่างไรก็ตามที่ดีสุขภาพของผู้สูงอายุไม่ว่าสุขภาพกายหรือสุขภาพทางจิตใจก็น่าจะเป็นเหตุผลในการประกอบการตัดสินใจด้วย เพราะถ้าผู้สูงอายุทุ่มเทเวลาให้กับการประกอบอาชีพมากเกินไปก็อาจทำให้สุขภาพของผู้สูงอายุทรุดโทรมลงได้ และอาจส่งผลต่อการเสียเงินในการรักษาพยาบาลตามมาอีกมากมาย หรือเป็นภาระให้กับผู้อื่นด้วย

จ. การเปลี่ยนแปลงทางสรีระที่มีผลต่อการทำงานของผู้สูงอายุ

สมรักษ์ รักษาทรัพย์ และคณะ(2553: 1-13 – 1-17) อธิบายว่าปกติบุคคลเมื่อมีอายุมากขึ้นสภาพของร่างกายจะเปลี่ยนแปลงไป โดยบุคคลจะโตเต็มที่ขณะอายุประมาณ 25 ปี และจะคงที่อยู่ช่วงระยะเวลาหนึ่งหลังจากนั้นจึงค่อย ๆ เสื่อมลงตามอายุที่เพิ่มขึ้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงใหญ่จนสังเกตเห็นได้ครั้งแรกจะเกิดขึ้นเมื่ออายุ 40 หรือ 50 ปี การเปลี่ยนแปลงของร่างกายมีดังนี้

1) พลังกำลังสูงสุดของกล้ามเนื้อและระดับการเคลื่อนไหวของข้อต่อ โดยทั่วไปพลังกำลังของคนจะลดลงประมาณร้อยละ 15 - 20 ในช่วงอายุระหว่าง 20-60 ปี ซึ่งการสูญเสียพลังกำลังไปของแต่ละคนนั้นไม่เท่ากัน และช่วงเวลาที่พลังกำลังลดลงของแต่ละคนก็ไม่เท่ากันด้วย อาชีพส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้พลังกำลังร่างกายที่แต่ละคนมีอยู่ทั้งหมด พนักงาน

สูงอายุอาจทำงานเหมือนพนักงานหนุ่มสาวแต่พนักงานสูงอายุอาจต้องใช้พลังที่มีเกือบทั้งหมด ผู้สูงอายุอาจทำงานเดิมได้เมื่ออายุสูงขึ้นแต่ต้องใช้กำลังมากจนใกล้กับกำลังสูงสุดของร่างกาย เช่น งานกรรมกร งานขุดดิน งานประเภทนี้จะทำให้ผู้สูงอายุเหนื่อยง่ายขึ้น จึงควรมีการจัดการทำงานที่เหมาะสม เช่น ให้มีเครื่องทุ่นแรง เพิ่มเวลาพัก หรือแม้แต่การจัดหางานที่เหมาะสมกว่าให้ทำแทน นอกจากนี้การที่ความสามารถในการเคลื่อนไหวและความยืดหยุ่นในผู้สูงอายุลดลงผู้สูงอายุจึงควรหลีกเลี่ยงการทำงานที่ต้องใช้ระดับการเคลื่อนไหวสูง

2) การควบคุมท่าทางและความสมดุลของร่างกาย โดยทั่วไปคนไม่สามารถรักษาความสมดุลของร่างกายไว้ได้ตลอดชีวิต เมื่อคนหนึ่งหรือยี่สิบหนึ่งอาจไม่เห็นว่าการสูญเสียความสมดุลไปบ้างแล้ว อุบัติเหตุของบุคคลมักเกิดจากการเสียสมดุลอุบัติเหตุจึงมักเกิดขึ้นบ่อยเมื่ออายุสูงขึ้น พนักงานสูงอายุมีโอกาสเสียความสมดุลของร่างกายและหกล้มได้มากกว่าพนักงานหนุ่มสาว ผู้สูงอายุจึงควรหลีกเลี่ยงงานที่ใช้กำลังของข้อต่อและกล้ามเนื้อมาก เช่น การยกและแบกของหนัก งานที่ต้องบิดหรือเอี้ยวตัวมาก งานที่ต้องทำบนพื้นที่ลื่น ขรุขระหรือไม่มั่นคง เป็นต้น

3) การควบคุมการนอนหลับ ผู้สูงอายุมักไม่สามารถควบคุมการนอนหลับได้ดีเช่นแต่ก่อน จึงนอนหลับได้น้อย กว่าที่จะหลับอาจต้องใช้เวลานาน อาจนอนหลับไม่สนิทและตื่นได้ง่าย ประสิทธิภาพของการนอนจะส่งผลต่อการทำงานในตอนกลางวันด้วย คนจะนอนหลับได้นานเท่าไรหรือนอนหลับได้ดีอย่างไรขึ้นอยู่กับเวลาทำงาน แสง และ เสียง ผู้สูงอายุที่ทำงานเป็นกะหรือทำงานกลางคืนทำให้เวลานอนเปลี่ยนไป การเปลี่ยนเวลานอนของผู้สูงอายุมีผลต่อการนอนหลับของผู้สูงอายุซึ่งผู้สูงอายุต้องใช้เวลาในการปรับตัวมากกว่าคนหนุ่มสาว การพิจารณางานสำหรับผู้สูงอายุจึงควรพิจารณาถึงเรื่องนี้เป็นพิเศษ เช่น หาตำแหน่งงานที่ทำตอนกลางวันให้ทำ หรือให้มีเวลาหยุดพักในช่วงระหว่างการเปลี่ยนกะนานขึ้น

4) การควบคุมอุณหภูมิของร่างกาย ร่างกายจะสามารถควบคุมอุณหภูมิภายในร่างกายและปรับตัวให้สอดคล้องกับอุณหภูมิภายนอกได้ลดลงเมื่ออายุมากขึ้น โดยผู้สูงอายุอาจตอบสนองต่อความร้อนหรือความหนาวได้น้อยลง ผู้สูงอายุอาจเป็นอันตรายเมื่อต้องทำงานติดต่อกันเป็นเวลานานจนทำให้อุณหภูมิในร่างกายสูงเกินไป ดังนั้นผู้สูงอายุควรหลีกเลี่ยงการทำงานในที่มีอุณหภูมิสูงมาก เช่น ไม่ควรทำงานกลางแจ้ง หรือทำงานใช้แรงงานต่อเนื่องกันหลายชั่วโมงในที่ร้อนจัด

5) การเปลี่ยนแปลงทางสายตา ผู้สูงอายุจะไม่สามารถอ่านหรือเห็นจากระยะปกติเช่นที่เคยเห็นในอดีต แต่อาจแก้ไขโดยการใส่แว่น ส่วนการเปลี่ยนแปลงอื่นๆที่เกิดขึ้น เช่น แสงสว่างไม่พออาจทำให้เห็นไม่ชัดเจนผู้สูงอายุจึงควรทำงานในที่มีแสงสว่างมาก และควรหลีกเลี่ยงการใช้เอกสารที่มีตัวพิมพ์ขนาดเล็ก

6) **การได้ยิน** ความสามารถในการได้ยินของผู้สูงอายุจะลดลง ซึ่งมักจะมีปัญหาในกรณีที่ต้องทำงานในสถานที่ที่มีเสียงดังจึงทำให้ไม่ค่อยได้ยินหรือฟังเสียงพูดของคนไม่เข้าใจ

7) **การคิดและพูด** ผู้สูงอายุไม่สามารถคิดได้เร็วเหมือนในอดีต ดังนั้นต้องอาศัยเวลาเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ ยาวนานขึ้น ในส่วนความสามารถในการใช้ภาษาพูดมักจะไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง ผู้สูงอายุอาจมีความสามารถน้อยถ้าต้องทำงานใหม่ๆที่ไม่เคยทำมาก่อน

8) **ระบบการรับรู้** ระบบการรับรู้ของคนทั่วไปจะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่แต่ละคนมีในช่วงชีวิตของการทำงาน บุคคลที่ผ่านการฝึกอบรมมาก หรือบุคคลที่ผ่านการทำงานหลากหลาย บุคคลเหล่านี้จะสามารถเรียนรู้ทักษะใหม่ๆได้ดี ส่วนบุคคลที่ไม่ใส่ใจต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆเมื่ออายุสูงขึ้น หรือบุคคลที่ทำงานแบบง่ายๆ ทำงานซ้ำๆเป็นเวลาหลายปี บุคคลเหล่านี้จะคุ้นเคยกับการทำงานแบบเดิมๆและจะคิดว่าการเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ หรือการทำงานที่ไม่เคยทำมาก่อนเป็นเรื่องยาก

9) **ผู้สูงอายุจะมีปัญหา**กับการทำงานที่รีบเร่งและสภาพแวดล้อมใหม่ๆ งานที่มีความซับซ้อน การทำงานหลายอย่างพร้อมกัน หรือทำงานในสภาพแวดล้อมที่วุ่นวาย โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมใหม่ๆหรือในที่ทำงานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย ดังนั้นหากสามารถจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการทำงานของผู้สูงอายุได้จึงเป็นสิ่งที่ดี โดยทั่วไปควรจัดสถานที่ทำงานให้มีสภาพแวดล้อมที่สงบ ไม่วุ่นวายมาก และอำนวยความสะดวกการใช้ทักษะและประสบการณ์จากการทำงานเดิม

เมื่อประชากรก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงทางสรีระของร่างกายหลายด้าน ดังนั้นการที่จะเลือกงานแต่ละประเภทผู้สูงอายุควรประเมินศักยภาพทางร่างกายของตนเองว่าเหมาะหรือไม่เหมาะกับงานประเภทใด รวมถึงนายจ้างของผู้สูงอายุควรจะต้องมีความยืดหยุ่นเกี่ยวกับภาระงานที่มอบหมาย หรือระยะเวลาทำงานให้เหมาะกับศักยภาพทางร่างกายของผู้สูงอายุด้วย

จ. ลักษณะของผู้สูงอายุและลักษณะงานที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

ความสามารถในการทำงานของบุคคลมักเปลี่ยนไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของอายุที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพราะความเสื่อมถอยของร่างกายและจิตใจ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสรีระร่างกาย คือ กล้ามเนื้อและข้อต่อไม่ดี ความสมดุลของร่างกายลดลง ทำให้โอกาสในการเกิดอุบัติเหตุสูงขึ้น นอนหลับยาก ความสามารถในการควบคุมอุณหภูมิของร่างกายลดลง มีปัญหาเรื่องสายตาและการได้ยิน ดังนั้นการเลือกงานที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุจึงต้องเป็นงานประเภทที่ไม่ควรใช้แรงงานติดต่อกันเป็นเวลานาน เพราะอุณหภูมิร่างกายอาจสูงเกินไป เช่น ไม่ควรทำงานกลางแจ้งหรือการทำงานที่ใช้แรงงานต่อเนื่องกันหลายชั่วโมงในที่ร้อนจัด หลีกเลี่ยงการทำงานที่ต้องยกของหนัก แบกหาม งานที่ต้องก้มๆเงยๆ หรือ เอี้ยวตัวมาก

งานที่มีสภาพแวดล้อมที่มีลักษณะเป็นพื้นลื่น งานที่ทำให้ตกใจง่าย เช่น ระเบิดเสียงดัง และควรทำงานในที่ที่มีแสงสว่างมาก หลีกเลี่ยงการใช้ตัวหนังสือขนาดเล็ก (สมรักษ์ รักษาทรัพย์ และคณะ , 2553: 1-13 – 1-17) ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น

นอกจากนี้สมรักษ์ รักษาทรัพย์ และคณะ (2551: 317-322) ยังเสนอหลักเกณฑ์สำหรับพิจารณาว่ามีงานใดหรืออาชีพใดที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุบ้าง โดยเกณฑ์ดังกล่าวพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับประสิทธิภาพการทำงานจำแนกตามลักษณะงานดังปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 หลักเกณฑ์เพื่อกำหนดอาชีพที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุโดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับประสิทธิภาพการทำงานจำแนกตามลักษณะงาน

ลักษณะงาน	ความสัมพันธ์ระหว่างอายุและศักยภาพการทำงาน	ประสิทธิผลการทำงานกับการเพิ่มขึ้นของอายุ
1. งานที่ใช้ทักษะสูงและใช้แรงงานและสมรรถนะสูง	อายุสูง-ศักยภาพการทำงาน ลดลง	ลดลง
2. งานที่ใช้ทักษะสูงและใช้แรงงานและสมรรถนะน้อย	อายุสูง-ศักยภาพการทำงาน เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
3. งานที่ใช้ทักษะปานกลางและใช้แรงงานและสมรรถนะมาก	อายุสูง-ศักยภาพการทำงาน ลดลง	ลดลง
4. งานที่ใช้ทักษะปานกลางและใช้แรงงานและสมรรถนะน้อย	อายุสูง-ศักยภาพการทำงาน ไม่เปลี่ยน	เป็นกลางไม่สามารถตัดสินใจ ได้เด็ดขาด
5. งานที่ใช้ทักษะน้อยและใช้แรงงานและสมรรถนะมาก	อายุสูง-ศักยภาพการทำงาน ลดลง	ลดลง
6. งานที่ใช้ทักษะน้อยและใช้แรงงานและสมรรถนะน้อย	อายุสูง-ศักยภาพการทำงาน ไม่เปลี่ยน	เป็นกลางไม่สามารถตัดสินใจ ได้เด็ดขาด

ที่มา : สมรักษ์ รักษาทรัพย์ และคณะ (2551: 317)

จากหลักเกณฑ์นี้สมรักษ์ รักษาทรัพย์ และคณะ (2551: 318-322) เสนออาชีพและงานที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ดังปรากฏตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 อาชีพและลักษณะงานที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

ทักษะและ แรงงาน	ประเภท อาชีพ	อาชีพ/ลักษณะงาน	ประสิทธิภาพ การทำงาน ของผู้สูงอายุ	หมายเหตุ
1. งานที่ใช้ ทักษะสูง และใช้ แรงงาน น้อย	นักวิชาการ	- สอนหนังสือ - นักวิจัย เป็นต้น	เพิ่มขึ้น	ผู้สูงอายุเป็นผู้มีความรู้ และประสบการณ์
	ผู้ดูแล สุขภาพของ คนและสัตว์	- แพทย์และพยาบาล - สัตวแพทย์และผู้ช่วย - ดูแลผู้ป่วยที่บ้าน เป็นต้น	เพิ่มขึ้น	- ควรพิจารณาความ เสื่อมถอยของสุขภาพ ประกอบ - การดูแลผู้ป่วยที่บ้าน ต้องการผู้ที่มีทักษะ มี ความโอปอ อ้อม อารี มีความเข้าใจ ซึ่งเป็น คุณสมบัติที่มีอยู่ในตัว ผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่
	นักกฎหมาย	- ทนายความ - อัยการ - ผู้พิพากษา	เพิ่มขึ้น	ผู้สูงอายุเป็นผู้มี ประสบการณ์
	สถาปนิก และวิศวกร	- ตกแต่งภายในและ ภายนอก - ออกแบบ - วิเคราะห์โครงสร้าง เป็นต้น	เพิ่มขึ้น	ผู้สูงอายุเป็นผู้มี ประสบการณ์
	บริหาร	- ผู้บริหารโรงเรียน วิทยาลัยและ มหาวิทยาลัย - ผู้บริหารสถานพยาบาล - ผู้บริหารลักษณะอื่นๆ เป็นต้น	เพิ่มขึ้น	ผู้สูงอายุเป็นผู้มี ประสบการณ์ และมี มนุษยสัมพันธ์ดี

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ทักษะและ แรงงาน	ประเภท อาชีพ	อาชีพ/ลักษณะงาน	ประสิทธิภาพ การทำงาน ของผู้สูงอายุ	หมายเหตุ
	พนักงาน ประจำ สำนักงาน	- พนักงานบัญชี - เลขานุการ - นักวิเคราะห์ด้าน เศรษฐกิจและการเงิน เป็นต้น	เพิ่มขึ้น	ผู้สูงอายุเป็นผู้มี ประสบการณ์
	เกี่ยวกับ ธุรกิจ	- ผู้ตรวจสอบบัญชี - นักบัญชี เป็นต้น	เพิ่มขึ้น	ผู้สูงอายุเป็นผู้มี ความรู้และ ประสบการณ์
2. งานที่ใช้ ทักษะสูง และใช้ แรงงาน มาก	บริการ รักษาความ ปลอดภัย	- เจ้าหน้าที่รักษาความ ปลอดภัย - ผู้ควบคุมดูแลเรือนจำ - ผู้ควบคุมดูแลตรวจสอบ โทรศัพท์วงจรปิด ในสถานราชการ ทำอากาศยาน สถานีขนส่ง สถานีรถไฟ และตามห้างสรรพสินค้า - งานตรวจสอบผู้โดยสาร โดยใช้เครื่อง เอ็กซเรย์ที่สนามบิน เป็นต้น	ลดลง	ผู้สูงอายุเป็นผู้มี ความรู้และ ประสบการณ์ สามารถตัดสินใจได้ รวดเร็ว
3. งานที่ใช้ ทักษะปาน กลางและ ใช้แรงงาน น้อย	ศิลปะและ การแสดง	- นักออกแบบเสื้อ - ช่างภาพ - นักแสดง เป็นต้น	ไม่ เปลี่ยนแปลง มากนัก	ยกเว้นนักแสดง ที่ต้องขึ้นอยู่กับ บทบาทที่ได้รับ

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ทักษะและ แรงงาน	ประเภท อาชีพ	อาชีพ/ลักษณะงาน	ประสิทธิภาพ การทำงาน ของผู้สูงอายุ	หมายเหตุ
	บริการ สังคมและ ชุมชน	- ที่ปรึกษาด้านสุขภาพจิต - งานบริการประชาชน - มัคคุเทศก์ - ชุรกิจดูแลผู้สูงอายุ เป็นต้น	เพิ่มขึ้น	ผู้สูงอายุมักมีความ อดทน ใจเย็น เสียสละ เข้าใจ และเห็นใจผู้อื่น
	การ ทำอาหาร	- แม่ครัว - ทำขนมหวาน ขนมปัง - คนทำอาหารใน ภัตตาคาร เป็นต้น	เพิ่มขึ้น	เป็นอาชีพที่ต้องใช้ ประสบการณ์สูง เหมาะกับผู้สูงอายุ
	พนักงาน ประจำ สำนักงาน	- พนักงานติดต่อ-สอบถาม - พนักงานต้อนรับ ในสถานที่ต่างๆ เป็นต้น	ไม่ เปลี่ยนแปลง มากนัก	ผู้สูงอายุจะเข้าใจ ลูกค้าและ มีมนุษยสัมพันธ์ดี
4. งานที่ใช้ ทักษะปาน กลางและ ใช้แรงงาน มาก	ช่าง	- ช่างซ่อมไฟฟ้า - ช่างซ่อมรถยนต์ - ช่างก่อสร้าง เป็นต้น	ลดลง	-
	ขนส่ง	- พนักงานขับรถยนต์ รถบรรทุก - พนักงานขับรถโรงเรียน เป็นต้น	ลดลง	มีความระมัดระวังสูง แต่ควรเป็นผู้ที่มีอายุ ระหว่าง 50-65 ปี
5. งานที่ใช้ ทักษะน้อย และ ใช้ แรงงาน น้อย	พนักงาน ประจำ สำนักงาน	- เสมียน - พนักงานเสิร์ฟ - แม่บ้านประจำสำนักงาน - ลูกจ้างในร้านค้า หรือ ลูกจ้างที่คอยบริการลูกค้า เป็นต้น	ไม่ เปลี่ยนแปลง มากนัก	ผู้สูงอายุมีคุณสมบัติ ที่ดีในตนเอง เช่น เป็น ผู้ที่ ค อ ย ให้ คำ ป ร ึ ก ษ า และ แนะนำสั่งสอนแก่ผู้ อ่อนอาวุโสกว่า

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ทักษะและ แรงงาน	ประเภท อาชีพ	อาชีพ/ลักษณะงาน	ประสิทธิภาพ การทำงาน ของผู้สูงอายุ	หมายเหตุ
	ค้าขาย	- ขายปลีก-ขายส่ง - ลูกจ้างร้านค้า - ลูกจ้างร้านอาหาร เป็นต้น	ไม่ เปลี่ยนแปลง มากนัก	- ผู้สูงอายุมีความ อดทนและมีความ เอื้อเพื่อจะเป็นผลดี กับ ผู้มาติดต่อซื้อ ขาย - ลูกจ้างร้านอาหาร ที่บริการอาหารแบบ ครอบครัวจะเหมาะ กับลูกจ้างสูงอายุ
6. งานที่ใช้ ทักษะน้อย และ ใช้ แรงงาน มาก	หัตถกรรม	- ถักร้อย - จักสาน - ทอผ้า เป็นต้น	ลดลง	ผลกำลังที่ลดลง เพราะอายุเพิ่มขึ้น ทำให้ประสิทธิภาพ การทำงานลดลง
	เกษตรกรรม	- ทำไร่ - ทำนา - ทำสวน เป็นต้น	ลดลง	ผลกำลังที่ลดลง เพราะอายุเพิ่มขึ้น ทำให้ประสิทธิภาพ การทำงานลดลง
	อื่นๆ	- พนักงานดูแลหรือเก็บ รถเข็นในห้างสรรพสินค้า - การผลิต เป็นต้น	ลดลง	ผลกำลังที่ลดลง เพราะอายุเพิ่มขึ้น ทำให้ประสิทธิภาพ การทำงานลดลง แต่ถ้าทำงานเป็นกะ หรือทำงานแบบ ยืดหยุ่นจะไม่มีผล ต่อประสิทธิภาพ มากนัก

ที่มา : ปรับจาก สมรักษ์ รักษาทรัพย์ และคณะ (2551: 317-322)

จากลักษณะของผู้สูงอายุและลักษณะงานที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าไม่ว่าผู้สูงอายุจะมีลักษณะทางกายภาพที่เปลี่ยนแปลงไปตามวัย หรือผู้สูงอายุจะมีทักษะหรือศักยภาพในการทำงานที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลแต่ก็ยังมียานหรืออาชีพที่เหมาะสมกับลักษณะของผู้สูงอายุในแต่ละลักษณะ หากผู้ประกอบการในสายอาชีพต่างๆ เล็งเห็นถึงความสามารถในการทำงานของผู้สูงอายุและให้โอกาสผู้สูงอายุในการทำงานก็จะเป็นการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีรายได้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังเป็นการสร้างคุณค่าให้กับตัวผู้สูงอายุเองอีกด้วย

1.3.2 ทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory)

ทฤษฎีกิจกรรมพัฒนาขึ้นโดย Robert Havighurst (1963 อ้างถึงในระพีพรรณ คำหอม และคณะ, 2547) อธิบายถึงสถานภาพทางสังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งเน้นความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ กล่าวคือเมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้น สถานภาพ และบทบาททางสังคมจะลดลง แต่บุคคลยังมีความต้องการทางสังคมเหมือนบุคคลในวัยกลางคน ทฤษฎีนี้จึงเชื่อว่าผู้สูงอายุมีความต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมรวมถึงการทำงานต่างๆ เพื่อความสุขและการมีชีวิตที่ดีเช่นเดียวกับวัยอื่นและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่ตนเองสนใจได้ สำหรับคำว่ากิจกรรมตามแนวคิดนี้หมายถึง กิจกรรมต่างๆ นอกเหนือจากกิจกรรมที่บุคคลปฏิบัติต่อตนเอง นั่นคือกิจกรรมที่บุคคลปฏิบัติต่อเพื่อนฝูง ต่อสังคม หรือชุมชน ซึ่งกิจกรรมต่างๆ ที่ผู้สูงอายุปฏิบัติจะทำให้รู้สึกว่าคุณค่าตนเองยังมีคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อสังคม นอกจากนี้ทฤษฎีกิจกรรมยังเชื่อว่า ผู้สูงอายุจะมีความสุข ความพึงพอใจในชีวิตเมื่อได้ทำกิจกรรมต่อเนื่องจากที่เคยทำมาในอดีตจนเป็นวิถีชีวิตในปัจจุบัน สารของทฤษฎีนี้อธิบายโดยสรุปได้ว่า การมีกิจกรรมของผู้สูงอายุจะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ดังนั้นการที่ผู้สูงอายุมีกิจกรรมที่เหมาะสมกับสมวัยของตนจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและเป็น

ทฤษฎีกิจกรรมจึงอธิบายความต้องการทำงานของผู้สูงอายุได้ว่า สาเหตุที่ผู้สูงอายุยังมีความต้องการในการทำงานนั้นก็เพราะยังต้องการรักษาบทบาทและสถานภาพทางสังคมของตนเองไว้ โดยการทำกิจกรรมการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมที่กระทำต่อสังคม ชุมชน เพื่อนฝูง และหรือต่อสมาชิกในครอบครัว รวมไปถึงการทำงานไม่ว่าจะเป็นงานอดิเรก หรืองานที่สร้างรายได้ให้กับตนเอง ซึ่งการทำกิจกรรมเหล่านี้จะทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ ทำให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และมีความรู้สึกว่าคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อสังคม

1.3.3 ทฤษฎีการจำแนกแตกต่างทางสังคม (The Social Differentiation Theory)

De Fleur and Ball-Rokeach (1988: 181-182) ได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎีจากนักพฤติกรรมศาสตร์ นักสังคมวิทยา และนักจิตวิทยาที่ได้ศึกษาเอาไว้ แล้วสรุปเป็นปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ โดยมีมุมมองทางสังคม (The social categories perspective) หรือเรียก

อีกชื่อว่าทฤษฎีการจำแนกแตกต่างทางสังคม (The social differentiation theory) ที่ชี้ให้เห็นว่า บุคคลที่มีลักษณะทางสังคมเหมือนกันจะแสดงพฤติกรรมที่เหมือนกัน เนื่องจากอยู่ใน สภาพแวดล้อมเดียวกัน ได้รับการขัดเกลาทางสังคมคล้าย ๆ กัน ขณะที่บุคคลที่มีลักษณะทาง สังคมที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมและความสนใจที่แตกต่างกันออกไป โดยอาจพิจารณาได้ว่า ลักษณะทางสังคมที่สำคัญของแต่ละบุคคลนั้น อาจหมายถึง เพศ อายุ การศึกษา เขตที่อยู่อาศัย เป็นต้น

สำหรับการศึกษาค้นคว้าได้นำทฤษฎีการจำแนกแตกต่างทางสังคมนี้มาประยุกต์เป็น กรอบปัจจัยที่ส่งอิทธิพลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุในส่วนของปัจจัยส่วนบุคคล โดย จากทฤษฎีการจำแนกแตกต่างทางสังคมที่ได้กล่าวไว้ว่าบุคคลที่มีลักษณะทางสังคมเหมือนกันจะ แสดงพฤติกรรมที่เหมือนกัน และบุคคลที่มีลักษณะทางสังคมที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมและ ความสนใจที่แตกต่างกันออกไป โดยกำหนดเป็นตัวแปรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้บนพื้นฐาน ความคิดที่ว่าผู้สูงอายุที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ภาควิชาที่อยู่อาศัย และเขตที่ อยู่อาศัยแตกต่างกันมีความต้องการหรือไม่ต้องการทำงานแตกต่างกัน

1.3.4 ทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม (The Multiple Factors Theory of Decision Making and Social Action)

William W.Reeder (1971 อ้างถึงในสุรพล กาญจนะจิตรา, 2530: 28-29) เป็นนักสังคมวิทยา ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคล และตั้งเป็นทฤษฎีการ ตัดสินใจและการกระทำทางสังคม Reeder ได้อธิบายถึงแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการ กระทำทางสังคมไว้ว่า ในสถานการณ์ของการกระทำทางสังคมจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของ บุคคลหลายคน ซึ่งแต่ละคนก็จะมีเหตุผลแต่ละอย่างในการตัดสินใจกระทำ บุคคลจะตัดสินใจ โดยดูความสอดคล้องที่ตรงกับปัญหาและสถานการณ์นั้นๆ โดยที่แต่ละคนจะตระหนักหรือให้ น้ำหนักที่ต่างกันในการเลือกเหตุผล ปัจจัยที่จะมามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและเหตุผลที่ เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจนั้นอาจเป็นเหตุผลเพียงประการเดียวหรือมากกว่า โดยการตัดสินใจ แต่ละครั้งอาจแปรเปลี่ยนไปตามแต่ละบุคคลในแต่ละสถานการณ์ Reeder จึงรวบรวมปัจจัยที่ทำให้ มนุษย์กระทำหรือไม่กระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นทฤษฎีเพื่ออธิบายการกระทำทางสังคมว่า การกระทำของมนุษย์ไม่ว่าเรื่องใดก็ตาม ขึ้นอยู่กับปัจจัยสามประการต่อไปนี้

1) ปัจจัยดึงดูด (pull factors) ปัจจัยดึงดูดให้เกิดการกระทำ มีดังนี้

1.1 เป้าประสงค์ (goal) หมายถึง ความมุ่งหวังที่จะให้บรรลุหรือสัมฤทธิ์ผลใน การกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยบุคคลจะกำหนดเป้าประสงค์ไว้ก่อนล่วงหน้าและจะพยายามที่จะ กระทำทุกวิถีทางเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์นั้น เช่น ในเรื่องของประวัติการรับราชการหรือ รัฐวิสาหกิจ ผู้สูงอายุที่เคยรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจเมื่อถึงอายุที่ต้องเกษียณอายุการทำงาน แต่ยังคงเชื่อมั่นในความรู้ความสามารถของตนเองก็ยังมีความต้องการที่จะทำงานต่อไปเพื่อ ชำรง

บทบาทและสถานภาพ หรือให้บรรลุเป้าประสงค์ของตนเองที่ได้ตั้งไว้ ไม่ว่าจะเป็เป้าประสงค์ในแง่ของตำแหน่งหน้าที่การงานที่หวังไว้ หรือเป้าประสงค์ในแง่ของการเผยแพร่ความรู้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นซึ่งนอกจากได้บรรลุเป้าประสงค์ที่ได้ตั้งไว้แล้วยังอาจเป็นการสร้างรายได้แก่ตนเองอีกด้วย

1.2 ความเชื่อ (belief) หมายถึง ความคิดที่บุคคลเข้าใจในเรื่องหนึ่ง โดยเกิดจากการเรียนรู้ การศึกษาค้นคว้า การสังเกต และประสบการณ์ต่างๆ และความเชื่อของบุคคลจะส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลเท่ากับที่ส่งผลต่อความต้องการที่จะทำสิ่งนั้นด้วย เช่น ในเรื่องของภาวะสุขภาพ หากผู้สูงอายุมีความเชื่อในภาวะสุขภาพที่แตกต่างกัน ก็จะส่งผลต่อความต้องการทำงานที่แตกต่างกันด้วย โดยผู้สูงอายุที่เชื่อว่าตนเองยังมีภาวะสุขภาพดีอาจจะยังมีความต้องการทำงานอยู่ เป็นต้น

1.3 ค่านิยม (value) เป็นสิ่งที่บุคคลได้รับมาจากความเชื่อและทัศนคติอันเป็นพื้นฐานที่จะตัดสินใจว่าดีหรือไม่ดี ค่านิยมมักมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ โดยบุคคลจะตัดสินใจและมีพฤติกรรมตามค่านิยม กล่าวคือ บุคคลที่มีค่านิยมไม่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็จะมีแนวโน้มที่จะไม่นิยมในความต้องการเลือกสิ่งนั้น

1.4 นิสัยและธรรมเนียม (habit and custom) คือรูปแบบของการแสดงออกที่ผู้กระทำได้รับการกระตุ้นให้แสดงออก โดยเป็นรูปแบบที่แน่นอนและได้รับการยอมรับ

2) ปัจจัยผลักดัน (push factors) ปัจจัยผลักดันให้เกิดการกระทำ มีดังนี้

2.1 ความคาดหวัง (expectation) คือ ท่าทีของผู้อื่นที่มีต่อพฤติกรรมของบุคคล โดยผู้อื่นมุ่งหวังให้บุคคลนั้นประพฤติหรือปฏิบัติในสิ่งที่ต้องการ ดังนั้นในความต้องการที่จะเลือกกระทำของบุคคล ส่วนหนึ่งก็ขึ้นอยู่กับความคาดหวังของบุคคลอื่นด้วย เช่น การเป็นเจ้าของบ้านและสถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือนแสดงให้เห็นถึงภาวะการเป็นผู้นำของครอบครัว ซึ่งสมาชิกของครอบครัวจะคาดหวังว่าผู้นำครอบครัวควรหาเลี้ยงครอบครัวเพื่อให้การดำเนินชีวิตเป็นไปได้ ดังนั้นหากผู้สูงอายุเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยก็แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุเป็นผู้นำของครอบครัว ดังนั้นผู้นำของครอบครัวควรมีหน้าที่ทำงานหาเลี้ยงครอบครัว เป็นต้น

2.2 ข้อผูกมัด (commitment) คือ สิ่งที่บุคคลเชื่อว่าถูกผูกมัดที่จะต้องกระทำให้สอดคล้องกับสถานการณ์นั้นๆ ดังนั้นข้อผูกมัดจึงมีอิทธิพลต่อการกระทำของบุคคล เพราะว่าบุคคลตั้งใจที่จะกระทำสิ่งใด ๆ ลงไปนั้นโดยรู้สึกว่ามีข้อผูกมัดที่จะต้องกระทำ เช่น ภาวะหนี้สินแสดงให้เห็นถึงข้อผูกมัดระหว่างผู้เป็นเจ้าของหนี้และผู้กู้หนี้ ซึ่งลูกหนี้จะต้องมีความรับผิดชอบในการใช้หนี้ ดังนั้นผู้สูงอายุที่ตนเองมีหนี้สินก็จะต้องทำงานเพื่อเก็บรวบรวมเงินมาใช้หนี้ตามข้อผูกมัดที่ได้กำหนดเอาไว้ระหว่างกัน เช่นเดียวกับจำนวนบุตรการที่ผู้สูงอายุมีบุตรถือว่าเป็นหลักประกันหนึ่งในชีวิตของผู้สูงอายุเนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะคาดหวังที่จะได้รับการสนับสนุน การดูแลเลี้ยงดูจากบุตรของตนเองดังนั้นผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรที่แตกต่างกันก็จะ

ส่งผลต่อความต้องการทำงานที่แตกต่างกันด้วย นอกจากนี้จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของผู้สูงอายุที่แตกต่างกันก็ส่งผลต่อความต้องการทำงานที่แตกต่างกันด้วย กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียวจะมีความต้องการทำงานมากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับลูกหลาน เนื่องจากการอยู่อาศัยกับลูกหลานของผู้สูงอายุนั้นจะเป็นผลดีกับตัวผู้สูงอายุเองเพราะลูกหลานที่อยู่ด้วยจะดูแลสนับสนุนผู้สูงอายุได้ในทุก ๆ ด้าน ตรงกันข้ามกับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียวก็จะได้รับการดูแลสนับสนุนจากลูกหลานน้อยหรือไม่ได้รับเลย ซึ่งเป็นสาเหตุให้ผู้สูงอายุยังต้องทำงานอยู่ นั่นเอง ซึ่งการที่ลูกหลานต้องดูแลหรือสนับสนุนผู้สูงอายุในทุก ๆ ด้านนั้นก็เพื่อเป็นการแสดงถึงความกตัญญูหรือการทดแทนบุญคุณต่อผู้สูงอายุที่ได้เคยเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนลูกหลานแต่ละคนมา เป็นต้น

2.3 แรงบังคับ (force) หมายถึง สิ่งที่เป็นตัวกระตุ้นและนำไปสู่การตัดสินใจและการกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้เร็วขึ้น กล่าวคือ ในขณะที่บุคคลตั้งใจที่จะกระทำในสิ่งต่าง ๆ บุคคลนั้นอาจจะยังไม่แน่ใจว่าจะกระทำพฤติกรรมนั้นดีหรือไม่ แต่เมื่อมีแรงบังคับมากกระตุ้นก็จะทำให้การตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นได้เร็วขึ้น เช่น รายได้ และความเพียงพอของรายได้ หากผู้สูงอายุมีรายได้น้อยและมีรายได้ไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริโภคหรือการดูแลร่างกายที่เสื่อมถอยลงไปของตนเอง สิ่งเหล่านี้จะเป็นอีกแรงบังคับหนึ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุมีความต้องการในการทำงาน แรงบังคับสุดท้ายของความต้องการทำงานของผู้สูงอายุก็คือการออมหรือมีทรัพย์สินอื่น หากผู้สูงอายุไม่ได้วางแผนการออมในรูปแบบของเงินหรือมีทรัพย์สินต่าง ๆ ไว้ก่อนวัยเกษียณอายุจะทำให้ผู้สูงอายุมีปัญหาในเรื่องการดำรงชีวิตในวัยบั้นปลายและทำให้ผู้สูงอายุต้องทำงานหารายได้ในที่สุด

3) ปัจจัยเสริม (reinforcing factors) ปัจจัยเสริมให้เกิดการกระทำ มีดังนี้

3.1 โอกาส (opportunity) หมายถึง สถานการณ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้กระทำมีทางเลือกในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง กล่าวคือ บุคคลมักจะตัดสินใจกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเมื่อบุคคลนั้นคิดว่าโอกาสเปิดให้กระทำได้

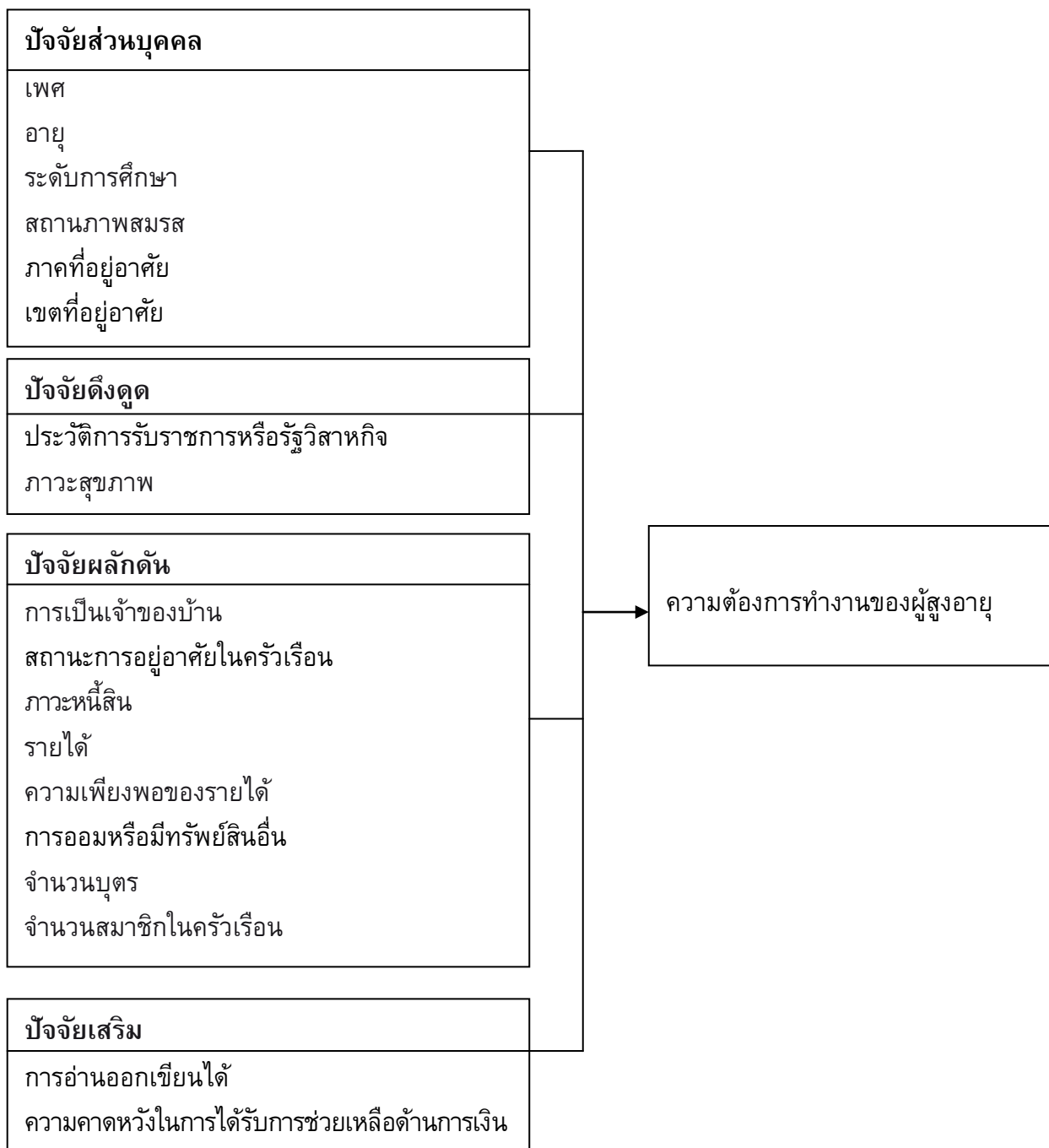
3.2 ความสามารถ (ability) หมายถึง การที่บุคคลรู้ถึงความสามารถของตนเองที่จะก่อให้เกิดผลสำเร็จในเรื่องนั้น ๆ ได้ การตระหนักถึงความสามารถนี้จะนำไปสู่การตัดสินใจที่จะกระทำ ดังนั้นการกระทำพฤติกรรมใด ๆ บุคคลจะพิจารณาตามความสามารถของตนเองเสียก่อน เช่น การอ่านออกเขียนได้หากผู้สูงอายุมีความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ย่อมแสดงให้เห็นถึงโอกาสที่มากกว่าในการที่จะเลือกงานที่หลากหลายกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีความสามารถทางด้านนี้ นอกจากความสามารถในการอ่านออกเขียนได้จะสร้างโอกาสในการเลือกงานที่มากกว่าแล้วยังสามารถสร้างโอกาสในการที่จะได้รับค่าแรงที่สูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีความสามารถด้านการอ่านออกเขียนได้อีกด้วย

3.3 การสนับสนุน (support) หมายถึง สิ่งที่ผู้กระทำคาดหวังว่าจะได้รับการสนับสนุนจากผู้อื่น เช่น ความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงินหากผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนหรือช่วยเหลือทางการเงินจากลูกหลานผู้สูงอายุก็จะมีความสะดวกสบายในแต่ละด้านสูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือทางการเงิน โดยที่ผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการสนับสนุนหรือช่วยเหลือทางการเงินอาจต้องทำงานต่อไปเพื่อหารายได้มาเลี้ยงดูตนเอง

1.4 กรอบแนวคิดของการศึกษา

จากการทบทวนเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นรวมถึงพิจารณาข้อมูลที่มีอยู่แล้วจากโครงการ “การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2550” ดำเนินการโดยสำนักสถิติสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ จึงได้ตัวแปรที่จะใช้ในการศึกษาคั้งนี้ทั้งสิ้น 18 ตัว ซึ่งพบว่าตัวแปรประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ภาวะสุขภาพ การเป็นเจ้าของบ้าน สถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือน ภาวะหนี้สิน รายได้ ความเพียงพอของรายได้ การออมหรือมีทรัพย์สินอื่น จำนวนบุตร จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การอ่านออกเขียนได้ และความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงินเป็นตัวแปรที่สอดคล้องกับเป้าประสงค์ ความเชื่อ ความคาดหวัง ข้อผูกมัด แรงบังคับ ความสามารถ และการสนับสนุน ในปัจจัยดึงดูด ปัจจัยผลักดัน และปัจจัยเสริมของทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคมของ Reeder (1971 อ้างถึงในสุรพล กาญจนะจิตรา, 2530: 28-29) ส่วนตัวแปร เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ภาคที่อยู่อาศัย และเขตที่อยู่อาศัยนั้นเป็นตัวแปรที่ได้มาจากทฤษฎีการจำแนกแตกต่างทางสังคม (De Fleur and Ball-Rokeach, 1988: 181-182) ผู้ศึกษาพิจารณาเห็นว่าตัวแปรชุดนี้เป็นปัจจัยส่วนบุคคลที่น่าจะนำมารวมไว้เป็นปัจจัยกำหนดความต้องการได้ ผู้ศึกษาจึงได้เพิ่มปัจจัยส่วนบุคคลเข้าไป ดังนั้นการศึกษาคั้งนี้จึงประกอบด้วย 4 ปัจจัย โดย**ปัจจัยแรกคือปัจจัยส่วนบุคคล** มี 6 ตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ภาคที่อยู่อาศัย และเขตที่อยู่อาศัย **ปัจจัยที่สองคือปัจจัยดึงดูด** มี 2 ตัวแปร ได้แก่ ประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจและภาวะสุขภาพ **ปัจจัยที่สามคือปัจจัยผลักดัน** มี 8 ตัวแปร ได้แก่ การเป็นเจ้าของบ้าน สถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือน ภาวะหนี้สิน รายได้ ความเพียงพอของรายได้ การออมหรือมีทรัพย์สินอื่น จำนวนบุตร และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน **และปัจจัยสุดท้ายคือปัจจัยเสริม** มี 2 ตัวแปร ได้แก่ การอ่านออกเขียนได้ และความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน

สรุปกรอบแนวคิดในการศึกษานี้ได้ว่า ความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2550 เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดจาก ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยดึงดูด ปัจจัยผลักดัน ปัจจัยเสริม ซึ่งประกอบรวมเป็นสิ่งเร้าและแรงจูงใจให้เกิดความต้องการที่จะทำงานของผู้สูงอายุ ตามกรอบแนวคิดของการศึกษาดังเสนอในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการศึกษา ความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2550

1.5 ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การวิจัยที่ศึกษาถึงความต้องการทำงานของผู้สูงอายุโดยตรงมีค่อนข้างน้อย แต่ก็สามารถนำมาสนับสนุนกรอบแนวคิดในการศึกษาและนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาได้ โดยรายละเอียดตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุดังนี้

เพศ

เพศเป็นลักษณะทางประชากรที่มีมาแต่กำเนิด การกล่อมเกลாத่างสังคมทำให้บุคคลมีบทบาทและความรับผิดชอบแตกต่างกันไปตามเพศ บทบาทและความรับผิดชอบของเพศหญิงในวัฒนธรรมไทย เพศหญิงมักต้องเป็นแม่บ้านแม่เรือน ที่เน้นการทำงานบ้าน และการอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในครอบครัว ผู้หญิงจึงต้องทำงานบ้านและเลี้ยงดูเด็กและผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับครอบครัว เป็นผลให้สัดส่วนของเพศชายที่ต้องทำงานนอกบ้านสูงกว่าเพศหญิง

จากการศึกษาของสุรพันธ์ เล้าวัฒนา (2551) เรื่อง การศึกษาการเข้าร่วมในกำลังแรงงานของผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าผู้สูงอายุชายมีโอกาสที่จะตัดสินใจทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุหญิงร้อยละ 11.65 เช่นเดียวกับกนกศรี ดำรงยุทธ (2538) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมกำลังแรงงานของข้าราชการเกษียณอายุในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าข้าราชการเกษียณอายุชายมีแนวโน้มในการเข้าร่วมกำลังแรงงานหลังเกษียณมากกว่าข้าราชการเกษียณอายุหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และศิริพร เกื้อกุลนุรักษ์ (2540) ซึ่งทำการศึกษาเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบการทำงานเชิงเศรษฐกิจของผู้สูงอายุโสดและไม่โสดในประเทศไทย พบว่าผู้สูงอายุชายมีแนวโน้มทำงานเชิงเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุหญิง โดยผู้สูงอายุชายมีโอกาสทำงานเชิงเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุหญิงถึง 1.7 เท่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 นอกจากนี้มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2549) ศึกษาเรื่องการสร้างและขยายโอกาสในการเข้าถึงหลักประกันทางสังคมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุชายจะมีโอกาสในการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุหญิงประมาณ 1.41 เท่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และสมรภัทร์ รักษาทรัพย์ ถวิล นิลใบและนนุช อินทรวีเศษ (2551) ที่ศึกษาเรื่อง โครงการนาร่องศึกษาความเหมาะสมในการทำงานของแรงงานหลังเกษียณอายุ พบว่าโอกาสที่แรงงานสูงอายุชายจะตัดสินใจทำงานต่อหลังเกษียณจะสูงกว่าโอกาสที่แรงงานสูงอายุหญิงจะตัดสินใจทำงานต่อประมาณ 1.3 เท่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ในทางตรงข้าม อรพินท์ บุณนาค (2537) ซึ่งศึกษาเรื่อง ความต้องการของผู้สูงอายุในด้านการทำงานและสวัสดิการ เพื่อจัดตั้งศูนย์บริการจัดหางานให้ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สูงอายุหญิงที่ต้องการทำงานมีสูงกว่าเพศชายเปรียบเทียบร้อยละ 61.8 และ ร้อยละ 38.2

จากผลการวิจัยข้างต้นพบเป็น 2 แนวทางคือ ส่วนใหญ่พบว่าผู้สูงอายุเพศชายมีความต้องการทำงานสูงกว่าเพศหญิง แต่ก็มีผู้ที่พบว่าผู้สูงอายุเพศหญิงมีความต้องการทำงาน

สูงกว่าเพศชาย สำหรับการศึกษาคั้งนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าผู้สูงอายุเพศชายน่าจะมีความต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง เนื่องจากผู้สูงอายุเพศชายมีร่างกายที่แข็งแรงกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง อีกทั้งเพศชายส่วนมากมักเป็นผู้นำครอบครัวจึงมีแนวโน้มที่จะยังคงต้องการทำงานมากกว่าเพศหญิง ดังนั้นผู้ศึกษาจึงตั้งสมมติฐานในการศึกษาว่าผู้สูงอายุเพศชายมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง

อายุ

อายุเป็นองค์ประกอบสำคัญในการบ่งบอกวุฒิภาวะและความรับผิดชอบของบุคคล นอกจากนั้นอายุยังบ่งบอกถึงความพร้อมของสรีระร่างกายและการเปลี่ยนแปลงต่างๆตามช่วงอายุของแต่ละบุคคลซึ่งมีผลต่อสุขภาพอนามัยของแต่ละบุคคลอีกด้วย นอกจากนี้คนที่มีอายุต่างกันจะมีรูปแบบการดำเนินชีวิต ประสบการณ์ชีวิต พฤติกรรม ความตั้งใจกระทำสิ่งต่างๆที่แตกต่างกันไปด้วย

จากการศึกษาของ สุรพันธ์ เล้าวัฒนา (2551) เรื่อง การศึกษาการเข้าร่วมในกำลังแรงงานของผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า เมื่อผู้สูงอายุมีอายุเพิ่มขึ้นโอกาสที่ผู้สูงอายุจะตัดสินใจทำงานจะลดลงอย่างน้อยร้อยละ 2.32 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เช่นเดียวกับ อุทัยทิพย์ รักจรรยาบรรณ (2549) ศึกษาเรื่องการเกื้อหนุนของครอบครัวต่อผู้สูงอายุไทย พบว่า เมื่อผู้สูงอายุมีอายุเพิ่มสูงขึ้นการได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจะลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ขณะที่นิภาดา ธารีเพียร (2553) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำงานของแรงงานสตรีสูงอายุในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าเมื่ออายุเพิ่มขึ้นความสามารถในการทำงานจะลดลง 0.548 เท่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 รวมไปถึงศิริพร เกื้อกุลนุรักษ์ (2540) ศึกษาเรื่องการศึกษเปรียบเทียบการทำงานเชิงเศรษฐกิจของผู้สูงอายุโสดและไม่โสดในประเทศไทย พบว่าผู้สูงอายุที่มีอายุเพิ่มขึ้นมีแนวโน้มที่จะทำงานเชิงเศรษฐกิจลดลง หรือกล่าวได้ว่าเมื่อผู้สูงอายุมีอายุเพิ่มขึ้น 1 ปีโอกาสที่จะทำงานเชิงเศรษฐกิจเพียงร้อยละ 15.3 หรือมีความน่าจะเป็นที่จะไม่ทำงานเชิงเศรษฐกิจถึงร้อยละ 84.7 นอกจากนี้มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2549) ซึ่งศึกษาเรื่องการสร้างและขยายโอกาสในการเข้าถึงหลักประกันทางสังคมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 65-69 ปีมีโอกาสในการทำงานน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 60 – 64 ปีประมาณ 0.25 เท่า ผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 70-74 ปีมีโอกาสในการทำงานน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 60-64 ปีประมาณ 0.49 เท่า ผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 75-79 ปีมีโอกาสในการทำงานน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 60-64 ปีประมาณ 0.67 เท่า และผู้สูงอายุที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไปมีโอกาสในการทำงานน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 60-64 ปีประมาณ 0.84 เท่า ในทางตรงกันข้ามอรพินท์ บุณนาค (2537) ได้ทำการศึกษาเรื่องความต้องการของผู้สูงอายุในด้านการงานและสวัสดิการเพื่อจัดตั้งศูนย์บริการจัดงานให้ผู้สูงอายุ

ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 70 ปีขึ้นไปเป็นกลุ่มที่ต้องการทำงานมากที่สุด(ร้อยละ 35.3)เปรียบเทียบกับร้อยละ 27.2 ของผู้สูงอายุอายุ 60-69 ปี และ ร้อยละ 21.8 ของผู้สูงอายุอายุ 60 - 64 ปี ตามลำดับ

จากผลการวิจัยข้างต้นพบเป็น 2 แนวทางคือ ผู้สูงอายุเมื่อมีอายุเพิ่มขึ้นโอกาสที่ผู้สูงอายุจะตัดสินใจทำงานจะลดลง และผู้สูงอายุเมื่อมีอายุเพิ่มขึ้นโอกาสที่ผู้สูงอายุจะต้องการทำงานจะเพิ่มขึ้น สำหรับการศึกษาคั้งนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าผู้สูงอายุเมื่อมีอายุเพิ่มขึ้นโอกาสที่ผู้สูงอายุจะตัดสินใจทำงานน่าจะลดลงซึ่งสอดคล้องกับประสิทธิภาพการทำงานของคนที่เสื่อมถอยลงตามอายุที่เพิ่มขึ้นดังนั้นผู้สูงอายุจึงน่าจะเลือกพักผ่อนหรือทำกิจกรรมประเภทอื่นมากกว่าทำงาน ดังนั้นผู้ศึกษาจึงตั้งสมมติฐานในการศึกษาว่าผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยกว่ามีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า

ระดับการศึกษา

การศึกษาสะท้อนถึงความสามารถและสถานภาพทางสังคมของบุคคล ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่ามักได้เปรียบผู้ที่มีการศึกษาน้อยกว่าไม่ว่าจะเป็นในด้านของการได้รับข้อมูลข่าวสาร การได้รับการยอมรับจากคนในสังคม โอกาสในการทำงาน และค่าจ้างของการทำงาน จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2553) ที่ได้สำรวจแรงงานผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานในระบบส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 64.8) รองลงมาเป็นสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา (ร้อยละ 13.4) และไม่มีการศึกษา (ร้อยละ 6.8) ส่วนผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบ ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษามากถึงร้อยละ 81.8 รองลงมาเป็น ไม่มีการศึกษา (ร้อยละ 8.3) และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 3.5) ตามลำดับ

จากการศึกษาของ อรพินท์ บุณาค (2537) เรื่อง ความต้องการของผู้สูงอายุในด้านการทำงานและสวัสดิการ เพื่อจัดตั้งศูนย์บริการจัดหางานให้ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า เมื่อเปรียบเทียบผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานกับระดับการศึกษา พบว่าผู้สูงอายุที่ได้รับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาหรือสูงกว่ามีความต้องการในการทำงานสูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 36.3 รองลงมาคือผู้สูงอายุที่จบระดับมัธยมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 30.9 และผู้สูงอายุที่จบประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 24.5 ในทางตรงกันข้าม สุรพันธ์ เล้าวัฒนา (2551) ศึกษาเรื่องการศึกษาร่วมในกำลังแรงงานของผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงขึ้นโอกาสในการตัดสินใจที่จะทำงานจะลดลงอย่างน้อยร้อยละ 1.66 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เช่นเดียวกับ ศิริพร เกื้อกุลนุรักษ์ (2540) ศึกษาเรื่องการศึกษาร่วมเปรียบเทียบการทำงานเชิงเศรษฐกิจของผู้สูงอายุโสดและไม่โสดในประเทศไทย พบว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษามีความน่าจะเป็นที่จะทำงานมากกว่าผู้สูงอายุกลุ่มอื่น โดยผู้สูงอายุที่ไม่มีศึกษามีความน่าจะเป็นในการทำงานเชิงเศรษฐกิจประมาณร้อยละ 33.3 เมื่อ

เปรียบเทียบกับผู้สูงอายุที่จบประถมศึกษา และผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา มีความน่าจะเป็นที่จะทำงานเชิงเศรษฐกิจร้อยละ 43.4 เมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุที่จบประถมศึกษา

จากผลการวิจัยข้างต้นพบเป็น 2 แนวทางคือ ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงขึ้น โอกาสที่ผู้สูงอายุจะมีความต้องการทำงานจะลดลง และผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงขึ้นโอกาสที่ผู้สูงอายุจะต้องการทำงานเพิ่มขึ้น สำหรับการศึกษาคั้งนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าน่าจะมีโอกาสในการตัดสินใจทำงานเพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงมักจะมีหน้าที่การงานที่เป็นที่ยอมรับในสังคม อาจจะทำงานอยู่ในตำแหน่งที่เป็นที่นับหน้าถือตาของคนทั่วไป กอปรกับอาชีพสำหรับผู้จบการศึกษาสูงๆนั้นจะเป็นงานที่ไม่ลำบากจนเกินไปเมื่อเทียบกับอาชีพเกษตรกรรม ความเสื่อมถอยของร่างกายจึงยังมีความเสื่อมถอยไม่มากนัก ดังนั้นผู้ศึกษาจึงตั้งสมมติฐานในการศึกษาว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า

สถานภาพสมรส

สถานภาพสมรสแสดงถึงความมีการผนีกกำลังในสังคมของบุคคล โดยถือว่าภาวะคู่หรือคนที่แต่งงานมีคู่ครอง จะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดลึกซึ้ง ผูกพัน อันเป็นการมีภาวะการสนับสนุนทางจิตใจและทางสังคม (พันธุทิพย์ รามสูตร 2540: 88) ภาวะคู่หรือคนที่แต่งงานมีคู่ครองจะมีภาระค่าใช้จ่าย และความรับผิดชอบมากกว่าผู้มีสถานภาพโสด กล่าวคือผู้มีสถานภาพสมรสนอกจากจะต้องดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับตนเองแล้วยังต้องดูแลรับผิดชอบในส่วนของคู่สมรสหรืออาจรวมไปถึงบุตรด้วย ดังนั้นการมีสถานภาพสมรสที่แตกต่างกันจึงส่งผลต่อความต้องการทำงานที่แตกต่างกัน

จากการศึกษาของ อรพินท์ บุญนาถ (2537) เรื่อง ความต้องการของผู้สูงอายุในด้านการทำงานและสวัสดิการเพื่อจัดตั้งศูนย์บริการจัดหางานให้ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า เมื่อเปรียบเทียบผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานกับสถานภาพสมรส พบว่าผู้ที่มีสถานภาพสมรสมีความต้องการทำงานถึงร้อยละ 58.2 รองลงมาคือผู้ที่มีสถานภาพหม้าย/หย่าร้างคิดเป็นร้อยละ 33.6 และผู้ที่มีสถานภาพโสดคิดเป็นร้อยละ 7.3 สอดคล้องกับสุรพันธ์ เล้าวัฒนา (2551) ที่ศึกษาเรื่อง การศึกษาการเข้าร่วมในกำลังแรงงานของผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสสมรสมีโอกาสที่จะตัดสินใจทำงานสูงขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 3.3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เช่นเดียวกับมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่องการสร้างและขยายโอกาสในการเข้าถึงหลักประกันทางสังคมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุที่สมรสจะมีโอกาสในการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่เป็นโสด/หม้าย/หย่า/แยกประมาณ 1.27 เท่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ในทางตรงกันข้ามปัญญา ชูเลิศ (2551) ศึกษาเรื่อง การเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจก่อนเข้าสู่ผู้สูงอายุ

ของเกษตรกร ในพื้นที่แผ้วถางทางประชากรกาญจนบุรี พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรส เดี่ยวมีการเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจสูงกว่ากลุ่มที่มีสถานภาพสมรสคู่ เช่นเดียวกับศิริพร เกื้อกุลนุรักษ์ (2540) ที่ศึกษาเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบการทำงานเชิงเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ โสดและไม่โสดในประเทศไทย พบว่าผู้สูงอายุที่เคยสมรสมีโอกาสที่จะทำงานเชิงเศรษฐกิจน้อยกว่าผู้สูงอายุโสด โดยที่ผู้สูงอายุที่เคยสมรสมีความน่าจะเป็นที่จะทำงานเชิงเศรษฐกิจประมาณ ร้อยละ 22 เมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุโสด

จากผลการวิจัยข้างต้นพบเป็น 2 แนวทางคือ ผู้ที่มีสถานภาพสมรสสมรสมีความ ต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพอื่น ๆ และผู้สูงอายุที่มีสถานภาพอื่น ๆ มีความ ต้องการทำงานมากกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสสมรส สำหรับผู้ศึกษาเห็นว่าผู้สูงอายุที่มี สถานภาพสมรสสมรสมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสอื่น ๆ เนื่องจาก ผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสมีค่าใช้จ่ายมากกว่าผู้สูงอายุที่เป็นโสดหรือผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียว คือต้องรับผิดชอบภาระค่าใช้จ่ายของทั้งตนเองและคู่สมรส หรืออาจรวมทั้งบุตรด้วย จึงมี แนวโน้มที่จะต้องการทำงานมากกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสโสด

ภาคที่อยู่อาศัย

ภาคที่อยู่อาศัยเป็นตัวแปรที่บ่งชี้ความแตกต่างในสภาพความเป็นอยู่แต่ละบุคคล กล่าวคือแต่ละภูมิภาคของประเทศมีสภาพความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อ รูปแบบการทำงานของประชากรที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ในเขตกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ที่มี ประชากรสูงอายุที่ยังสามารถทำงานต่อในด้านวิชาการได้หลากหลายเนื่องจากในเขต กรุงเทพมหานครมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริการวิชาการหลากหลายไม่ว่าจะเป็น กระทรวง ทบวง กรม มหาวิทยาลัยต่าง ๆ รวมไปถึงบริษัทเอกชนอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึง ตั้งสมมติฐานว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคอื่น ๆ

เขตที่อยู่อาศัย

เขตที่อยู่อาศัยเป็นตัวแปรที่บ่งชี้ความแตกต่างในสภาพความเป็นอยู่แต่ละบุคคล กล่าวคือเขตเมืองและเขตชนบทมีสภาพทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อรูปแบบการทำงานของ ประชากรที่แตกต่างกัน ประชากรที่ทำงานภาคเกษตรกรรมนอกเขตเทศบาลส่วนใหญ่ สามารถทำงานอย่างต่อเนื่องโดยไม่จำกัดอายุเกษียณ ในทางตรงกันข้ามพื้นที่ในเขตเทศบาล เป็นสังคมอุตสาหกรรมและการค้าประชากรที่ทำงานในพื้นที่ในเขตเทศบาลมักจะเกษียณอายุ การทำงานเมื่ออายุ 60 ปี ดังนั้นบทบาททางเศรษฐกิจของประชากรสูงอายุในเขตเทศบาลจะ ลดลงเร็วกว่าประชากรสูงอายุที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2549) ศึกษาเรื่องการสร้างและขยาย โอกาสในการเข้าถึงหลักประกันทางสังคมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุในชนบท

ต้องการทำงานมากกว่าผู้สูงอายุในเมืองเปรียบเทียบร้อยละ 57.4 และร้อยละ 42.6 แต่ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาตั้งสมมติฐานว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล เนื่องจากในเขตเทศบาลนั้นจะมีสถานประกอบการ บริษัท ห้างร้าน หรือแหล่งเศรษฐกิจที่สามารถรองรับแรงงานได้มากกว่านอกเขตเทศบาล

ประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ

ประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ เป็นตัวแปรที่บ่งชี้ถึงความแตกต่างทางอาชีพของผู้สูงอายุแต่ละบุคคล กล่าวคือผู้สูงอายุที่เคยรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจเป็นผู้สูงอายุที่ได้รับเงินบำนาญบำนาญ หรือเงินก้อนจำนวนหนึ่งเมื่อถึงอายุเกษียณการทำงาน อีกทั้งสวัสดิการการรักษาพยาบาล สวัสดิการช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการศึกษาเล่าเรียนของบุตร ฯลฯ ในขณะที่ผู้สูงอายุที่ไม่เคยรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจไม่มีโอกาสในสวัสดิการต่างๆ เหล่านี้ ดังนั้นผู้สูงอายุที่ไม่เคยรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจจึงต้องทำงานต่อเนื่องจากไม่มีเงินบำนาญบำนาญที่จะเอาไว้ใช้ในอนาคต ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงตั้งสมมติฐานว่าผู้สูงอายุที่ไม่เคยรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่เคยรับราชการ และผู้สูงอายุที่เคยทำงานรัฐวิสาหกิจ

ภาวะสุขภาพ

สุขภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมและบทบาทของแต่ละคนทุกเพศทุกวัย การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ และการเปลี่ยนแปลงของระบบการทำงานของร่างกายย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพด้านอื่นๆ ภาวะสุขภาพเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญของการอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ นอกจากจะไม่มีปัญหาทางการเงินแล้วต้องมีสุขภาพกายและสุขภาพใจที่ดีด้วย (วิพรรณ ประจวบเหมาะ และคณะ 2553 : 10)

จากการศึกษาของกนกศรี ดำรงยุทธ (2538) เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมกำลังแรงงานของข้าราชการเกษียณอายุในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าข้าราชการเกษียณอายุที่มีความเห็นว่าสุขภาพร่างกายของตนเองแข็งแรงมีแนวโน้มในการเข้าร่วมกำลังแรงงานหลังเกษียณมากกว่าข้าราชการที่มีความเห็นว่าสุขภาพร่างกายของตนเองไม่แข็งแรง เช่นเดียวกับสุรพันธ์ เล้าวัฒนา (2551) ที่ศึกษาเรื่อง การศึกษาการเข้าร่วมในกำลังแรงงานของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีมีโอกาสที่จะตัดสินใจทำงานเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 12.16 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 สอดคล้องกับการศึกษาของมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2549) ศึกษาเรื่องการสร้างและขยายโอกาสในการเข้าถึงหลักประกันทางสังคมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพดีจะมีโอกาสในการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพไม่ดีประมาณ 1.45 เท่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากผลการวิจัยข้างต้น พบว่าผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีมีโอกาสมากกว่าผู้สูงอายุที่มีความต้องการทำงานเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับการทำงานตามศักยภาพของร่างกาย และหากมองอีกมุมหนึ่งการทำงานในวัยเกษียณก็มีส่วนช่วยให้ผู้สูงอายุยังคงมีสุขภาพที่แข็งแรงด้วยเช่นกัน ดังนั้นผู้ศึกษาจึงตั้งสมมติฐานในการศึกษาว่าผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพในระดับดีกว่ามีโอกาสมากกว่าผู้สูงอายุที่มีความต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพปานกลาง และมีภาวะสุขภาพไม่ดี

การเป็นเจ้าของบ้าน

ตัวแปรการเป็นเจ้าของบ้านนั้นเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่น่าจะมีผลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ ถ้าผู้สูงอายุเป็นเจ้าของบ้านส่วนใหญ่จะแสดงถึงการเป็นผู้เช่าในครัวเรือนด้วย ซึ่งโดยปกติแล้วผู้เช่าของครัวเรือนต้องเป็นผู้ที่ทำงานหาเลี้ยงสมาชิกในครอบครัว ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงตั้งสมมติฐานว่าผู้สูงอายุที่ตนเองหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของบ้านมีโอกาสมากกว่าผู้สูงอายุที่ตนเองหรือคู่สมรสไม่ได้เป็นเจ้าของบ้าน

สถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือน

ตัวแปรสถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือนเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่น่าจะมีผลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ กล่าวคือการเป็นหัวหน้าครัวเรือนจะบ่งบอกถึงภาวะและความรับผิดชอบในการหาเลี้ยงและปกป้องสมาชิกในครอบครัว

จากการศึกษาของศิริพร เกื้อกุลนุรักษ์ (2540) เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบการทำงานเชิงเศรษฐกิจของผู้สูงอายุโสดและไม่โสดในประเทศไทย พบว่าผู้สูงอายุที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนมีแนวโน้มทำงานเชิงเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่เป็นหัวหน้าครัวเรือน โดยผู้สูงอายุที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนมีความน่าจะเป็นที่จะทำงานเชิงเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้เป็นหัวหน้าครัวเรือนเกือบ 2 เท่า (1.8953) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2549) ศึกษาเรื่องการสร้างและขยายโอกาสในการเข้าถึงหลักประกันทางสังคมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนจะมีโอกาสในการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้เป็นหัวหน้าครัวเรือนประมาณ 1.29 เท่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากผลการวิจัยข้างต้นพบผลการศึกษาที่ไปในทิศทางเดียวกันก็คือผู้สูงอายุที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนมีโอกาสมากกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นหัวหน้าครัวเรือน เนื่องจากผู้ที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนนั้นมีหน้าที่หาเลี้ยง และดูแลสมาชิกในครอบครัวจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ยังมีความต้องการทำงานอยู่ ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงตั้งสมมติฐานว่าผู้สูงอายุที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนมีโอกาสมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้เป็นหัวหน้าครัวเรือน

ภาวะหนี้สิน

ภาวะหนี้สินแสดงให้เห็นถึงข้อผูกมัดระหว่างผู้เป็นเจ้าของหนี้และลูกหนี้ ซึ่งลูกหนี้จะต้องมีความรับผิดชอบในการใช้หนี้ ดังนั้นหากผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีหนี้สินก็น่าจะต้องการทำงานเพื่อเก็บรวบรวมเงินมาใช้หนี้ตามข้อผูกมัดที่ได้กำหนดไว้ระหว่างกัน

จากการศึกษาของสุรพันธ์ เล้าวัฒนา (2551) เรื่อง การศึกษาการเข้าร่วมในกำลังแรงงานของผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าผู้สูงอายุที่มีหนี้สินมีโอกาสที่จะตัดสินใจทำงานเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 11 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากผลการวิจัยข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าผู้สูงอายุที่มีหนี้สินมีโอกาสที่จะมีความต้องการทำงานเพิ่มขึ้น เพราะผู้สูงอายุมีความต้องการทำงานเพื่อปลดหนี้ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงตั้งสมมติฐานในการศึกษาว่าผู้สูงอายุที่ตนเองมีหนี้สินมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่ตนเองและสมาชิกในครัวเรือนมีหนี้สิน สมาชิกในครัวเรือนมีหนี้สิน และตนเองและสมาชิกในครัวเรือนไม่มีหนี้สิน

รายได้

รายได้เป็นตัวแปรหนึ่งที่น่าจะเป็นแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุเกิดความต้องการทำงาน โดยที่รายได้เป็นตัวแปรที่แสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจและสภาพความเป็นอยู่ ดังนั้นผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำก็จะมีแนวโน้มที่จะต้องการทำงานมากกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้สูง

จากการศึกษาปัญญา ชูเลิศ (2551) เรื่อง การเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุของเกษตรกร ในพื้นที่แผ้วร้างทางประชากรกาญจนบุรี พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีเพิ่มขึ้นทำให้กลุ่มตัวอย่างมีการเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจสูงขึ้นตามไปด้วย และกนกศรี ดำรงยุทธ (2538) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมกำลังแรงงานของข้าราชการเกษียณอายุในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าเมื่อรายได้จากการทำงานสูงขึ้นส่งผลให้ข้าราชการเกษียณอายุเข้าร่วมกำลังแรงงานมากขึ้น

แม้ผลการวิจัยข้างต้น พบว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้สูงขึ้นมีความต้องการในด้านต่าง ๆ สูงขึ้นตามไปด้วย รวมถึงมีความต้องการที่จะทำงานอยู่ แต่ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาตั้งสมมติฐานในการศึกษาว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำกว่ามีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้สูงกว่า เนื่องจากการดำรงชีวิตในปัจจุบันนั้นมีค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภค รวมไปถึงการใช้เงินเมื่อยามเจ็บป่วย ดังนั้นผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่าจึงน่าจะมีความต้องการทำงานเพิ่มมากขึ้นเพื่อหารายได้ให้เพียงพอกับการดำรงชีวิต

ความเพียงพอของรายได้

ความเพียงพอของรายได้กับการดำรงชีวิตเป็นตัวแปรที่สำคัญอีกตัวหนึ่งที่น่าจะมีผลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ ซึ่งปกติแล้วผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอในการดำรงชีวิตก็จะต้องหาหนทางที่จะทำให้มีรายได้เพียงพอ โดยวิธีที่จะก่อให้เกิดรายได้ก็คือการทำงานนั่นเอง

จากการศึกษาของวิพรรณ ประจวบเหมาะ และคณะ (2553) ที่ศึกษาเรื่อง โครงการปรับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 พบว่า ยังมีผู้สูงอายุถึงกว่า 1 ใน 5 ที่มีรายได้ไม่เพียงพอจึงน่าที่จะมีผู้สูงอายุที่ยังต้องการทำงาน

เนื่องจากได้กล่าวแล้วในข้างต้นว่าวิธีการหนึ่งที่จะทำให้รายได้มีความเพียงพอก็คือการทำงาน ดังนั้นผู้ศึกษาจึงตั้งสมมติฐานในการศึกษาว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้เกินเพียงพอ เพียงพอ และเพียงพอเป็นบางครั้ง

การออมหรือมีทรัพย์สินอื่น

การออมหรือมีทรัพย์สินอื่น เป็นเครื่องชี้สถานะทางเศรษฐกิจในยามสูงอายุ หากมีการออมไว้ล่วงหน้าก็จะมีส่วนช่วยบรรเทาปัญหาการขาดรายได้ (วิพรรณ ประจวบเหมาะ และคณะ 2553: 10)

จากการศึกษาของสุรพันธ์ เล้าวัฒนา (2551) เรื่อง การศึกษาการเข้าร่วมในกำลังแรงงานของผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สูงอายุที่มีเงินออมและดอกเบี้ยมีโอกาสในการตัดสินใจทำงานลดลงอย่างน้อยร้อยละ 9.11 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เช่นเดียวกับมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2549) ที่ศึกษาเรื่องการสร้างและขยายโอกาสในการเข้าถึงหลักประกันทางสังคมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้จากเงินออมหรือดอกเบี้ยเงินออมจะมีโอกาสในการทำงานน้อยกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้จากเงินออมหรือดอกเบี้ยเงินออมประมาณ 0.08 เท่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากผลการวิจัยข้างต้น พบว่าผู้สูงอายุที่มีเงินออมและดอกเบี้ยมีโอกาสในการตัดสินใจทำงานลดลง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีอุปสงค์แรงงาน นั่นคือเมื่อแรงงานมีรายได้หรือเงินออมเพิ่มสูงขึ้นจนถึงระดับหนึ่งจะตัดสินใจทำงานลดลง ดังนั้นผู้ศึกษาจึงตั้งสมมติฐานในการศึกษาว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีเงินออมหรือทรัพย์สินอื่นมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีการออมเงินหรือทรัพย์สินอื่น

จำนวนบุตร

จำนวนบุตรของผู้สูงอายุเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านจิตใจ วิพรรณ ประจวบเหมาะ และคณะ (2553) ในการศึกษาโครงการปรับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 พบว่าบุตรเป็นแหล่งรายได้หลักของบิดามารดาสูงอายุ กล่าวคือร้อยละ 87 ของผู้สูงอายุยังคงได้รับการเกื้อหนุนทางการเงินจากบุตร และร้อยละ 55 ของผู้สูงอายุมีบุตรเป็นรายได้หลัก

ปัญญา ชูเลิศ (2551) ศึกษาเรื่อง การเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุของเกษตรกร ในพื้นที่แผ้วร้างทางประชากรกาญจนบุรี พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนบุตรอยู่รวมในครัวเรือนเดียวกัน 3-6 คน มีการเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจต่ำกว่ากลุ่มที่มีจำนวนบุตรอยู่รวมในครัวเรือนเดียวกัน 1-2 คนและไม่มีบุตรอาศัยอยู่ในครัวเรือน เช่นเดียวกับ

อุทัยทิพย์ รักจรรยาบรรณ (2549) ที่ศึกษาเรื่องการเกื้อหนุนของครอบครัวต่อผู้สูงอายุไทย พบว่าเมื่อผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่เพิ่มขึ้น โอกาสที่จะได้รับการเกื้อหนุนทางการเงินและการดูแลการดำรงชีวิตประจำวันจะเพิ่มสูงขึ้นตามจำนวนบุตร

จากผลการวิจัยข้างต้นพบว่าผู้สูงอายุที่มีบุตรมากจะได้รับการเกื้อหนุนในทุก ๆ ด้าน สูงกว่าผู้สูงอายุที่มีบุตรน้อยกว่า เนื่องจากผู้สูงอายุมีความเชื่อว่าบุตรจะสามารถเลี้ยงดูตนเอง ยามแก่ชรายังมีบุตรมากก็จะได้รับการเกื้อหนุน ดูแลมากตามไปด้วย จึงส่งผลให้ผู้สูงอายุไม่ต้องทำงานในบั้นปลาย ดังนั้นผู้ศึกษาจึงตั้งสมมติฐานในการศึกษาว่าผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรน้อยกว่ามีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรมากกว่า

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่น่าจะมีผลต่อการทำงานของผู้สูงอายุ โดยที่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับสมาชิกหลายคนน่าจะมีโอกาสได้รับการเกื้อหนุนในด้านต่างๆ จากสมาชิกในครอบครัวบ้าง ในทางตรงกันข้ามผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียวหรือในครัวเรือนไม่มีสมาชิกอื่นใดเลยนอกจากผู้สูงอายุเพียงคนเดียวจึงไม่น่าจะมีโอกาสได้รับการเกื้อหนุนจากใครในครัวเรือนจึงน่าที่จะต้องการทำงานเพื่อรายได้ในการเลี้ยงชีพ

จากการศึกษาอุทัยทิพย์ รักจรรยาบรรณ (2549) เรื่องการเกื้อหนุนของครอบครัวต่อผู้สูงอายุไทย พบว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับคู่สมรส จะได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินมากกว่าการอยู่อาศัยรูปแบบอื่น เช่นเดียวกับศิริพร เกื้อกุลนุรักษ์ (2540) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบการทำงานเชิงเศรษฐกิจของผู้สูงอายุโสดและไม่โสดในประเทศไทย พบว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกจำนวนมากหรืออยู่ในครัวเรือนขนาดใหญ่ มีแนวโน้มทำงานเชิงเศรษฐกิจน้อยกว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในครอบครัวขนาดเล็ก หรืออาจกล่าวได้ว่า เมื่อผู้สูงอายุอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกเพิ่ม 1 คน ผู้สูงอายุมีความน่าจะเป็นที่จะไม่ทำงานเชิงเศรษฐกิจถึงร้อยละ 91.8 และมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2549) ศึกษาเรื่องการสร้างและขยายโอกาสในการเข้าถึงหลักประกันทางสังคมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยในครัวเรือนแบบ 2 รุ่นจะมีโอกาสในการทำงานน้อยกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยในครัวเรือนแบบ 1 รุ่น ประมาณ 0.15 เท่า ผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยในครัวเรือนแบบ 3 รุ่นจะมีโอกาสในการทำงานน้อยกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยในครัวเรือนแบบ 1 รุ่นประมาณ 0.21 เท่า ผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยในครัวเรือนแบบ 4 รุ่นจะมีโอกาสในการทำงานน้อยกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยในครัวเรือนแบบ 1 รุ่นประมาณ 0.13 เท่า ผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยในครัวเรือนแบบขาดรุ่นกลางจะมีโอกาสในการทำงานน้อยกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยในครัวเรือนแบบ 1 รุ่นประมาณ 0.33 เท่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากผลการวิจัยข้างต้น พบว่าผลการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียวมีแนวโน้มต้องการในด้านต่างๆ สูงกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับสมาชิกคนอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียว ขาดการได้รับการเกื้อหนุนในรูปแบบต่างๆ

เนื่องจากไม่มีสมาชิกคนอื่นคอยดูแลช่วยเหลือ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงตั้งสมมติฐานในการศึกษาว่า ผู้สูงอายุที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่ามีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า

การอ่านออกเขียนได้

การอ่านออกเขียนได้เป็นตัวแปรหนึ่งที่สะท้อนถึงความสามารถของบุคคล ผู้ที่อ่านออกเขียนได้ก็จะมีรายได้เปรียบผู้ที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ไม่ว่าจะเป็นในด้านการได้รับข้อมูลข่าวสาร การได้รับการยอมรับจากคนในสังคม โอกาสในการทำงาน ซึ่งการอ่านออกเขียนได้ถือเป็นลักษณะที่ทุกคนจะต้องมีเป็นส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพ เนื่องจากในแต่ละอาชีพนอกจากจะใช้การสื่อสารกันทางด้านภาษาพูดแล้วก็ยังมีการสื่อสารกันทางด้านเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรอีกด้วย ดังนั้นผู้ที่สามารถอ่านออกเขียนได้ย่อมมีโอกาสในการทำงานสูงกว่าผู้ที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงตั้งสมมติฐานว่าผู้สูงอายุที่อ่านออกเขียนได้มีโอกาสดูหางานสูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้

ความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน

ความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงินของผู้สูงอายุนั้นเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่น่าจะมีผลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ กล่าวได้ว่าความคาดหวังว่าจะได้รับการช่วยเหลือด้านการเงินนั้นเป็นการประเมินตนเองของผู้สูงอายุว่าหากประสบปัญหาด้านการเงินจะขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นได้หรือไม่

จากการศึกษาของ สุรพันธ์ เล้าวัฒนา (2551) เรื่อง การศึกษาการเข้าร่วมในกำลังแรงงานของผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับเงินจากบุตรมีโอกาสในการตัดสินใจทำงานลดลงอย่างน้อย 34.55

จากผลการวิจัยข้างต้น พบว่าผู้สูงอายุที่ได้รับเงินช่วยเหลือจากบุตรมีโอกาสในความต้องการทำงานลดลงเพราะบุตรหลานก็ต้องแสดงความกตัญญูต่อผู้สูงอายุ ด้วยการเลี้ยงดูหรือให้การช่วยเหลือทางการเงินแก่บิดามารดาที่เข้าสู่วัยสูงอายุ ให้ผู้สูงอายุได้พักผ่อนในบั้นปลาย จึงทำให้ผู้สูงอายุไม่ต้องทำงาน จากผลการศึกษาข้างต้นอาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าผู้สูงอายุที่ไม่คาดหวังว่าจะได้รับการช่วยเหลือด้านการเงินนั้นจะมีโอกาสดูหางานสูงกว่าผู้สูงอายุที่คาดหวังว่าจะได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน ดังนั้นผู้ศึกษาจึงตั้งสมมติฐานในการศึกษาว่า ผู้สูงอายุที่ไม่คาดหวังว่าจะได้รับการช่วยเหลือด้านการเงินมีโอกาสดูหางานสูงกว่าผู้สูงอายุที่คาดหวังว่าจะได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน

1.6 สมมติฐานของการศึกษา

การศึกษาถึงตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2550 ได้ตั้งสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไว้ดังนี้

1.6.1 สมมติฐานหลัก

ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยดึงดูด ปัจจัยผลักดัน และปัจจัยเสริมมีอิทธิพลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุแตกต่างกัน

1.6.2 สมมติฐานรอง

- 1) ผู้สูงอายุเพศชายมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง
- 2) ผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยกว่ามีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า
- 3) ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า
- 4) ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสสมรสมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสอื่น ๆ
- 5) ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคอื่น ๆ
- 6) ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล
- 7) ผู้สูงอายุที่ไม่เคยรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่เคยรับราชการ และผู้สูงอายุที่เคยทำงานรัฐวิสาหกิจ
- 8) ผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพในระดับดีกว่ามีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพปานกลาง และมีภาวะสุขภาพไม่ดี
- 9) ผู้สูงอายุที่ตนเองหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของบ้านมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่ตนเองหรือคู่สมรสไม่ได้เป็นเจ้าของบ้าน
- 10) ผู้สูงอายุที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้เป็นหัวหน้าครัวเรือน
- 11) ผู้สูงอายุที่ตนเองมีหนี้สินมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่ตนเองและสมาชิกในครัวเรือนมีหนี้สิน สมาชิกในครัวเรือนมีหนี้สิน และตนเองและสมาชิกในครัวเรือนไม่มีหนี้สิน
- 12) ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำกว่ามีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้สูงกว่า
- 13) ผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้เกินเพียงพอ เพียงพอ และเพียงพอเป็นบางครั้ง
- 14) ผู้สูงอายุที่ไม่มีการออมเงินหรือทรัพย์สินอื่นมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีการออมเงินหรือทรัพย์สินอื่น

- 15) ผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรน้อยกว่ามีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรมากกว่า
- 16) ผู้สูงอายุที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่ามีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า
- 17) ผู้สูงอายุที่อ่านออกเขียนได้มีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้
- 18) ผู้สูงอายุที่ไม่คาดหวังว่าจะได้รับการช่วยเหลือด้านการเงินมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่คาดหวังว่าจะได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน

1.7 ประโยชน์ของการศึกษา

นอกจากการศึกษานี้จะทำให้ทราบถึงสถานการณ์ความต้องการทำงานของผู้สูงอายุและทราบถึงตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุแล้ว หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อค้นพบนี้ไปใช้วางแผน ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สูงอายุที่มีความต้องการทำงานมีโอกาสในการทำงานตามความพร้อมและศักยภาพที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้สูงอายุจะได้ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มีคุณค่าทั้งในตนเอง ต่อครอบครัว และต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ มาตรา 11 (3) ที่ระบุไว้ว่าผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนด้านการประกอบอาชีพที่เหมาะสม โดยมีสาระสำคัญในการดำเนินงานอบรมวิชาชีพ ส่งเสริมอาชีพ และให้ข้อมูลข่าวสารด้านอาชีพ และตลาดแรงงาน (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2546: 3)

บทที่ 2 ระเบียบวิธีวิจัย

ในบทนี้จะเสนอระเบียบวิธีวิจัย ประกอบด้วย แหล่งที่มาของข้อมูลของการศึกษา ประชากร และการเลือกตัวอย่าง ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา การนิยามตัวแปร และการวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 แหล่งที่มาของข้อมูลของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ได้รับความอนุเคราะห์ให้ใช้ข้อมูลจาก “การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2550” ดำเนินการโดยสำนักสถิติสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ผู้สูงอายุ ลักษณะทางประชากรของผู้สูงอายุ สภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ สภาพทางเศรษฐกิจและสภาพทางสังคม รวมทั้งภาวะสุขภาพของประชากรสูงอายุ โดยการสำรวจครั้งนี้ได้สัมภาษณ์ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไประหว่างวันที่ 1-12 เม.ย. - มิ.ย. พ.ศ. 2550

2.2 ประชากรและการเลือกตัวอย่าง

2.2.1 ประชากรที่ศึกษา

ประชากรเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้คือประชากรผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และตอบแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

2.2.2 การเลือกตัวอย่าง

การเลือกตัวอย่างของโครงการการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2550 ใช้การเลือกตัวอย่างแบบ 2 ชั้น (Stratified Two – Stage Sampling) โดยมีจังหวัดเป็น สตราตัมทั้งสิ้น 76 สตราตัม ในแต่ละสตราตัมได้ทำการแบ่งออกเป็น 2 สตราตัมย่อยตามลักษณะการปกครองของกรมการปกครอง คือ ในเขตเทศบาล และ นอกเขตเทศบาล โดยมีชุมรุมอาคาร/หมู่บ้านเป็นหน่วยตัวอย่างชั้นที่หนึ่ง และมีครัวเรือนส่วนบุคคลเป็นหน่วยตัวอย่างชั้นที่สอง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2551: 139-140)

1) การเลือกตัวอย่างชั้นที่หนึ่ง

จากสตราตัมย่อยแต่ละสตราตัมย่อยหรือเขตการปกครองแต่ละเขต ได้เลือก ชุมรุมอาคาร/หมู่บ้านตัวอย่างอย่างอิสระต่อกัน โดยให้ความน่าจะเป็นในการเลือกเป็นปฏิภาคกับจำนวนครัวเรือนของชุมรุมอาคาร/หมู่บ้านนั้นๆ ได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 5,793 ชุมรุมอาคาร/หมู่บ้าน จากทั้งสิ้นจำนวน 109,966 ชุมรุมอาคาร/หมู่บ้าน ซึ่งกระจายไปตามภาคและเขตการปกครอง ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การกระจายความถี่ของจำนวนชุมนุมอาคาร/หมู่บ้านจำแนกตามภาคและเขตการปกครอง

ภาค	รวม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
กรุงเทพมหานคร	312	312	-
กลาง(ยกเว้นกรุงเทพฯ)	1,996	1,080	887
เหนือ	1,236	696	540
ตะวันออกเฉียงเหนือ	1,296	720	576
ใต้	982	528	454
รวมทั้งราชอาณาจักร	5,793	3,336	2,457

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ ,2550: 131

2) การเลือกตัวอย่างขั้นที่สอง

ในขั้นนี้เป็นการเลือกครัวเรือนตัวอย่างจากครัวเรือนบุคคลทั้งสิ้นในบัญชีรายชื่อครัวเรือนซึ่งได้จากการนับจุดในแต่ละชุมนุมอาคาร/หมู่บ้านตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบมีระบบ โดยการกำหนดขนาดตัวอย่างเป็นดังนี้

ในเขตเทศบาล : กำหนด 15 ครัวเรือนตัวอย่างต่อชุมนุมอาคาร

นอกเขตเทศบาล: กำหนด 12 ครัวเรือนตัวอย่าง ต่อหมู่บ้าน

ก่อนที่จะทำการเลือกครัวเรือนตัวอย่างได้มีการจัดเรียงรายชื่อครัวเรือนส่วนบุคคลใหม่ตามขนาดครัวเรือนซึ่งวัดโดยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนและประเภทครัวเรือนเชิงเศรษฐกิจ

จำนวนครัวเรือนส่วนบุคคลตัวอย่างทั้งสิ้นที่ต้องทำการแจงนับจำแนกตามภาคและเขตการปกครองเป็นดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การกระจายความถี่ของจำนวนครัวเรือนส่วนบุคคลตัวอย่างจำแนกตามภาคและเขตการปกครอง

ภาค	รวม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
กรุงเทพมหานคร	4,680	4,680	-
กลาง(ยกเว้นกรุงเทพฯ)	26,844	16,200	10,644
เหนือ	16,920	10,440	6,480
ตะวันออกเฉียงเหนือ	17,712	10,800	6,912
ใต้	13,368	7,920	5,448
รวมทั้งราชอาณาจักร	79,524	50,040	29,484

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ ,2550: 132

กรณีตัวอย่างของการสำรวจครั้งนี้มีทั้งสิ้น 56,002 ราย จากนั้นผู้ศึกษาได้นำกรณีตัวอย่างทั้งสิ้นมาถ่วงน้ำหนัก โดยค่าถ่วงน้ำหนักในการศึกษาครั้งนี้จะแตกต่างจากค่าถ่วงน้ำหนักของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ต้องการให้กรณีตัวอย่างที่ศึกษาเท่ากับจำนวนประชากรของประเทศ แต่การถ่วงน้ำหนักครั้งนี้จะเป็นการปรับค่าถ่วงน้ำหนักให้มีจำนวนตัวอย่างมีการกระจายเป็นแบบเดียวกับประชากร โดยใช้สูตร

$$\text{ค่าถ่วงน้ำหนักใหม่} = \frac{\text{ค่าถ่วงน้ำหนักเดิมของสำนักงานสถิติแห่งชาติ} * \text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมดที่สัมภาษณ์}}{\text{จำนวนประชากรที่ถ่วงน้ำหนักแล้ว}}$$

จากนั้นเลือกศึกษาเฉพาะประชากรผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปที่ตอบแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และภายหลังจากที่ผู้ศึกษาได้ตัด ยุบ-รวมกลุ่มรายการที่ตัวอย่างตอบไม่ทราบของตัวแปรทั้ง 5 ตัวดังนี้

- ตัวแปร “ความต้องการทำงาน” ยุบกลุ่มผู้ที่ตอบว่าไม่ทราบรวมเข้าในกลุ่มที่ไม่ต้องการทำงาน
- ตัวแปร “ความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน” ยุบกลุ่มผู้ที่ตอบว่าไม่ทราบรวมเข้าในกลุ่มที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือ
- ตัวแปร “รายได้” ตัดกลุ่มผู้ที่ตอบว่าไม่ทราบทิ้ง
- ตัวแปร “ความเพียงพอของรายได้” ยุบกลุ่มผู้ที่ตอบว่าไม่ทราบรวมเข้าในกลุ่มที่มีรายได้ไม่เพียงพอ
- ตัวแปร “ภาวะสุขภาพ” ตัดกลุ่มผู้ที่ตอบว่าไม่ทราบทิ้ง

ดังนั้นกรณีตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้รวมทั้งสิ้น 19,962 ราย ดังปรากฏตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การกระจายความถี่ของจำนวนกรณีตัวอย่างจำแนกตามภาคและเขตการปกครอง

ภาค	รวม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
กรุงเทพมหานคร	1,545	1,545	-
กลาง(ยกเว้นกรุงเทพฯ)	4,835	1,427	3,408
เหนือ	4,407	862	3,545
ตะวันออกเฉียงเหนือ	6,596	1,020	5,576
ใต้	2,579	571	2,008
รวมทั้งราชอาณาจักร	19,962	5,425	14,537

2.3 ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา

เนื่องจากการศึกษานี้ได้ใช้ข้อมูลจากการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2550 ดำเนินการโดยสำนักสถิติสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ผู้สูงอายุ ลักษณะทางประชากรของผู้สูงอายุ สภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ สภาพทางเศรษฐกิจและสภาพทางสังคม รวมทั้งภาวะสุขภาพของประชากรสูงอายุ ซึ่งมิได้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาถึงตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุโดยตรง การศึกษานี้จึงเป็นการนำข้อมูลระดับประเทศที่มีอยู่มาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด การคัดเลือกตัวแปรจึงคัดเลือกมาศึกษาได้เฉพาะตัวแปรที่ปรากฏตามข้อคำถามจากแบบสำรวจเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาได้จัดกลุ่มตัวแปรที่คัดเลือกไว้เสียใหม่ให้อยู่ภายใต้ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยดึงดูด ปัจจัยผลักดัน และปัจจัยเสริมที่มีอิทธิพลต่อการทำงานของสูงอายุ โดยอ้างอิงจากทฤษฎีต่างๆตามที่ได้ทบทวนไว้แล้วในข้างต้น

2.4 การนิยามตัวแปรและการวัด

ตัวแปรตามของการศึกษานี้ คือ ความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ ส่วนตัวแปรอิสระของการศึกษาประกอบด้วย 4 ปัจจัย โดยปัจจัยแรกคือปัจจัยส่วนบุคคล มี 6 ตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ภาคที่อยู่อาศัย และเขตที่อยู่อาศัย ปัจจัยที่สองคือปัจจัยดึงดูด มี 2 ตัวแปร ได้แก่ ประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจและภาวะสุขภาพ ปัจจัยที่สามคือปัจจัยผลักดัน มี 8 ตัวแปร ได้แก่ การเป็นเจ้าของบ้าน สถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือน ภาวะหนี้สิน รายได้ ความเพียงพอของรายได้ การออมหรือมีทรัพย์สินอื่น จำนวนบุตร และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน และปัจจัยสุดท้ายคือปัจจัยเสริม มี 2 ตัวแปร ได้แก่ การอ่านออกเขียนได้ และความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน โดยผู้ศึกษาให้คำจำกัดความของตัวแปรแต่ละตัวไว้ดังนี้ (ดูแบบสอบถามในภาคผนวกประกอบ)

ตัวแปรตาม

ความต้องการทำงาน หมายถึง ความต้องการที่จะทำงานของผู้สูงอายุ เป็นตัวแปรที่ได้จาการหัศจรรย์การ A 60 ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม จำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- ต้องการ
- ไม่ต้องการ

ตัวแปรอิสระ

1) เพศ หมายถึง เพศโดยกำเนิดของผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถาม ซึ่งจะได้รับการกล่อมเกล่าให้หญิงและชายมีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกัน เป็นตัวแปรจาการหัศจรรย์การ A1 ของแบบสอบถาม ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม (category) จำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- ชาย

- หญิง

2) อายุ หมายถึง อายุเต็มปีบริบูรณ์ นับถึงวันคล้ายวันเกิดครั้งสุดท้ายก่อนวันสัมภาระ เป็นตัวแปรจากรหัสรายการ A2 ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงตัวเลข (numerical) แต่ในการพรรณนาและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้จัดให้เป็นตัวแปรเชิงกลุ่มโดยจำแนกอายุออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

- ผู้สูงอายุวัยต้น (อายุเต็ม 60 – 69 ปี)
- ผู้สูงอายุวัยกลาง (อายุเต็ม 70 – 79 ปี)
- ผู้สูงอายุวัยปลาย (อายุเต็มตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป)

3) ระดับการศึกษา หมายถึง ชั้นสูงสุดของบุคคลสำเร็จการศึกษา เป็นตัวแปรจากรหัสรายการ A6 ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม ที่จัดกลุ่มรายการไว้ทั้งสิ้น 7 กลุ่มรายการ แต่ในการศึกษานี้ ผู้ศึกษาได้ยุบกลุ่มรายการให้เหลือเพียง 5 กลุ่ม คือ

- ไม่เคยเรียน
- ประถมศึกษา
- มัธยมศึกษา (มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย)
- ตั้งแต่อนุปริญญาขึ้นไป (ปวส. ,ปวท. ,ปริญญาตรีและสูงกว่า)
- อื่นๆ (บุคคลที่สำเร็จการศึกษาประเภทอาชีวศึกษาระยะสั้น และบุคคลที่สำเร็จการศึกษาที่ไม่สามารถเทียบชั้นได้ เช่น เรียนศาสนาอิสลามในโรงเรียนปอเนาะที่ไม่มีการสอนวิชาสามัญ)

4) สถานภาพสมรส หมายถึง ความผูกพันทางพฤตินัยระหว่างชายกับหญิงในการเป็นสามี ภรรยา เป็นตัวแปรจากรหัสรายการ A4 ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม ที่จัดกลุ่มรายการไว้ทั้งสิ้น 6 กลุ่มรายการ แต่ในการศึกษานี้ผู้ศึกษาได้ยุบกลุ่มรายการให้เหลือเพียง 3 กลุ่ม คือ

- โสด
- สมรส (หมายถึงผู้ที่มีความสัมพันธ์ฉันท์สามีภรรยา แม้ว่าระหว่างการสัมภาระสามีภรรยาจะไม่ได้อยู่ด้วยกันแต่ยังมีความสัมพันธ์ฉันท์สามีภรรยา)
- เคยสมรส (หม้าย/หย่า/แยก)

5) ภาคที่อยู่อาศัย หมายถึง ภาคพื้นที่ตามภูมิศาสตร์ที่ผู้ตอบแบบสอบถามอยู่อาศัยในประเทศไทย เป็นตัวแปรจากรหัสรายการ REG ของแบบสอบถาม ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม จำแนกออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

- กรุงเทพมหานคร
- ภาคกลาง (ไม่รวมกรุงเทพมหานคร)
- ภาคเหนือ
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- ภาคใต้

6) เขตที่อยู่อาศัย หมายถึง เขตทางการปกครองอันเป็นสถานที่ที่อยู่อาศัยของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นตัวแปรจากรหัสรายการ AREA ของแบบสอบถาม ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม จำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- ในเขตเทศบาล
- นอกเขตเทศบาล

7) ประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ หมายถึง ประวัติการทำงานของผู้สูงอายุในการรับราชการ หรืองานรัฐวิสาหกิจ เป็นตัวแปรที่ได้จากรหัสรายการ A61 ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม จำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

- เคยรับราชการ
- เคยทำงานรัฐวิสาหกิจ
- ไม่เคยรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ

8) ภาวะสุขภาพ หมายถึง ภาวะสุขภาพที่มาจากการประเมินตนเองของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นตัวแปรที่ได้จากรหัสรายการ B10 ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม ที่ได้จัดกลุ่มรายการไว้ทั้งหมด 5 กลุ่มรายการแต่ในการศึกษาผู้ศึกษาได้ยุบกลุ่มรายการให้เหลือ 3 กลุ่ม คือ

- ดี (ดีมากและดี)
- ปานกลาง
- ไม่ดี (ไม่ดีมากๆและไม่ดี)

9) การเป็นเจ้าของบ้าน หมายถึง ความเป็นเจ้าของบ้านหรือเจ้าของที่อยู่อาศัยของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นตัวแปรจากรหัสรายการ A31 ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม จำแนกออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

- ตัวผู้สูงอายุและหรือคู่สมรส
- บุตร
- บุตรของบุตร
- ญาติ
- คนอื่นๆ

10) สถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือน หมายถึง สถานะในครัวเรือนที่เป็นที่ทราบกันดีภายในครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นตัวแปรจากรหัสรายการ A32 ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม จำแนกออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

- หัวหน้าครัวเรือน
- สามี/ภรรยาของหัวหน้าครัวเรือน
- บิดา/มารดาของหัวหน้าครัวเรือน

- ญาติ
- ผู้อาศัย

11) ภาวะหนี้สิน หมายถึง การมีหนี้สินของผู้สูงอายุและ/หรือสมาชิกในครัวเรือนเป็นตัวแปรที่ได้จากรหัสรายการ A85 ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม จำแนกออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

- ตนเองมีหนี้
- สมาชิกในครัวเรือนมีหนี้
- ตนเองและสมาชิกในครัวเรือนมีหนี้
- ตนเองและสมาชิกในครัวเรือนไม่มีหนี้

12) รายได้ หมายถึง เงินที่รับจากการทำงาน หรือได้รับจากบุคคลอื่น หรือได้รับจากดอกเบี้ยเงินออมโดยเฉลี่ยเป็นรายปี (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2550: 128) เป็นตัวแปรที่ได้จากรหัสรายการ A79 ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม ที่ได้จัดกลุ่มรายการไว้ทั้งหมด 8 กลุ่มรายการแต่ในการศึกษาผู้ศึกษาได้ยุบกลุ่มรายการให้เหลือ 5 กลุ่ม คือ

- ไม่มีรายได้
- ต่ำกว่า 10,000 บาท
- 10,000 - 29,999 บาท
- 30,000 - 49,999 บาท
- ตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป

13) ความเพียงพอของรายได้ หมายถึง การประเมินตนเองเกี่ยวกับรายได้ทั้งหมดที่ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ได้รับจากทุกแหล่ง เป็นตัวแปรจากรหัสรายการ A80 จำแนกออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

- เกินเพียงพอ
- เพียงพอ
- เพียงพอเป็นบางครั้ง
- ไม่เพียงพอ

14) การออมหรือมีทรัพย์สินอื่น หมายถึง การเก็บสะสมทรัพย์สิน ได้แก่ เงิน ทอง หรือทรัพย์สินอื่นๆของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นตัวแปรจากรหัสรายการ A82 ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม จำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- มี
- ไม่มี

15) จำนวนบุตร หมายถึง จำนวนบุตรที่ยังมีชีวิตอยู่และรวมถึงบุตรเลี้ยงและบุตรบุญธรรมด้วย เป็นการนำคำตอบของข้อคำถาม 2 ข้อมารวมกันคือรหัสรายการ A7 ที่มีข้อคำถามถึงจำนวนบุตรที่ผู้ตอบให้กำเนิดเอง และ A8 ที่มีข้อคำถามถึงจำนวนบุตรเลี้ยงและหรือ

บุตธนุญชรธรรม ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงตัวเลข แต่ในการนำเสนอข้อมูลผู้ศึกษาได้จำแนกจำนวนบุตธนุญชรออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

- ไม่มีบุตธนุญชร
- มีบุตธนุญชรจำนวน 1 – 2 คน
- มีบุตธนุญชรจำนวน 3 – 4 คน
- มีบุตธนุญชรตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป

16) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน หมายถึง จำนวนสมาชิกทั้งหมดที่อาศัยอยู่ประจำในครัวเรือนเดียวกับผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นตัวแปรที่ได้จากระบบการ MEMBERS ของแบบสอบถาม ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงตัวเลข แต่ในการนำเสนอข้อมูลผู้ศึกษาได้จำแนกจำนวนสมาชิกในครัวเรือนออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

- อยู่คนเดียว
- มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2 – 3 คน
- มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 – 5 คน
- ตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป

17) การอ่านออกเขียนได้ หมายถึง ความสามารถในการอ่านออก และเขียนได้ การอ่านออกเขียนได้นี้จะเป็นภาษาก็ได้ โดยอ่านและเขียนข้อความง่ายๆได้ ถ้าอ่านออกเพียงอย่างเดียวแต่เขียนไม่ได้ถือว่าเป็นผู้ที่อ่านเขียนไม่ได้ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2550: 126) เป็นตัวแปรที่ได้จากระบบการ A5 ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม สามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- ได้
- ไม่ได้

18) ความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน หมายถึง ความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงินหากประสบปัญหาด้านการเงินของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นตัวแปรที่ได้จากระบบการ A64 ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม สามารถจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

- ได้
- ไม่ได้
- ไม่แน่ใจ

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ การวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของตัวอย่าง การวิเคราะห์ความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ และการวิเคราะห์ตัวแปรที่มี

อิทธิพลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ โดยกำหนดสถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละส่วนดังต่อไปนี้

1) การวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของตัวอย่าง นำเสนอโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) ได้แก่ อัตราร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุดและค่าต่ำสุด แตกต่างไปตามการวัดของตัวแปร ดังนี้

- ตัวแปรเชิงกลุ่ม ได้แก่ ตัวแปรเพศ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ภาคที่อยู่อาศัย เขตที่อยู่อาศัย ประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ภาวะสุขภาพ การเป็นเจ้าของบ้าน สถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือน ภาวะหนี้สิน รายได้ ความเพียงพอของรายได้ การออมหรือมีทรัพย์สินอื่น การอ่านออกเขียนได้ และความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน นำเสนอโดยใช้อัตราร้อยละ

- ตัวแปรเชิงตัวเลข ได้แก่ ตัวแปรอายุ จำนวนบุตรและจำนวนสมาชิกในครัวเรือน นำเสนอโดยใช้อัตราร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุดและค่าต่ำสุด

2) การวิเคราะห์ความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ นำเสนอโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ อัตราร้อยละ

3) การวิเคราะห์ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ การวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม ใช้การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกทวิภาค (Binary Logistic Regression Analysis) เนื่องจากเป็นวิธีที่เหมาะสมกับการศึกษาที่มีตัวแปรตามเป็นตัวแปรเชิงกลุ่มที่มี 2 กลุ่ม และมีตัวแปรอิสระเป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม และตัวแปรเชิงตัวเลข โดยผู้ศึกษาแบ่งการวิเคราะห์ในส่วนนี้ออกเป็น 3 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1 การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบง่าย (Simple Binary Logistic Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐาน เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปรคือตัวแปรอิสระ 1 ตัวกับตัวแปรตาม 1 ตัว ว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และการวิเคราะห์นี้ยังไม่ได้ควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ

ชั้นที่ 2 การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบพหุ (Multivariate Binary Logistic Regression Analysis) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ในระดับหลายตัวแปร ระหว่างตัวแปรอิสระมากกว่า 1 ตัวกับตัวแปรตาม 1 ตัว เพื่อศึกษาอิทธิพลของกลุ่มตัวแปรอิสระว่าสามารถอธิบายการแปรผันของตัวแปรตามได้เท่าใด และเมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆแล้ว ตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามหรือไม่ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเป็นการเลือกตัวแปรอิสระเข้าสมการวิเคราะห์พร้อมกันทุกตัวแปร

ชั้นที่ 3 เป็นการศึกษาการถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบพหุขั้นตอน (Stepwise Multivariate Binary Logistic Regression Analysis) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ในระดับหลายตัวแปรเช่นเดียวกับการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบพหุ แต่มี

วัตถุประสงค์เพื่อค้นหาตัวแปรอิสระที่สามารถอธิบายการแปรผันของตัวแปรตามได้ดีที่สุด และเพื่อให้ทราบว่าตัวแปรใดสามารถเพิ่มอำนาจการอธิบายการแปรผันของตัวแปรตามในลำดับถัดไป รวมทั้งตัวแปรเหล่านี้สามารถอธิบายการแปรผันของตัวแปรตามได้มากน้อยเพียงใด ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

บทที่ 3 ผลการศึกษา

การนำเสนอผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นผลการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของตัวอย่าง ส่วนที่ 2 เป็นผลการวิเคราะห์ความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาข้อที่ 1 และส่วนสุดท้ายเป็นผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาข้อที่ 2 โดยมีรายละเอียดของแต่ละส่วนดังนี้

3.1 ลักษณะทั่วไปของตัวอย่าง

การนำเสนอลักษณะทั่วไปของตัวอย่างจะนำเสนอแตกต่างกันไปตามการวัดของตัวแปร กล่าวคือในกรณีที่เป็นข้อมูลเชิงกลุ่ม ได้แก่ ตัวแปรเพศ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ภาคที่อยู่อาศัย เขตที่อยู่อาศัย ประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ภาวะสุขภาพ การเป็นเจ้าของบ้าน สถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือน ภาวะหนี้สิน รายได้ ความเพียงพอของรายได้ การออมหรือมีทรัพย์สินอื่น การอ่านออกเขียนได้ และความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน จะนำเสนอด้วยการแจกแจงอัตราร้อยละ ส่วนที่เป็นข้อมูลเชิงตัวเลข ได้แก่ ตัวแปรอายุ จำนวนบุตรและจำนวนสมาชิกในครัวเรือน จะนำเสนอด้วยการแจกแจงอัตราร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุด ดังปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 6 โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วยตัวแปร เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ภาคที่อยู่อาศัย และเขตที่อยู่อาศัย มีผลการวิเคราะห์ดังนี้

1) เพศ

ตัวอย่างของผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปที่ตอบแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเองในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 19,962 คน พบว่าเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 57.6 เปรียบเทียบกับร้อยละ 42.4)

2) อายุ

ผู้สูงอายุที่เป็นตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 68.67 ปี มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 6.814 ปี โดยเป็นผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยที่สุดคือ 60 ปี และมีอายุมากที่สุดคือ 101 ปี และเมื่อพิจารณาตามกลุ่มอายุ พบว่าเป็นผู้สูงอายุวัยต้นหรือมีอายุอยู่ระหว่าง 60 - 69 ปี เป็นสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 60.1) รองลงมาเป็นผู้สูงอายุวัยกลางหรือมีอายุอยู่ระหว่าง 70 - 79 ปี (ร้อยละ 32.4) และเป็นผู้สูงอายุวัยปลายหรือมีอายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 7.6) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 การกระจายอัตราร้อยละของลักษณะทั่วไปของตัวอย่าง (n = 19,962)

ลักษณะทั่วไป	ร้อยละ
ปัจจัยส่วนบุคคล	
เพศ	
ชาย	42.4
หญิง	57.6
อายุ	
ผู้สูงอายุวัยต้น (60 – 69 ปี)	60.1
ผู้สูงอายุวัยกลาง (70 – 79 ปี)	32.4
ผู้สูงอายุวัยปลาย (ตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป)	7.6
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 68.67 ปี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 6.814 ปี	
ค่าต่ำสุดเท่ากับ 60 ปี ค่าสูงสุดเท่ากับ 101 ปี	
ระดับการศึกษา	
ไม่เคยเรียน	15.2
ประถมศึกษา	70.0
มัธยมศึกษา	5.8
ตั้งแต่อนุปริญญาขึ้นไป	3.5
อื่นๆ เช่นบุคคลที่สำเร็จการศึกษาประเภทอาชีวศึกษาระยะสั้น	5.5
สถานภาพสมรส	
โสด	2.7
สมรส	62.3
เคยสมรส	35.0
ภาคที่อยู่อาศัย	
กรุงเทพมหานคร	7.7
ภาคกลาง	24.2
ภาคเหนือ	22.1
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	33.0
ภาคใต้	12.9
เขตที่อยู่อาศัย	
ในเขตเทศบาล	27.2
นอกเขตเทศบาล	72.8

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 6 (ต่อ)

	ลักษณะทั่วไป	ร้อยละ
ปัจจัยดึงดูด		
ประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ		
	เคยรับราชการ	5.8
	เคยทำงานรัฐวิสาหกิจ	0.8
	ไม่เคยรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ	93.4
ภาวะสุขภาพ		
	ดี	46.8
	ปานกลาง	29.1
	ไม่ดี	24.1
ปัจจัยผลักดัน		
การเป็นเจ้าของบ้าน		
	ตัวผู้สูงอายุและหรือคู่สมรส	82.9
	บุตร	11.2
	บุตรของบุตร	0.5
	ญาติ	2.4
	คนอื่น เช่น ผู้ให้เช่าบ้าน นายจ้าง	3.0
สถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือน		
	หัวหน้าครัวเรือน	62.5
	สามี/ภรรยาของหัวหน้าครัวเรือน	24.0
	บิดา/มารดาของหัวหน้าครัวเรือน	10.0
	ญาติ	1.9
	ผู้อาศัย	1.7
ภาวะหนี้สิน		
	ตนเองมีหนี้	11.3
	สมาชิกในครัวเรือนมีหนี้	24.2
	ตนเองและสมาชิกในครัวเรือนมีหนี้	11.3
	ตนเองและสมาชิกในครัวเรือนไม่มีหนี้	53.2

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไป	ร้อยละ
รายได้	
ต่ำกว่า 10,000 บาท	16.8
10,000 – 29,999 บาท	35.5
30,000 – 49,999 บาท	17.7
ตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป	30.1
ความเพียงพอของรายได้	
เกินเพียงพอ	1.5
เพียงพอ	55.2
เพียงพอเป็นบางครั้ง	21.7
ไม่เพียงพอ	21.6
การออมหรือมีทรัพย์สินอื่น	
มี	70.9
ไม่มี	29.1
จำนวนบุตร	
ไม่มีบุตร	4.6
1 - 2 คน	22.0
3 - 4 คน	35.0
ตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป	38.4
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 คน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.290 คน	
ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0 คน (ไม่มีบุตร) ค่าสูงสุดเท่ากับ 14 คน	
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	
อยู่คนเดียว	9.4
มีสมาชิกในครัวเรือน 2 – 3 คน	43.7
มีสมาชิกในครัวเรือน 4 – 5 คน	31.2
มีสมาชิกในครัวเรือนตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป	15.7
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 คน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.861 คน	
ค่าต่ำสุดเท่ากับ 1 คน ค่าสูงสุดเท่ากับ 17 คน	

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 6 (ต่อ)

	ลักษณะทั่วไป	ร้อยละ
ปัจจัยเสริม		
การอ่านออกเขียนได้		
	ได้	76.9
	ไม่ได้	23.1
ความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน		
	ได้	74.9
	ไม่ได้	25.1

3) ระดับการศึกษา

ตัวอย่างระบุว่ามีการศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 70) รองลงมาคือไม่เคยเรียน (ร้อยละ 15.2) มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 5.8) มีการศึกษาอื่นๆซึ่งในที่นี้หมายถึงสำเร็จการศึกษาประเภทอาชีวศึกษาระยะสั้น และที่ไม่สามารถเทียบชั้นได้ เช่น เรียนศาสนาอิสลามในโรงเรียนปอเนาะที่ไม่มีการสอนวิชาสามัญ เป็นต้น (ร้อยละ 5.5) และมีการศึกษาตั้งแต่อนุปริญญาขึ้นไป (ร้อยละ 3.5) ตามลำดับ

4) สถานภาพสมรส

ตัวอย่างส่วนมากระบุว่ามีส่วนภาพสมรสสมรส (ร้อยละ 62.3) รองลงมาคือมีสถานภาพเคยสมรส (ร้อยละ 35.0) และมีสถานภาพโสด (ร้อยละ 2.7) ตามลำดับ

5) ภาคที่อยู่อาศัย

ตัวอย่างระบุว่าอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นสัดส่วนสูงสุดคือ ร้อยละ 33 รองลงมาอาศัยอยู่ในภาคกลาง (ร้อยละ 24.2) ภาคเหนือ (ร้อยละ 22.1) ภาคใต้ (ร้อยละ 12.9) และอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 7.7)

6) เขตที่อยู่อาศัย

ตัวอย่างระบุว่าอาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลมากกว่าอาศัยอยู่ในเขตเทศบาล (ร้อยละ 72.8 เปรียบเทียบร้อยละ 27.2)

3.1.2 ปัจจัยดึงดูด ปัจจัยดึงดูดประกอบด้วยตัวแปร ประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ และภาวะสุขภาพ มีผลการวิเคราะห์ดังนี้

1) ประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ

ตัวอย่างเกือบทั้งหมดระบุว่าไม่เคยรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 93.4) มีเพียงร้อยละ 5.8 เท่านั้นที่เคยรับราชการ และร้อยละ 0.8 เคยทำงานรัฐวิสาหกิจ

2) ภาวะสุขภาพ

ตัวอย่างระบุว่ามีการะบุว่าสุขภาพอยู่ในระดับดีเป็นสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 46.8) รองลงมาคือมีภาวะสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 29.1) และมีภาวะสุขภาพอยู่ในระดับไม่ดี (ร้อยละ 24.1) ตามลำดับ

3.1.3 ปัจจัยผลักดัน ปัจจัยผลักดันประกอบด้วยตัวแปร การเป็นเจ้าของบ้าน สถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือน ภาวะหนี้สิน รายได้ ความเพียงพอของรายได้ การออมหรือมีทรัพย์สินอื่น จำนวนบุตร และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีผลการวิเคราะห์ดังนี้

1) การเป็นเจ้าของบ้าน

ตัวอย่างระบุว่าตนเองและหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยมีสัดส่วนสูงที่สุด คือ ร้อยละ 82.9 รองลงมามีบุตรเป็นเจ้าของบ้าน (ร้อยละ 11.2) คนอื่นเป็นเจ้าของบ้าน (ร้อยละ 3.0) ญาติเป็นเจ้าของบ้าน (ร้อยละ 2.4) และบุตรของบุตรเป็นเจ้าของบ้าน (ร้อยละ 0.5) ตามลำดับ

2) สถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือน

ตัวอย่างส่วนมากระบุว่า เป็นหัวหน้าครัวเรือน (ร้อยละ 62.5) รองลงมาเป็นสามี/ภรรยาของหัวหน้าครัวเรือน (ร้อยละ 24) เป็นบิดา/มารดาของหัวหน้าครัวเรือน (ร้อยละ 10) เป็นญาติของหัวหน้าครัวเรือน (ร้อยละ 1.9) และมีสถานะเป็นผู้อาศัย (ร้อยละ 1.7) ตามลำดับ

3) ภาวะหนี้สิน

ตัวอย่างมากกว่าครึ่งเล็กน้อยระบุว่าตนเองและสมาชิกในครัวเรือนไม่มีหนี้ (ร้อยละ 53.2) รองลงมาได้แก่สมาชิกในครัวเรือนมีหนี้ (ร้อยละ 24.2) ตนเองและสมาชิกในครอบครัวมีหนี้ (ร้อยละ 11.3) และตนเองมีหนี้ (ร้อยละ 11.3) ตามลำดับ

4) รายได้

ตัวอย่างมีรายได้ระหว่าง 10,000 – 29,999 บาทมีสัดส่วนสูงที่สุดคือร้อยละ 35.5 รองลงมาคือมีรายได้ตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 30.1) มีรายได้ 30,000 – 49,999 บาท (ร้อยละ 17.7) และต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 16.8) ตามลำดับ

5) ความเพียงพอของรายได้

ตัวอย่างประมาณมากกว่าครึ่งเล็กน้อย (ร้อยละ 55.2) ระบุว่ารายได้เพียงพอ รองลงมาระบุว่ารายได้เพียงพอเป็นบางครั้ง (ร้อยละ 21.7) ส่วนที่ระบุว่ารายได้ไม่เพียงพอ (ร้อยละ 21.6) และที่มีรายได้เกินเพียงพอมีเพียงร้อยละ 1.5

6) การออมหรือมีทรัพย์สินอื่น

ตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.9) ระบุว่ามีการออมเงินหรือมีทรัพย์สินอื่นๆ และตัวอย่างร้อยละ 29.1 ระบุว่าไม่มีการออมเงินหรือมีทรัพย์สินอื่น

7) จำนวนบุตร

ตัวอย่างของการศึกษามีจำนวนบุตรโดยเฉลี่ยประมาณ 4.05 คนมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.290 คน โดยเป็นทั้งตัวอย่างที่ไม่มีบุตร และที่มีบุตรสูงสุดถึง 14 คน และเมื่อจำแนกจำนวนบุตรออกเป็น 4 กลุ่ม พบว่าตัวอย่างมีบุตรตั้งแต่ 5 คนขึ้นไปมีสัดส่วนสูงที่สุดคือ ร้อยละ 38.4 รองลงมาไม่มีบุตรจำนวน 3 - 4 คน (ร้อยละ 35) มีบุตรจำนวน 1 - 2 คน (ร้อยละ 22) และไม่มีบุตร (ร้อยละ 4.6) ตามลำดับ

8) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ตัวอย่างอาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 3.60 คนมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.861 คน โดยตัวอย่างอาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกต่ำสุดเท่ากับ 1 คน (อยู่คนเดียว) และสูงสุดมีสมาชิกในครัวเรือนเท่ากับ 17 คน และเมื่อจำแนกจำนวนสมาชิกในครัวเรือนออกเป็น 4 กลุ่ม พบว่าตัวอย่างอาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิก 2-3 คนมีสัดส่วนสูงที่สุดคือร้อยละ 43.7 รองลงมาอาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิก 4-5 คน (ร้อยละ 31.2) อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป (ร้อยละ 15.7) และอยู่คนเดียว (ร้อยละ 9.4) ตามลำดับ

3.1.4 ปัจจัยเสริม ปัจจัยเสริมประกอบด้วยตัวแปร การอ่านออกเขียนได้ และความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน มีผลการวิเคราะห์ดังนี้

1) การอ่านออกเขียนได้

ตัวอย่างระบุว่าสามารถอ่านออกเขียนได้มากกว่าไม่สามารถอ่านออกเขียนได้กว่า 3 เท่า (ร้อยละ 76.9 เปรียบเทียบร้อยละ 23.1)

2) ความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน

ตัวอย่างประมาณ 3 ใน 4 มีความคาดหวังว่าหากประสบปัญหาด้านการเงินจะได้รับความช่วยเหลือในขณะที่ตัวอย่างอีกร้อยละ 25.1 ไม่คาดหวังว่าจะได้รับความช่วยเหลือในกรณีเดียวกัน

3.2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย

ผลการวิเคราะห์ความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อแรกของการศึกษาแสดงในตารางที่ 7 พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นตัวอย่างที่ยังมีความต้องการทำงานมีถึงร้อยละ 38.2 ส่วนที่เหลือร้อยละ 61.8 ไม่ต้องการทำงาน จะเห็นได้ว่ามีผู้สูงอายุมากกว่าหนึ่งในสามที่ยังคงมีความต้องการทำงานอยู่ ตัวเลขนี้สอดคล้องกับการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรในปีพ.ศ. 2548-2553 ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติที่พบว่าร้อยละของผู้สูงอายุที่ทำงานอยู่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยเพิ่มจากร้อยละ 35.8 ในปีพ.ศ. 2548 เป็นร้อยละ 36.6 ในปีพ.ศ. 2553 (ปรียา มิตรานนท์, 2553: 35) นอกจากนี้ยังพบว่าผู้สูงอายุที่ยังทำงานอยู่ในปัจจุบันคิดเป็น

ตารางที่ 7 การกระจายอัตราร้อยละของความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย (n = 19,962)

คุณลักษณะ	ร้อยละ
ความต้องการทำงาน	
ต้องการ	38.2
ไม่ต้องการ	61.8
สถานภาพการทำงานในปัจจุบัน	
ทำงาน	35.7
เหตุผลที่ยังทำงานอยู่	
ต้องการรายได้เลี้ยงครอบครัวหรือตนเอง	51.6
สุขภาพแข็งแรง/ยังมีงานทำ	36.0
ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	4.5
ช่วยบุตรและสมาชิกในครัวเรือน	3.4
เป็นอาชีพประจำไม่มีผู้ดูแลแทน	3.4
อื่นๆ เช่น ยังมีหนี้สิน เป็นต้น	1.1
ไม่ทำงาน	64.3
เหตุผลที่ปัจจุบันไม่ทำงาน	
ชรา	72.5
ต้องดูแลบ้านหรือคนในครอบครัว	10.4
อื่นๆ เช่น เป็นเพราะความชรา เป็นต้น	5.7
เป็นข้าราชการบำนาญ	4.9
ป่วย	3.4
ทำไม่ไหวเพราะป่วย/พิการ	3.1

ร้อยละ 35.7 และที่ปัจจุบันไม่ทำงานมีร้อยละ 64.3 ซึ่งในจำนวนผู้ที่ยังทำงานอยู่นั้น (ตามตารางที่ 11 ในภาคผนวก ข) พบว่าผู้ที่ต้องการทำงานและยังคงทำงานอยู่มีร้อยละ 88.0 ส่วนผู้ที่ไม่ต้องการทำงานแต่ยังคงทำงานอยู่มีถึงร้อยละ 12.0 และยังพบว่าผู้ที่ต้องการทำงานนั้นเป็นผู้สูงอายุวัยต้น (60-69 ปี) เป็นสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 48.8) รองลงมาร้อยละ 24.5 เป็นผู้สูงอายุวัยกลาง (70-79 ปี) และมีผู้สูงอายุวัยปลาย (ตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป) ถึงร้อยละ 12.4 ที่ยังคงต้องการทำงานอยู่ สำหรับเหตุผลของผู้ที่ยังคงทำงานอยู่ พบว่าต้องการรายได้เลี้ยงครอบครัวหรือตนเองคิดเป็นสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 51.6) รองลงมาระบุว่ายังสุขภาพแข็งแรงและยังมีงานทำ (ร้อยละ 36.0) เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (ร้อยละ 4.5) เป็นการช่วยเหลือบุตรและสมาชิกในครัวเรือน และต้องทำเพราะเป็นอาชีพประจำไม่มีผู้ดูแลแทนมีสัดส่วนเท่ากัน (ร้อยละ 3.4) และอื่นๆซึ่งในที่นี้หมายถึงยังมีหนี้สิน ยัง

ไม่เกษียณอายุ ต้องส่งเสียบุตร (ร้อยละ 1.1) ตามลำดับ ในทางตรงข้ามพบว่า มีผู้สูงอายุที่ไม่ได้ทำงานในปัจจุบันระบุเหตุผลที่ไม่ทำงานว่าเป็นเพราะความชราเป็นสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 72.5) รองลงมาระบุว่าเพราะต้องดูแลบ้านหรือคนในครอบครัว (ร้อยละ 10.4) อื่นๆซึ่งในที่นี้หมายถึงรอฤดูกาล คู่สมรสและหรือบุตรไม่ให้ทำงาน ลาพักผ่อน กำลังหางานทำและหรือรอทำงาน ไม่สมัครใจทำงาน เป็นต้น (ร้อยละ 5.7) เป็นข้าราชการบำนาญ (ร้อยละ 4.9) ป่วย (ร้อยละ 3.4) และทำไม่ไหวเพราะป่วยและหรือพิการ (ร้อยละ 3.1) ตามลำดับ

3.3 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย

สำหรับการวิเคราะห์ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย ซึ่งเป็นการตอบวัตถุประสงค์ในการศึกษาข้อที่ 2 ผู้ศึกษาใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบทวิภาคในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เนื่องจากตัวแปรตามของการศึกษาคั้งนี้มี 2 กลุ่มคือ ต้องการทำงาน และไม่ต้องการทำงาน

นอกจากนี้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาค ยังมีเงื่อนไขว่าตัวแปรอิสระจะต้องเป็นตัวแปรที่มีการวัดไม่ต่ำกว่าระดับช่วง หากตัวแปรที่มีระดับการวัดต่ำกว่าระดับช่วงต้องแปลงค่าให้เป็นตัวแปรหุ่น (dummy variable) ก่อนจึงจะสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2548: 83) ซึ่งตัวแปรอิสระที่ต้องแปลงเป็นตัวแปรหุ่นในการศึกษาคั้งนี้มี 16 ตัวแปร คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ภาคที่อยู่อาศัย เขตที่อยู่อาศัย ประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ภาวะสุขภาพ การเป็นเจ้าของบ้าน สถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือน ภาวะหนี้สิน รายได้ ความเพียงพอของรายได้ การออมหรือมีทรัพย์สินอื่น การอ่านออกเขียนได้ และความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน โดยมีการกำหนดกลุ่มที่สนใจและกลุ่มอ้างอิงให้เป็นไปตามสมมติฐานของแต่ละตัวแปร

การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคให้ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระว่ามีทิศทางของความสัมพันธ์เป็นอย่างไร มีความสัมพันธ์กันมากน้อยเพียงใด ในเชิงเปรียบเทียบกับกลุ่มอ้างอิง เป็นความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ และเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวอธิบายได้ด้วยค่าอัตราส่วนโอกาส (Odds ratio) ที่คำนวณจากโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ของกลุ่มสนใจของตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งหารด้วยโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ของกลุ่มอ้างอิงของตัวแปรนั้น ความหมายของค่าอัตราส่วนโอกาสมี 3 ลักษณะดังนี้คือ

ค่าอัตราส่วนโอกาสมีค่ามากกว่า 1 หมายถึง กลุ่มที่สนใจมีโอกาสต้องการทำงานเมื่อเทียบกับผู้ไม่ต้องการทำงานสูงกว่ากลุ่มอ้างอิง

ค่าอัตราส่วนโอกาสมีค่าเท่ากับ 1 หมายถึง กลุ่มที่สนใจมีโอกาสต้องการทำงานเมื่อเทียบกับผู้ไม่ต้องการทำงานเท่ากับหรือไม่แตกต่างจากกลุ่มอ้างอิง

ค่าอัตราส่วนโอกาสมีค่าน้อยกว่า 1 หมายถึง กลุ่มที่สนใจมีโอกาสต้องการทำงานเมื่อเทียบกับผู้ไม่ต้องการทำงานน้อยกว่ากลุ่มอ้างอิง

ก่อนใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคนั้น มีเงื่อนไขว่าตัวแปรอิสระแต่ละคู่ต้องไม่มีความสัมพันธ์กันหรือเป็นอิสระต่อกัน โดยที่ตัวแปรแต่ละคู่ไม่ควรมีความสัมพันธ์กันสูงกว่า 0.75 หากตัวแปรคู่ใดมีความสัมพันธ์กันสูงจะเกิดปัญหาความสัมพันธ์พหุร่วมเชิงเส้น (Multicollinearity) ซึ่งไม่ควรนำมาวิเคราะห์ในแบบจำลองเดียวกัน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2543: 491) จากผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้ง 18 ตัว (ตามตารางที่ 12 ในภาคผนวก ค) พบว่าไม่มีตัวแปรอิสระคู่ไหนมีค่าสูงกว่า 0.75 จึงใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคได้

การอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการทำงานของผู้สูงอายุกับตัวแปรอิสระ 18 ตัว ภายใต้ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยดึงดูด ปัจจัยผลักดัน และปัจจัยเสริม ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคอย่างง่าย การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบพหุ และการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบพหุขั้นตอน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

3.3.1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในระดับสองตัวแปร

ตารางที่ 8 เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคอย่างง่ายมีรายละเอียดดังนี้

ก. ปัจจัยส่วนบุคคล

1) เพศ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุเพศชายมีโอกาสต้องการทำงานเป็น 2.054 เท่าของเพศหญิง (ค่า odds ratio เท่ากับ 2.054) แสดงว่าผู้สูงอายุเพศชายมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ผู้สูงอายุเพศชายมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง ทั้งนี้อธิบายได้ว่าเพศชายเป็นเพศที่มีสรีระร่างกายแข็งแรงก่อกองปรกับเพศชายมีความสมดุลของร่างกายรวมถึงพลังสูงสุดของกล้ามเนื้อมากกว่าเมื่อเทียบกับเพศหญิงเป็นผลให้เพศชายมีความต้องการทำงานสูงกว่าเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุรพันธ์ เล้าวัฒนา (2551) ที่พบว่าผู้สูงอายุชายมีโอกาสที่จะตัดสินใจทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุหญิงร้อยละ 11.65 เช่นเดียวกับกนกศรี ดำรงยุทธ (2538) ที่พบว่าข้าราชการเกษียณอายุชายมีแนวโน้มในการเข้าร่วมกำลังแรงงานหลังเกษียณมากกว่าข้าราชการเกษียณอายุหญิง และศิริพร เกื้อกุลนุรักษ์ (2540) ที่พบว่าผู้สูงอายุชายมีแนวโน้มทำงานเชิงเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุหญิง โดยผู้สูงอายุชายมีโอกาสทำงานเชิงเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุหญิงถึง 1.7 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2549) ที่พบว่าผู้สูงอายุชายจะมีโอกาสในการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุหญิงประมาณ

ตารางที่ 8 อัตราส่วนโอกาสที่จะต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย (n = 19,962)

ตัวแปร	การวิเคราะห์การถดถอย โลจิสติกทวิภาคแบบง่าย		ผลการทดสอบ
	Odds ratio		
ปัจจัยส่วนบุคคล			
เพศ			✓*
ชาย	2.054*		
หญิง	====		
อายุ			✓*
60 – 69 ปี	6.751*		
70 – 79 ปี	2.288*		
ตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป	====		
ระดับการศึกษา			✗*
ประถมศึกษา	1.837*		
มัธยมศึกษา	1.276*		
ตั้งแต่อนุปริญญาขึ้นไป	0.984		
อื่นๆ	2.102*		
ไม่เคยเรียน	====		
สถานภาพสมรส			✓*
โสด	0.727*		
เคยสมรส	0.400*		
สมรส	====		
ภาคที่อยู่อาศัย			✗*
ภาคใต้	2.750*		
ภาคกลาง	1.617*		
ภาคเหนือ	1.869*		
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1.787*		
กรุงเทพมหานคร	====		
เขตที่อยู่อาศัย			✗*
ในเขตเทศบาล	0.658*		
นอกเขตเทศบาล	====		

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ตัวแปร	การวิเคราะห์การถดถอย	ผลการทดสอบ
	โลจิสติกทวิภาคแบบง่าย	
	Odds ratio	
ปัจจัยดึงดูด		
ประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ		✓*
เคยรับราชการ	0.501*	
เคยทำงานรัฐวิสาหกิจ	0.591*	
ไม่เคยรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ	====	
ภาวะสุขภาพ		✓*
ดี	2.337*	
ปานกลาง	1.460*	
ไม่ดี	====	
ปัจจัยผลักดัน		
การเป็นเจ้าของบ้าน		✗*
คนอื่น	1.320*	
บุตร	0.344*	
บุตรของบุตร	0.179*	
ญาติ	0.721*	
ตัวผู้สูงอายุหรือคู่สมรส	====	
สถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือน		✓*
ผู้อาศัย	0.721*	
สามี/ภรรยาของหัวหน้าครัวเรือน	0.909*	
บิดา/มารดาของหัวหน้าครัวเรือน	0.230*	
ญาติ	0.586*	
หัวหน้าครัวเรือน	====	
ภาวะหนี้สิน		✓*
ตนเองและสมาชิกในครัวเรือนไม่มีหนี้	0.321*	
สมาชิกในครัวเรือนมีหนี้	0.267*	
ตนเองและสมาชิกในครัวเรือนมีหนี้	0.785*	
ตนเองมีหนี้	====	

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ตัวแปร	การวิเคราะห์การถดถอย โลจิสติกทวิภาคแบบง่าย		ผลการทดสอบ
	Odds ratio		
รายได้			x*
ต่ำกว่า 10,000 บาท		0.415*	
10,000 – 29,999 บาท		0.699*	
30,000 – 49,999 บาท		1.065	
ตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป		====	
ความเพียงพอของรายได้			✓*
เกินเพียงพอ		0.670*	
เพียงพอ		0.796*	
เพียงพอเป็นบางครั้ง		0.959	
ไม่เพียงพอ		====	
การออมหรือมีทรัพย์สินอื่น			x*
ไม่มี		0.737*	
มี		====	
จำนวนบุตร		0.917*	x*
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		0.949*	x*
ปัจจัยเสริม			
การอ่านออกเขียนได้		1.784*	✓*
ได้			
ไม่ได้		====	
ความคาดหวังในการได้รับ			x*
การช่วยเหลือด้านการเงิน			
ไม่ได้		0.894*	
ได้		====	

คำอธิบายสัญลักษณ์

==== หมายถึง กลุ่มอ้างอิง

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

✓ หมายถึง มีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

x หมายถึง มีทิศทางไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.41 เท่า และสมรภัทร์ รักษาทรัพย์, ฤวิไล นิลใบและนงนุช อินทรวีเศษ (2551) ที่พบว่าโอกาสที่แรงงานสูงอายุชายจะตัดสินใจทำงานต่อหลังเกษียณจะสูงกว่าโอกาสที่แรงงานผู้สูงอายุหญิงจะตัดสินใจทำงานต่อประมาณ 1.3 เท่า

2) อายุ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความต้องการทำงานของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 60–69 ปีมีโอกาสต้องการทำงานเป็น 6.751 เท่าของผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป (ค่า odds ratio เท่ากับ 6.751) แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 60–69 ปีมีความต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป และผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 70–79 ปีมีโอกาสต้องการทำงานเป็น 2.288 เท่าของผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป (ค่า odds ratio เท่ากับ 2.288) แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 70–79 ปีมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไปซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยกว่ามีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า อาจกล่าวได้ว่าอายุเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความพร้อมของสรีระร่างกายและการเปลี่ยนแปลงต่างๆตามช่วงอายุซึ่งมีผลต่อสุขภาพอนามัยของแต่ละบุคคลอีกด้วย ดังนั้นผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยกว่าจึงต้องการทำงานสูงกว่าผู้ที่มีอายุมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับประสิทธิภาพการทำงานของคนซึ่งเสื่อมถอยลงตามอายุที่เพิ่มขึ้น และสอดคล้องกับการศึกษาของสุรพันธ์ เลี้ยววัฒนา (2551) ที่พบว่าเมื่อผู้สูงอายุมีอายุเพิ่มขึ้นโอกาสที่ผู้สูงอายุจะตัดสินใจทำงานจะลดลงร้อยละ 2.32 และการศึกษาของนิภาดา ธารีเพียร (2553) ที่พบว่าเมื่ออายุเพิ่มขึ้นความสามารถในการทำงานจะลดลง 0.548 เท่า รวมไปถึงการศึกษาของศิริพร เกื้อกุลนุรักษ์ (2540) ที่พบว่าผู้สูงอายุที่มีอายุเพิ่มขึ้นมีแนวโน้มที่จะทำงานเชิงเศรษฐกิจลดลง หรือกล่าวได้ว่าเมื่อผู้สูงอายุมีอายุเพิ่มขึ้น 1 ปีโอกาสที่จะทำงานเชิงเศรษฐกิจเพียงร้อยละ 15.3 หรือมีความน่าจะเป็นที่จะไม่ทำงานเชิงเศรษฐกิจถึงร้อยละ 84.7

3) ระดับการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับความต้องการทำงานของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุที่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษามีโอกาสต้องการทำงานเป็น 1.837 เท่าของผู้สูงอายุที่ไม่เคยเรียน (ค่า odds ratio เท่ากับ 1.837) แสดงว่าผู้สูงอายุที่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษามีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่เคยเรียน เช่นเดียวกับผู้สูงอายุที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษามีโอกาสต้องการทำงานเป็น 1.276 เท่าของผู้สูงอายุที่ไม่เคยเรียน (ค่า odds ratio เท่ากับ 1.276) แสดงว่าผู้สูงอายุที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษามีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่เคยเรียน ในขณะที่ผู้สูงอายุที่สำเร็จการศึกษาตั้งแต่อนุปริญญาขึ้นไปมีโอกาสต้องการทำงานเป็น 0.984 เท่าของผู้สูงอายุที่ไม่เคยเรียน (ค่า odds ratio เท่ากับ 0.984) แสดงว่าผู้สูงอายุที่สำเร็จการศึกษาตั้งแต่อนุปริญญา

ขึ้นไปมีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่ไม่เคยเรียน และผู้สูงอายุที่มีการศึกษาอื่นๆ ซึ่งในที่นี้หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาประเภทอาชีวศึกษาระยะสั้น และบุคคลที่สำเร็จการศึกษาที่ไม่สามารถเทียบชั้นได้ เช่น เรียนศาสนาอิสลามในโรงเรียนปอเนาะที่ไม่มีการสอนวิชาสามัญมีโอกาสต้องการทำงานเป็น 2.102 เท่าของผู้สูงอายุที่ไม่เคยเรียน (ค่า odds ratio เท่ากับ 2.102) แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาอื่นๆมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่เคยเรียน ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ที่ว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าส่วนมากจะทำงานในภาคการบริการ หรือภาคเกษตรกรรม ซึ่งรายได้ที่ได้รับในช่วงที่ทำงานนั้นอาจจะน้อยเมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า ทำให้รายได้ที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตหลังเกษียณอายุการทำงาน จึงทำให้ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามีความต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า

4) สถานภาพสมรส

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรสกับความต้องการทำงานของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพโสดมีโอกาสต้องการทำงานเป็น 0.727 เท่าของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสสมรส (ค่า odds ratio เท่ากับ 0.727) แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพโสดมีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสสมรส และผู้สูงอายุที่มีสถานภาพเคยสมรส (หม้าย/หย่า/แยก) มีโอกาสต้องการทำงานเป็น 0.400 เท่าของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสสมรส (ค่า odds ratio เท่ากับ 0.400) แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพเคยสมรส (หม้าย/หย่า/แยก) มีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสสมรสซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสสมรสมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ เนื่องจากผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสสมรสมีภาระค่าใช้จ่าย และความรับผิดชอบมากกว่าผู้มีสถานภาพโสด กล่าวคือผู้ที่มีสถานภาพสมรสนอกจากจะต้องดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับตนเองแล้วยังต้องดูแลรับผิดชอบในส่วนของกลุ่มสมรสหรืออาจรวมไปถึงบุตรด้วยจึงทำให้ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสสมรสมีความต้องการทำงานสูง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อรพินท์ บุนนาค (2537) ที่ว่าเมื่อเปรียบเทียบผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานกับสถานภาพสมรส พบว่าผู้ที่มีสถานภาพสมรสสมรสมีความต้องการทำงานถึงร้อยละ 58.2 รองลงมาคือผู้ที่มีสถานภาพหม้าย/หย่าร้างคิดเป็นร้อยละ 33.6 และผู้ที่มีสถานภาพโสดคิดเป็นร้อยละ 7.3 และการศึกษาของ สุรพันธ์ เล่าวัฒนา (2551) ที่พบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสสมรสมีโอกาสที่จะตัดสินใจทำงานสูงขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 3.3 เช่นเดียวกับมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

(2549) ที่พบว่าผู้สูงอายุที่สมรรถจะมีโอกาสในการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่เป็นโสด/หม้าย/หย่า/แยกประมาณ 1.27 เท่า

5) ภาคที่อยู่อาศัย

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาคกับความต้องการทำงานของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคใต้มีโอกาสต้องการทำงานเป็น 2.750 เท่าของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร (ค่า odds ratio เท่ากับ 2.750) แสดงว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคใต้มีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร เช่นเดียวกับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคกลางซึ่งในที่นี้ไม่รวมกรุงเทพมหานครมีโอกาสต้องการทำงานเป็น 1.617 เท่าของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร (ค่า odds ratio เท่ากับ 1.617) แสดงว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคกลางมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร รวมถึงผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือมีโอกาสต้องการทำงานเป็น 1.869 เท่าของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร (ค่า odds ratio เท่ากับ 1.869) แสดงว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร และผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีโอกาสที่จะต้องการทำงานเป็น 1.787 เท่าของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร (ค่า odds ratio เท่ากับ 1.787) แสดงว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคอื่นๆ อาจกล่าวได้ว่าพื้นที่ภาคใต้นั้นมีอาชีพที่สำคัญทั้งในภาคเกษตรกรรม และการประมง ซึ่งภาคเกษตรกรรมนั้นคือยางพาราซึ่งมีกระบวนการผลิตและการแปรรูปหลากหลายขั้นตอน ส่วนการประมงนั้นภาคใต้เป็นพื้นที่ที่ติดทะเลสามารถทำการค้าขายกับคนในพื้นที่รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านด้วยจึงส่งผลให้ผู้สูงอายุภาคใต้มีความต้องการทำงานสูง ทั้งนี้สอดคล้องกับการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรในปีพ.ศ. 2553 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่พบว่า ผู้สูงอายุในทุกภาคมีสัดส่วนการทำงานที่เพิ่มขึ้นโดยผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครมีสัดส่วนการทำงานน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ (ร้อยละ 19.9) และผู้สูงอายุในภาคใต้มีสัดส่วนการทำงานสูงที่สุด (ร้อยละ 42.4)

6) เขตที่อยู่อาศัย

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเขตที่อยู่อาศัยกับความต้องการทำงานของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีโอกาสต้องการทำงานเป็น 0.658 เท่าของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล (ค่า odds ratio เท่ากับ 0.658) แสดงว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ที่ว่า

ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล ทั้งนี้อาจเนื่องจากพื้นที่นอกเขตเทศบาลมีสภาพอากาศ สิ่งแวดล้อม ที่ดีกว่าในเขตเทศบาลที่เต็มไปด้วย ห้าง ร้าน บริษัท หน่วยงานต่างๆ รวมไปถึงการจราจรที่หนาแน่นมากกว่า นอกเขตเทศบาลซึ่งอาจจะส่งผลต่อความยากลำบาก หรือความท้อแท้ เบื่อหน่าย ที่ในการเดินทางไปทำงานของผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาล จึงทำให้ผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลมีความต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่พบว่าผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานเป็นผู้สูงอายุที่อยู่นอกเขตเทศบาล (ร้อยละ 44.9) มากกว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาล (ร้อยละ 31.5)

ข. ปัจจัยดึงดูด

1) ประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ กับความต้องการทำงานของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุที่เคยรับราชการมีโอกาสต้องการทำงานเป็น 0.501 เท่าของผู้สูงอายุที่ไม่เคยรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ (ค่า odds ratio เท่ากับ 0.501) แสดงว่าผู้สูงอายุที่เคยรับราชการมีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่ไม่เคยรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ และผู้สูงอายุที่เคยทำงานรัฐวิสาหกิจมีโอกาสต้องการทำงานเป็น 0.591 เท่าของผู้สูงอายุที่ไม่เคยรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ (ค่า odds ratio เท่ากับ 0.591) แสดงว่าผู้สูงอายุที่เคยทำงานรัฐวิสาหกิจมีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่ไม่เคยรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าผู้สูงอายุที่ไม่เคยรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่เคยรับราชการ และผู้สูงอายุที่เคยทำงานรัฐวิสาหกิจ ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้สูงอายุที่เคยรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจจะเป็นผู้สูงอายุที่ได้รับเงินบำนาญหรือเงินก้อนจำนวนหนึ่งเมื่อถึงอายุเกษียณการทำงานอีกทั้งสวัสดิการการรักษาพยาบาล สวัสดิการช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการศึกษาเล่าเรียนของบุตร ฯลฯ ในขณะที่ผู้สูงอายุที่ไม่เคยรับราชการไม่มีโอกาสในสวัสดิการต่างๆ เหล่านี้ ดังนั้นผู้สูงอายุที่ไม่เคยรับราชการจึงต้องมีความต้องการทำงานต่อ เนื่องจากไม่มีเงินบำนาญที่พอที่จะเอาไว้ใช้ในอนาคต

2) ภาวะสุขภาพ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะสุขภาพกับความต้องการทำงานของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพดีมีโอกาสต้องการทำงานเป็น 2.337 เท่าของผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพไม่ดี (ค่า odds ratio เท่ากับ 2.337) แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพดีมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพไม่ดี เช่นเดียวกับผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพปานกลางมีโอกาสที่จะต้องการทำงานเป็น 1.460 เท่าของผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพไม่ดี (ค่า odds ratio เท่ากับ 1.460) แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพปานกลางมีโอกาสต้องการ

ทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพไม่ดี ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพในระดับดีกว่ามีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพปานกลาง และมีภาวะสุขภาพไม่ดี โดยอธิบายได้ว่าโดยภาวะสุขภาพเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมและการดำรงชีวิตของทุกเพศทุกวัย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ และการเปลี่ยนแปลงของระบบการทำงานของร่างกายย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพด้านอื่น ๆ ผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีมีจึงมีความต้องการทำงานสูง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกนกศรี ดำรงยุทธ (2538) ที่พบว่าข้าราชการเกษียณอายุที่มีความเห็นว่าสุขภาพร่างกายของตนเองแข็งแรงมีแนวโน้มในการเข้าร่วมกำลังแรงงานหลังเกษียณมากกว่าข้าราชการที่มีความเห็นว่าสุขภาพร่างกายของตนเองไม่แข็งแรง เช่นเดียวกับ สุรพันธ์ เลี้ยววัฒนา (2551) ที่พบว่าผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีมีโอกาสที่จะตัดสินใจทำงานเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 12.16 และ มุลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2549) ที่พบว่าผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพดีจะมีโอกาสในการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพไม่ดี ประมาณ 1.45 เท่า

ค. ปัจจัยหลักกัน

1) การเป็นเจ้าของบ้าน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นเจ้าของบ้านกับความต้องการทำงานของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุที่มีคนอื่นเป็นเจ้าของบ้านมีโอกาสต้องการทำงานเป็น 1.320 เท่าของผู้สูงอายุที่ตัวผู้สูงอายุหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของบ้าน (ค่า odds ratio เท่ากับ 1.320) แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีคนอื่นเป็นเจ้าของบ้านมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่ตัวผู้สูงอายุหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของบ้าน เช่นเดียวกับผู้สูงอายุที่มีบุตรเป็นเจ้าของบ้านมีโอกาสต้องการทำงานเป็น 0.344 เท่าของผู้สูงอายุที่ตัวผู้สูงอายุหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของบ้าน (ค่า odds ratio เท่ากับ 0.344) แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีบุตรเป็นเจ้าของบ้านมีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่ตัวผู้สูงอายุหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของบ้าน ในขณะที่ผู้สูงอายุที่มีบุตรของบุตรเป็นเจ้าของบ้านมีโอกาสที่จะต้องการทำงานเป็น 0.179 เท่าของผู้สูงอายุที่ตัวผู้สูงอายุหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของบ้าน (ค่า odds ratio เท่ากับ 0.179) แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีบุตรของบุตรเป็นเจ้าของบ้านมีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่ตัวผู้สูงอายุหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของบ้าน และผู้สูงอายุที่มีญาติเป็นเจ้าของบ้านมีโอกาสต้องการทำงานเป็น 0.721 เท่าของผู้สูงอายุที่ตัวผู้สูงอายุหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของบ้าน (ค่า odds ratio เท่ากับ 0.721) แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีญาติเป็นเจ้าของบ้านมีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่ตัวผู้สูงอายุหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของบ้าน ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าผู้สูงอายุที่ตนเองหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของบ้านมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่ตนเองหรือคู่สมรสไม่ได้เป็นเจ้าของบ้าน ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่าคนอื่นที่เป็นเจ้าของบ้านอาจหมายถึง ผู้ให้เช่าบ้าน นายจ้าง หรืออาจรวม

ไปถึงผู้ที่ไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดกับผู้สูงอายุ ดังนั้นผู้สูงอายุอาจจะมีแรงงานหรือมีความจำเป็นที่ต้องทำงานหารายได้เพื่อการดำรงชีวิตและจ่ายค่าที่พักอาศัยแก่เจ้าของบ้าน จึงทำให้ผู้สูงอายุที่มีคนอื่นเป็นเจ้าของบ้านมีความต้องการทำงานสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ

2) สถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือนกับความต้องการทำงานของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นผู้อาศัยมีโอกาสต้องการทำงานเป็น 0.721 เท่าของผู้สูงอายุที่มีสถานะเป็นหัวหน้าครัวเรือน (ค่า odds ratio เท่ากับ 0.721) แสดงว่าผู้สูงอายุที่เป็นผู้อาศัยมีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานะเป็นหัวหน้าครัวเรือน เช่นเดียวกับผู้สูงอายุที่มีสถานะเป็นสามี/ภรรยาที่มีโอกาสที่ต้องการทำงานเป็น 0.909 เท่าของผู้สูงอายุที่มีสถานะเป็นหัวหน้าครัวเรือน (ค่า odds ratio เท่ากับ 0.909) แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีสถานะเป็นสามี/ภรรยาของหัวหน้าครัวเรือนมีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานะเป็นหัวหน้าครัวเรือน ในขณะที่ผู้สูงอายุที่มีสถานะเป็นบิดา/มารดามีโอกาสต้องการทำงานเป็น 0.230 เท่าของผู้สูงอายุที่มีสถานะเป็นหัวหน้าครัวเรือน (ค่า odds ratio เท่ากับ 0.230) แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีสถานะเป็นบิดา/มารดาของหัวหน้าครัวเรือนมีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานะเป็นหัวหน้าครัวเรือน และผู้สูงอายุที่มีสถานะเป็นญาติมีโอกาสต้องการทำงานเป็น 0.586 เท่าของผู้สูงอายุที่มีสถานะเป็นหัวหน้าครัวเรือน (ค่า odds ratio เท่ากับ 0.586) แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีสถานะเป็นญาติของหัวหน้าครัวเรือนมีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานะเป็นหัวหน้าครัวเรือน ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าผู้สูงอายุที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้เป็นหัวหน้าครัวเรือน เนื่องจากการเป็นหัวหน้าครัวเรือนจะบ่งบอกถึงภาวะและความรับผิดชอบในการหาเลี้ยงและปกป้องสมาชิกและดูแลสมาชิกในครอบครัวจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ยังมีความต้องการทำงานสูง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของศิริพร เกื้อกุลนุรักษ์ (2540) ที่พบว่าผู้สูงอายุที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนมีแนวโน้มทำงานเชิงเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่เป็นหัวหน้าครัวเรือน โดยผู้สูงอายุที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนมีความน่าจะเป็นที่จะทำงานเชิงเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้เป็นหัวหน้าครัวเรือนเกือบ 2 เท่า(1.8953) และมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2549) ที่พบว่าผู้สูงอายุที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนจะมีโอกาสในการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้เป็นหัวหน้าครัวเรือนประมาณ 1.29 เท่า

3) ภาวะหนี้สิน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะหนี้สินกับความต้องการทำงานของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุที่ตนเองและสมาชิกในครัวเรือนไม่มีหนี้สินมีโอกาสที่จะต้องการทำงานเป็น 0.321 เท่าของผู้สูงอายุที่ตนเองมีหนี้สิน (ค่า odds ratio เท่ากับ 0.321) แสดงว่าผู้สูงอายุที่ตนเองและสมาชิกในครัวเรือนไม่มีหนี้สินมีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่

ตนเองมีหนี้สิน ในขณะที่ผู้สูงอายุที่สมาชิกในครัวเรือนมีหนี้สินมีโอกาสต้องการทำงานเป็น 0.267 เท่าของผู้สูงอายุที่ตนเองมีหนี้สิน (ค่า odds ratio เท่ากับ 0.267) แสดงว่าผู้สูงอายุที่สมาชิกในครัวเรือนมีหนี้สินมีโอกาสที่จะต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่ตนเองมีหนี้สิน และผู้สูงอายุที่ทั้งตนเองและสมาชิกในครัวเรือนมีหนี้สินมีโอกาสที่จะต้องการทำงานเป็น 0.785 เท่าของผู้สูงอายุที่ตนเองมีหนี้สิน (ค่า odds ratio เท่ากับ 0.785) แสดงว่าผู้สูงอายุที่ทั้งตนเองและสมาชิกในครัวเรือนมีหนี้สินมีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่ตนเองมีหนี้สิน ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าผู้สูงอายุที่ตนเองมีหนี้สินมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่ตนเองและสมาชิกในครัวเรือนมีหนี้สิน สมาชิกในครัวเรือนมีหนี้สิน และตนเองและสมาชิกในครัวเรือนไม่มีหนี้สิน อาจเป็นเพราะภาวะหนี้สินนั้นเป็นข้อผูกมัดระหว่างผู้เป็นเจ้าหนี้และลูกหนี้ ซึ่งลูกหนี้จะต้องมีความรับผิดชอบในการใช้หนี้ ดังนั้นหากผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีหนี้สินก็จำเป็นต้องการทำงานเพื่อเก็บรวบรวมเงินมาใช้หนี้ตามข้อผูกมัดที่ได้กำหนดไว้ระหว่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุรพันธ์ เล้าวัฒนา (2551) ที่พบว่าผู้สูงอายุที่มีหนี้สินมีโอกาสที่จะตัดสินใจทำงานเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 11

4) รายได้

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความต้องการทำงานของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทมีโอกาสต้องการทำงานเป็น 0.415 เท่าของผู้สูงอายุที่มีรายได้ตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป (ค่า odds ratio เท่ากับ 0.415) แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทมีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป เช่นเดียวกับผู้สูงอายุที่มีรายได้ระหว่าง 10,000 – 29,999 บาทมีโอกาสต้องการทำงานเป็น 0.699 เท่าของผู้สูงอายุที่มีรายได้ตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป (ค่า odds ratio เท่ากับ 0.699) แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ระหว่าง 10,000 – 29,999 บาทมีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป ในขณะที่ผู้สูงอายุที่มีรายได้ระหว่าง 30,000 – 49,999 บาทมีโอกาสต้องการทำงานเป็น 1.065 เท่าของผู้สูงอายุที่มีรายได้ตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป (ค่า odds ratio เท่ากับ 1.065) แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ระหว่าง 30,000 – 49,999 บาทมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำกว่ามีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้สูงกว่า อาจกล่าวได้ว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้สูงกวานั้นประกอบอาชีพที่ค่อนข้างที่ใช้พลังกำลังน้อย เป็นงานลักษณะที่ไม่ต้องใช้พลังกำลังมากแต่อาจใช้ความคิด ประสบการณ์ หรือความรู้ต่างๆที่ได้สั่งสมมาจึงทำให้ร่างกายไม่ค่อยเสื่อมถอยมากนักดังนั้นผู้สูงอายุกลุ่มนี้จึงต้องการทำงานสูง ซึ่งข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับการศึกษาปัญญา ชูเลิศ (2551) เรื่อง การเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุของเกษตรกร ในพื้นที่เฝ้าระวังทางประชากรกาญจนบุรี พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มี

รายได้เฉลี่ยต่อปีเพิ่มขึ้นทำให้กลุ่มตัวอย่างมีการเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจสูงขึ้นตามไปด้วย และกนกศรี ดำรงยุทธ (2538) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมกำลังแรงงานของข้าราชการเกษียณอายุในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าเมื่อรายได้จากการทำงานสูงขึ้นส่งผลให้ข้าราชการเกษียณอายุเข้าร่วมกำลังแรงงานมากขึ้น

5) ความเพียงพอของรายได้

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเพียงพอของรายได้กับความต้องการทำงานของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุที่มีรายได้เกินเพียงพอมีโอกาสต้องการทำงานเป็น 0.670 เท่าของผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอ (ค่า odds ratio เท่ากับ 0.670) แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้เกินเพียงพอมีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอ ในขณะที่ผู้สูงอายุที่มีรายได้เพียงพอมีโอกาสต้องการทำงานเป็น 0.796 เท่าของผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอ (ค่า odds ratio เท่ากับ 0.796) แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้เพียงพอมีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอ และผู้สูงอายุที่มีรายได้เพียงพอเป็นบางครั้งมีโอกาสต้องการทำงานเป็น 0.959 เท่าของผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอ (ค่า odds ratio เท่ากับ 0.959) แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้เพียงพอเป็นบางครั้งมีโอกาสที่จะต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอ ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้เกินเพียงพอ เพียงพอ และเพียงพอเป็นบางครั้ง ทั้งนี้อาจผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอต้องหาหนทางที่จะทำให้มีรายได้เพียงพอในการดำรงชีวิตโดยวิธีที่จะก่อให้เกิดรายได้ก็คือการทำงาน ด้วยเหตุนี้ผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวิพรรณ ประจวบเหมาะ และคณะ (2553) ที่ศึกษาเรื่อง โครงการปรับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 พบว่า ยังมีผู้สูงอายุถึงกว่า 1 ใน 5 ที่มีรายได้ไม่เพียงพอจึงน่าที่จะมีผู้สูงอายุที่ยังต้องการทำงาน

6) การออมหรือมีทรัพย์สินอื่น

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการออมหรือมีทรัพย์สินอื่น กับความต้องการทำงานของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มีการออมเงินหรือทรัพย์สินอื่นมีโอกาสต้องการทำงานเป็น 0.737 เท่าของผู้สูงอายุที่มีการออมเงินหรือทรัพย์สินอื่น (ค่า odds ratio เท่ากับ 0.737) แสดงว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีการออมเงินหรือทรัพย์สินอื่นมีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีการออมเงินหรือทรัพย์สินอื่น ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่มีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีการออมเงินหรือทรัพย์สินอื่นมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีการออมเงินหรือทรัพย์สินอื่น ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้สูงอายุที่ไม่มีการออมเงินหรือทรัพย์สินอื่นอาจมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพคือทำงานไม่ไหวเพราะ

ป่วยหรือพิการ หรืออาจต้องดูแลบ้านหรือสมาชิกในครัวเรือนจึงเป็นสาเหตุให้ต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีการออมเงินหรือทรัพย์สินอื่น

7) จำนวนบุตร

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรกับความต้องการทำงานของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรน้อยกว่ามีโอกาสที่จะต้องการทำงานเป็น 0.917 เท่าของผู้สูงอายุที่มีบุตรมากกว่า (ค่า odds ratio เท่ากับ 0.917) แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรน้อยกว่ามีโอกาสที่จะต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีบุตรมากกว่า ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรน้อยกว่ามีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีบุตรมากกว่า ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรน้อยนั้นได้รับการเกื้อหนุนจากบุตรในระดับที่เพียงพอซึ่งอาจเป็นการเกื้อหนุนทางการเงิน ที่อยู่อาศัย รวมถึงการดูแลเอาใจใส่ของบุตรจึงทำให้มีความต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีบุตรมากกว่า

8) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนสมาชิกในครัวเรือนกับความต้องการทำงานของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่ามีโอกาสที่จะต้องการทำงานเป็น 0.949 เท่าของผู้สูงอายุที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า (ค่า odds ratio เท่ากับ 0.949) แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่ามีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าผู้สูงอายุที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่ามีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า ทั้งนี้อาจเนื่องจากขนาดครอบครัวในปัจจุบันนั้นเป็นครอบครัวขนาดเล็กอาจมีสมาชิกวัยเด็กและวัยแรงงานในครัวเรือนน้อยลงเมื่อเทียบกับในอดีต จำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยแสดงถึงความสามารถที่จะเอาใจใส่ผู้สูงอายุหรือทุ่มเทการดูแลผู้สูงอายุได้ใกล้ชิดมากขึ้น จึงทำให้ผู้สูงอายุต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า

ง. ปัจจัยเสริม

1) การอ่านออกเขียนได้

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการอ่านออกเขียนได้กับความต้องการทำงานของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุที่อ่านออกเขียนได้มีโอกาสที่จะต้องการทำงานเป็น 1.784 เท่าของผู้สูงอายุที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ (ค่า odds ratio เท่ากับ 1.784) แสดงว่าผู้สูงอายุที่อ่านออกเขียนได้มีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าผู้สูงอายุที่อ่านออกเขียนได้มีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการอ่านออกเขียนได้ถือเป็นลักษณะที่ทุกคนจะต้องมีเป็นส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพทุกอาชีพ เนื่องจากในแต่ละอาชีพนอกจากจะใช้การสื่อสารกันทางด้านภาษาพูดแล้วก็ยังมีการสื่อสารกันทางด้านเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรอีกด้วย

2) ความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงินกับความต้องการทำงานของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่คาดหวังว่าจะได้รับความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาด้านการเงินมีโอกาสต้องการทำงานเป็น 0.894 เท่าของผู้สูงอายุที่คาดหวังว่าจะได้รับความช่วยเหลือด้านการเงิน (ค่า odds ratio เท่ากับ 0.894) แสดงว่าผู้สูงอายุที่ไม่คาดหวังว่าจะได้รับความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการเงินมีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่คาดหวังว่าจะได้รับความช่วยเหลือทางการเงิน ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าผู้สูงอายุที่ไม่คาดหวังว่าจะได้รับการช่วยเหลือด้านการเงินมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่คาดหวังว่าจะได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน อาจเนื่องจากผู้สูงอายุที่ไม่คาดหวังว่าจะได้รับการช่วยเหลือด้านการเงินนั้นเป็นผู้ที่มีรายได้สูง จึงไม่คาดหวังว่าจะได้รับการช่วยเหลือด้านการเงินจากผู้อื่นดังนั้นจึงต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่คาดหวังว่าจะได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน

3.3.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในระดับหลายตัวแปร

สำหรับผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบพหุ และผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบพหุขั้นตอนปรากฏตามตารางที่ 9 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. ผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบพหุ

การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบพหุแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทยกับตัวแปรอิสระภายใต้ปัจจัย 4 ปัจจัย คือ ปัจจัยแรกคือปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วย ตัวแปรเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ภาคที่อยู่อาศัย และเขตที่อยู่อาศัย ปัจจัยประการที่สองคือปัจจัยดึงดูดประกอบด้วย ตัวแปรประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ และภาวะสุขภาพ ปัจจัยประการที่สามคือปัจจัยผลักดันประกอบด้วย ตัวแปรการเป็นเจ้าของบ้าน สถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือน ภาวะหนี้สิน รายได้ ความเพียงพอของรายได้ การออมหรือมีทรัพย์สินอื่น จำนวนบุตร และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ปัจจัยที่สี่คือปัจจัยเสริมประกอบด้วยตัวแปรการอ่านออกเขียนได้ และความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน พบว่าตัวแปรอิสระทั้ง 18 ตัวดังกล่าวสามารถร่วมกันอธิบายความแปรผันของความต้องการทำงานของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 27.6 (ค่า $R^2 = 0.276$) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และเมื่อควบคุมตัวแปรอิสระอื่นๆแล้วพบว่าตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุเหลือเพียง 16 ตัว ได้แก่ ตัวแปรเพศ อายุ

ตารางที่ 9 อัตราส่วนโอกาสที่จะต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย โดยการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบพหุ และการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบพหุขั้นตอน (n = 19,962)

ตัวแปร	การวิเคราะห์การถดถอย	การวิเคราะห์การถดถอย	R ²
	โลจิสติกทวิภาคแบบพหุ	โลจิสติกทวิภาคแบบพหุขั้นตอน	
	Odds ratio	Odds ratio	
ปัจจัยส่วนบุคคล			
เพศ			
ชาย	1.565*	1.563*	0.175 ³
หญิง	=====	=====	
อายุ			
60 – 69 ปี	3.834*	3.830*	0.106 ¹
70 – 79 ปี	1.711*	1.712*	
ตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป	=====	=====	
ระดับการศึกษา			
ประถมศึกษา	1.094	1.097	0.263 ¹¹
มัธยมศึกษา	0.702*	0.707*	
ตั้งแต่อนุปริญญาขึ้นไป	0.687*	0.693*	
อื่นๆ	1.581*	1.584*	
ไม่เคยเรียน	=====	=====	
สถานภาพสมรส			
โสด	0.835	0.833	0.254 ⁹
เคยสมรส	0.608*	0.606*	
สมรส	=====	=====	
ภาคที่อยู่อาศัย			
ภาคใต้	3.094*	3.132*	0.193 ⁴
ภาคกลาง	1.624*	1.639*	
ภาคเหนือ	1.775*	1.808*	
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1.508*	1.531*	
กรุงเทพมหานคร	=====	=====	

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ตัวแปร	การวิเคราะห์การถดถอย	การวิเคราะห์การถดถอย	R ²
	โลจิสติกทวิภาคแบบพหุ	โลจิสติกทวิภาคแบบพหุขั้นตอน	
	Odds ratio	Odds ratio	
เขตที่อยู่อาศัย			0.273 ¹⁴
ในเขตเทศบาล	0.735*	0.734*	
นอกเขตเทศบาล	====	====	
ปัจจัยดึงดูด			
ประวัติการรับราชการหรือ			0.221 ⁶
 รัฐวิสาหกิจ			
เคยรับราชการ	0.372*	0.372*	
เคยทำงานรัฐวิสาหกิจ	0.514*	0.517*	
ไม่เคยรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ	====	====	
ภาวะสุขภาพ			0.208 ⁵
ดี	2.046*	2.048*	
ปานกลาง	1.447*	1.448*	
ไม่ดี	====	====	
ปัจจัยผลักดัน			
การเป็นเจ้าของบ้าน			0.276 ¹⁵
คนอื่น	1.686*	1.645*	
บุตร	0.844*	0.835*	
บุตรของบุตร	0.350*	0.348*	
ญาติ	1.205	1.188	
ตัวผู้สูงอายุหรือคู่สมรส	====	====	
สถานะการอยู่อาศัยใน			0.248 ⁸
 ครัวเรือน			
ผู้อาศัย	1.030	1.028	
สามี/ภรรยาของหัวหน้าครัวเรือน	0.869*	0.864*	
บิดา/มารดาของหัวหน้าครัวเรือน	0.527*	0.527*	
ญาติ	0.793	0.792	
หัวหน้าครัวเรือน	====	====	

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ตัวแปร	การวิเคราะห์การถดถอย	การวิเคราะห์การถดถอย	R ²
	โลจิสติกทวิภาคแบบพหุ	โลจิสติกทวิภาคแบบพหุขั้นตอน	
	Odds ratio	Odds ratio	
ภาวะหนี้สิน			0.146 ²
ตนเองและสมาชิกในครัวเรือนไม่มีหนี้	0.434*	0.433*	
สมาชิกในครัวเรือนมีหนี้	0.428*	0.426*	
ตนเองและสมาชิกในครัวเรือนมีหนี้	0.844*	0.843*	
ตนเองมีหนี้	=====	=====	
รายได้			0.235 ⁷
ต่ำกว่า 10,000 บาท	0.426*	0.421*	
10,000 – 29,999 บาท	0.596*	0.593*	
30,000 – 49,999 บาท	0.857*	0.855*	
ตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป	=====	=====	
ความเพียงพอของรายได้			0.267 ¹²
เกินเพียงพอ	0.591*	0.601*	
เพียงพอ	0.664*	0.670*	
เพียงพอเป็นบางครั้ง	0.768*	0.769*	
ไม่เพียงพอ	=====	=====	
การออมหรือมีทรัพย์สินอื่น			
ไม่มี	0.936		
มี	=====		
จำนวนบุตร	0.933*	0.933*	0.258 ¹⁰
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	0.924*	0.924*	0.271 ¹³
ปัจจัยเสริม			
การอ่านออกเขียนได้			0.276 ¹⁶
ได้	1.166*	1.170*	
ไม่ได้	=====	=====	

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ตัวแปร	การวิเคราะห์การถดถอย	การวิเคราะห์การถดถอย	
	โลจิสติกทวิภาคแบบพหุ	โลจิสติกทวิภาคแบบพหุขั้นต้น	
	Odds ratio	Odds ratio	R ²
ปัจจัยเสริม (ต่อ)			
ความคาดหวังในการได้รับ			
ความช่วยเหลือด้านการเงิน			
ไม่ได้	0.993		
ได้	====		
Log Likelihood	22011.609	22014.510	
R²	0.276	0.276	
คำอธิบายสัญลักษณ์			
===	หมายถึง	กลุ่มอ้างอิง	
*	หมายถึง	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05	
1,2,3,...,16	หมายถึง	ลำดับความสำคัญในการอธิบายการแปรผันของการเกิดความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ	
R ²	หมายถึง	ร้อยละที่สามารถอธิบายการแปรผันของการเกิดความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ	

ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ภาคที่อยู่อาศัย เขตที่อยู่อาศัย ประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ภาวะสุขภาพ การเป็นเจ้าของบ้าน สถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือน ภาวะหนี้สิน รายได้ ความเพียงพอของรายได้ จำนวนบุตร จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการอ่านออกเขียนได้

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบง่ายและผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบพหุ พบว่ามีตัวแปรอิสระ 9 ตัว ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ภาวะสุขภาพ สถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือน ภาวะหนี้สิน ความเพียงพอของรายได้ และตัวแปรการอ่านออกเขียนได้ ยังคงเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย และสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นเดียวกับที่พบในการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบง่าย ขณะที่ตัวอิสระอีก 7 ตัว ได้แก่ ระดับการศึกษา ภาคที่อยู่อาศัย เขตที่อยู่อาศัย การเป็นเจ้าของบ้าน รายได้ จำนวนบุตร และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนยังคงเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทยและไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ก็ยังมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นเดียวกับที่พบในการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบง่าย จึงกล่าวได้ว่าตัวแปรอิสระทั้ง 16 ตัวที่กล่าวมานี้มี

ความสัมพันธ์จริงกับตัวแปรตามคือความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย ประการสุดท้ายยังคงเหลือตัวแปรอิสระอีก 2 ตัวคือ การออมเงินหรือมีทรัพย์สินอื่นและความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน พบว่าจากที่พบความสัมพันธ์กับความต้องการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กลับไม่พบความสัมพันธ์ดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าความสัมพันธ์เดิมที่พบระหว่างตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวนี้กับความต้องการทำงานเป็นความสัมพันธ์ลวงที่อาจจะมีอิทธิพลจากตัวแปรอิสระอื่นที่เกี่ยวข้อง

ข. ผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบพหุขั้นตอน

การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบพหุขั้นตอนเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ในระดับหลายตัวแปรเช่นเดียวกับการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบพหุ แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาตัวแปรอิสระที่สามารถอธิบายการแปรผันของตัวแปรตามได้ดีที่สุด และเพื่อให้ทราบว่าตัวแปรใดสามารถเพิ่มอำนาจการอธิบายการแปรผันของตัวแปรตามในลำดับถัดไป รวมทั้งตัวแปรเหล่านี้สามารถอธิบายการแปรผันของตัวแปรตามได้มากน้อยเพียงใดทั้งนี้จะถือว่าสมการที่ได้จากการเลือกตัวแปรนี้เป็นสมการที่อธิบายการแปรผันของตัวแปรตามได้ดีที่สุด

ผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบพหุขั้นตอนพบว่า ตัวแปรอิสระที่อธิบายการแปรผันของความต้องการทำงานของผู้สูงอายุได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มี 16 ตัวแปรโดยเรียงลำดับการอธิบายการแปรผันของความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ตัวแปรอายุ ภาวะหนี้สิน เพศ ภาคที่อยู่อาศัย ภาวะสุขภาพ ประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ รายได้ สถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือน สถานภาพสมรส จำนวนบุตร ระดับการศึกษา ความเพียงพอของรายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัย การเป็นเจ้าของบ้าน และการอ่านออกเขียนได้ โดยตัวแปรอิสระทั้ง 16 ตัวแปรนี้สามารถร่วมกันอธิบายการแปรผันของความต้องการทำงานของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 27.6 (ค่า $R^2 = 0.276$) ทั้งนี้ตัวแปรอายุเป็นตัวแปรที่สามารถอธิบายการแปรผันของความต้องการทำงานของผู้สูงอายุได้ดีที่สุด โดยเป็นตัวแปรแรกที่เข้าสู่สมการการวิเคราะห์ซึ่งสามารถอธิบายการแปรผันของความต้องการทำงานของผู้สูงอายุได้ประมาณร้อยละ 10.6 (ค่า $R^2 = 0.106$) เนื่องจากอายุเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความพร้อมของสรีระร่างกายและการเปลี่ยนแปลงต่างๆตามช่วงอายุซึ่งมีผลต่อสุขภาพอนามัยของแต่ละบุคคลอีกด้วย ดังนั้นผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยกว่าจึงต้องการทำงานสูงกว่าผู้ที่มีอายุมากกว่า รองลงมาคือตัวแปรภาวะหนี้สินสามารถเพิ่มการอธิบายการแปรผันของความต้องการทำงานของผู้สูงอายุได้ประมาณร้อยละ 4 อาจเป็นเพราะภาวะหนี้สินนั้นเป็นข้อผูกมัดระหว่างผู้เป็นเจ้าของหนี้และผู้กู้หนี้ ซึ่งผู้กู้หนี้จะต้องมีความรับผิดชอบในการใช้หนี้ ดังนั้นหากผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีหนี้สินก็น่าจะต้องการทำงานเพื่อเก็บรวบรวมเงินมาใช้หนี้ตามข้อผูกมัดที่ได้กำหนดไว้ระหว่างกัน ตัวแปรที่มีความสำคัญรองลงมาคือเพศสามารถเพิ่มการอธิบายการแปรผัน

ของความต้องการทำงานของผู้สูงอายุได้ประมาณร้อยละ 2.9 ทั้งนี้สามารถกล่าวได้ว่าเพศชายเป็นเพศที่มีสรีระร่างกายแข็งแรงกอบปรักกับเพศชายมีความสมดุลของร่างกายรวมถึงพลังกำลังสูงสุดของกล้ามเนื้อมากกว่าเมื่อเทียบกับเพศหญิงเป็นผลให้เพศชายยังคงมีสุขภาพแข็งแรงและมีความต้องการทำงานสูงกว่าเพศหญิง ตัวแปรที่มีความสำคัญรองลงมาคือภาคที่อยู่อาศัยสามารถเพิ่มการอธิบายการแปรผันของความต้องการทำงานของผู้สูงอายุได้ประมาณร้อยละ 1.8 อาจกล่าวได้ว่าพื้นที่ภาคใต้มีอาชีพที่สำคัญทั้งในภาคเกษตรกรรม และการประมง ซึ่งภาคเกษตรกรรมนั้นคือยางพาราซึ่งมีกระบวนการผลิตและการแปรรูปหลากหลายขั้นตอน ส่วนการประมงนั้นภาคใต้เป็นพื้นที่ที่ติดทะเลสามารถทำการค้าขายกับคนในพื้นที่รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านด้วยจึงทำให้ผู้สูงอายุภาคใต้มีความต้องการทำงานสูง ตัวแปรที่มีความสำคัญรองลงมาอีกคือภาวะสุขภาพสามารถเพิ่มการอธิบายการแปรผันของความต้องการทำงานของผู้สูงอายุได้ประมาณร้อยละ 1.5 โดยภาวะสุขภาพเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมและการดำรงชีวิตของทุกเพศทุกวัย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ และการเปลี่ยนแปลงของระบบการทำงานของร่างกายย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพด้านอื่น ๆ ผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีมีจึงมีความต้องการทำงานสูง ลำดับถัดไปเป็นประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจสามารถเพิ่มการอธิบายการแปรผันของความต้องการทำงานของผู้สูงอายุได้ประมาณร้อยละ 1.3 เนื่องจากประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ เป็นตัวแปรที่บ่งชี้ถึงความแตกต่างทางอาชีพของผู้สูงอายุแต่ละบุคคล กล่าวคือผู้สูงอายุที่ไม่เคยรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจไม่มีโอกาสได้รับเงินบำเหน็จบำนาญ หรือเงินก้อนเมื่อถึงอายุเกษียณการทำงาน รวมถึงสวัสดิการการรักษาพยาบาล สวัสดิการช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการศึกษาเล่าเรียนของบุตร ฯลฯ ดังนั้นผู้สูงอายุที่ไม่เคยรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจจึงต้องการทำงานสูง ตัวแปรที่เข้าสมการในลำดับถัดไปคือรายได้สามารถเพิ่มการอธิบายการแปรผันของความต้องการทำงานของผู้สูงอายุได้ประมาณร้อยละ 1.4 โดยผู้สูงอายุที่มีรายได้สูงกว่ามีความต้องการทำงานสูงกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า อาจกล่าวได้ว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้สูงว่านั้นประกอบอาชีพที่ค่อนข้างที่ชีพละกำลังน้อย เป็นงานลักษณะที่ไม่ต้องใช้พลังกำลังมากแต่อาจใช้ความคิด ประสบการณ์ หรือความรู้ต่างๆที่ได้สั่งสมมาจึงทำให้ร่างกายไม่ค่อยเสื่อมถอยมากนักดังนั้นผู้สูงอายุกลุ่มนี้จึงต้องการทำงานสูง ตัวแปรที่มีความสำคัญรองลงมาคือสถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือนสามารถเพิ่มการอธิบายการแปรผันของความต้องการทำงานของผู้สูงอายุได้ประมาณร้อยละ 1.3 โดยผู้สูงอายุที่มีคนอื่นเป็นเจ้าบ้านมีความต้องการทำงานสูง อาจกล่าวได้ว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในบ้านของบุคคลอื่นที่ไม่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดหรือความสัมพันธ์กันทางสายเลือด รวมถึงผู้ให้เช่าบ้าน หรือนายจ้าง อาจเกิดความเกรงใจ หรือความจำเป็นที่ต้องทำงานหารายได้เพื่อการดำรงชีวิตและจ่ายค่าที่พักอาศัยแก่เจ้าของบ้านจึงทำให้ผู้สูงอายุที่มีคนอื่นเป็นเจ้าของบ้านมีความต้องการทำงานสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ

นอกจากนี้ตัวแปรสถานภาพสมรส จำนวนบุตร ระดับการศึกษา ความเพียงพอของรายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัย การเป็นเจ้าของบ้าน และการอ่านออก

เขียนได้สามารถอธิบายการแปรผันของความต้องการทำงานของผู้สูงอายุได้เพิ่มขึ้นเล็กน้อยคือ ร้อยละ 0.6, 0.4, 0.5, 0.4, 0.4, 0.2, 0.3 และ 0.0 ตามลำดับ (ค่า $R^2 = 0.254, 0.258, 0.263, 0.267, 0.271, 0.273, 0.276$ และ 0.276 ตามลำดับ) ในขณะที่ตัวแปรการออมเงินหรือมีทรัพย์สินอื่นและ ตัวแปรความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงินไม่สามารถเพิ่มอำนาจการอธิบาย การแปรผันของความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

บทที่ 4

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “ความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2550” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2550 และค้นหาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2550 ซึ่งผู้ศึกษาได้นำแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ได้แก่ ทฤษฎีกิจกรรม(Activity Theory) (Havighurst, 1963 อ้างถึงในระพีพรรณ คำหอม และคณะ, 2547) ทฤษฎีการจำแนกแตกต่างทางสังคม (The Social Differentiation Theory) (DeFleur and Ball-Rokeach, 1988: 181-182) และทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม (The Multiple Factors Theory of Decision Making and Social Action) (Reeder, 1971 อ้างถึงในสรุปผลกาญจนะจิตตรา, 2530: 28 - 29) มาปรับใช้กำหนดตัวแปรที่สอดคล้องกับข้อมูลจากโครงการ “การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2550” ที่ดำเนินการโดยสำนักสถิติสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติจนได้กรอบแนวคิดของการศึกษา โดยมีจำนวนตัวอย่างผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ตอบแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเองเป็นจำนวนทั้งสิ้น 19,962 ราย

สำหรับตัวแปรในการศึกษานี้ประกอบด้วยตัวแปรตาม คือ ความต้องการทำงาน และตัวแปรอิสระ 18 ตัว ซึ่งอยู่ภายใต้ 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วย 6 ตัวแปร คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ภาคที่อยู่อาศัย และเขตที่อยู่อาศัย ปัจจัยสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย 2 ตัวแปร คือ ประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจและภาวะสุขภาพ ปัจจัยผลิตภัณฑ์ประกอบด้วย 8 ตัวแปรคือ การเป็นเจ้าของบ้าน สถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือน ภาวะหนี้สิน รายได้ ความเพียงพอของรายได้ การออมหรือมีทรัพย์สินอื่น จำนวนบุตร และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน และปัจจัยเสริม ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ได้แก่ การอ่านออกเขียนได้และความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างใช้การแจกแจงความถี่ อัตราร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุดและค่าต่ำสุด ตามระดับการวัดของตัวแปร ส่วนการวิเคราะห์ความต้องการทำงานของผู้สูงอายุใช้การแจกแจงความถี่และอัตราร้อยละ สำหรับการวิเคราะห์ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุนั้นใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาค แบบง่าย แบบพหุ และแบบพหุขั้นตอน สามารถสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะได้ดังนี้

4.1.1 ลักษณะทั่วไปของตัวอย่าง

จากกรณีตัวอย่างทั้งสิ้น 19,962 ราย พบว่า ตัวอย่างมากกว่าครึ่งเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 68.67 ปี มีจำนวนบุตรเฉลี่ย และอาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย

4 คน นอกจากนั้นตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสถานภาพสมรสสมรส ขณะที่ตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล ไม่เคยรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ มีภาวะสุขภาพอยู่ในระดับดี ตนเองและหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยและเป็นหัวหน้าครัวเรือน ประมาณครึ่งหนึ่งของตัวอย่างระบุว่าตนเองและสมาชิกในครอบครัวไม่มีหนี้สิน และตัวอย่างประมาณครึ่งหนึ่งมีรายได้ระหว่าง 20,000 – 29,999 บาทต่อปีและมีรายได้เพียงพอ มีการออมหรือมีทรัพย์สินอื่น ประการสุดท้ายตัวอย่างที่สามารถอ่านออกเขียนได้และคาดหวังว่าหากประสบปัญหาด้านการเงินจะได้รับการช่วยเหลือ เป็นสัดส่วนสูงที่สุด

4.1.2 ความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2550

ผู้สูงอายุที่เป็นตัวอย่างของการศึกษายังมีความต้องการทำงานมีถึงร้อยละ 38.2 ส่วนที่เหลือร้อยละ 61.8 ไม่ต้องการทำงานซึ่งเป็นตัวเลขที่สอดคล้องกับการสำรวจภาวะการทำงาน ของประชากรที่จัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติที่พบว่า ร้อยละของผู้สูงอายุที่ทำงานอยู่ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่ามีผู้สูงอายุที่ยังทำงานอยู่ในปัจจุบันคิดเป็น ร้อยละ 35.7 โดยในจำนวนผู้ที่ยังทำงานอยู่นั้นพบว่าเป็นผู้ที่ต้องการทำงานและยังคงทำงานอยู่ มีร้อยละ 88.0 ส่วนผู้ที่ไม่ต้องการทำงานแต่ยังคงทำงานอยู่มีถึงร้อยละ 12.0 และพบว่าผู้ที่ต้องการ ทำงานนั้นเป็นผู้สูงอายุวัยต้น (60-69 ปี) เป็นสัดส่วนสูงสุดรองลงมาเป็นผู้สูงอายุวัยกลาง (70-79 ปี) และผู้สูงอายุวัยปลาย (ตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป) ตามลำดับ สำหรับเหตุผลของผู้ที่ยังคงทำงานอยู่ พบว่า ต้องการรายได้เลี้ยงครอบครัวหรือตนเองคิดเป็นสัดส่วนสูงที่สุด รองลงมาระบุว่ายังสุขภาพแข็งแรง และยังมีงานทำ หรือเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เป็นต้น ในทางตรงข้ามพบว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้ทำงานในปัจจุบันระบุเหตุผลที่ไม่ทำงานว่าเป็นเพราะความชราเป็นสัดส่วนสูงที่สุด รองลงมา ระบุว่าเพราะต้องดูแลบ้านหรือคนในครอบครัว เป็นต้น

4.1.3 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2550

ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2550 ในระดับสองตัวแปรและหลายตัวแปร ปรากฏผลดังตารางที่ 10 สามารถสรุปได้ดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบง่าย เป็นการทดสอบ สมมติฐานในระดับ 2 ตัวแปร มีดังนี้

กรณีที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่เป็นไปตามสมมติฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่

เพศ : ผู้สูงอายุเพศชายมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง

อายุ : ผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยกว่ามีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า

ตารางที่ 10 สรุปผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย

คุณลักษณะ	การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาค			
	แบบง่าย	แบบพหุ	แบบพหุขั้นตอน	ลำดับที่
	สมมติฐาน	สมมติฐาน	สมมติฐาน	
ปัจจัยส่วนบุคคล				
เพศ	✓*	✓*	✓*	3
อายุ	✓*	✓*	✓*	1
ระดับการศึกษา	✗*	✗*	✗*	11
สถานภาพสมรส	✓*	✓*	✓*	9
ภาคที่อยู่อาศัย	✗*	✗*	✗*	4
เขตที่อยู่อาศัย	✗*	✗*	✗*	14
ปัจจัยดึงดูด				
ประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ	✓*	✓*	✓*	6
ภาวะสุขภาพ	✓*	✓*	✓*	5
ปัจจัยผลักดัน				
การเป็นเจ้าของบ้าน	✗*	✗*	✗*	15
สถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือน	✓*	✓*	✓*	8
ภาวะหนี้สิน	✓*	✓*	✓*	2
รายได้	✗*	✗*	✗*	7
ความเพียงพอของรายได้	✓*	✓*	✓*	12
การออมหรือมีทรัพย์สินอื่น	✗*	✗	-	-
จำนวนบุตร	✗*	✗*	✗*	10
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	✗*	✗*	✗*	13
ปัจจัยเสริม				
การอ่านออกเขียนได้	✓*	✓*	✓*	16
ความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน	✗*	✗	-	-
คำอธิบายสัญลักษณ์				
✓	หมายถึง	มีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้		
✗	หมายถึง	มีทิศทางไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้		
*	หมายถึง	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05		
1,2,3,...,16	หมายถึง	ลำดับที่อธิบายการแปรผันของความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย		
-	หมายถึง	ไม่เพิ่มอำนาจการอธิบายการแปรผันของความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย		

สถานภาพสมรส : ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า

ประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ : ผู้สูงอายุที่ไม่เคยรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่เคยรับราชการ และผู้สูงอายุที่เคยทำงานรัฐวิสาหกิจ

ภาวะสุขภาพ : ผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพในระดับดีกว่ามีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพปานกลาง และมีภาวะสุขภาพไม่ดี

สถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือน : ผู้สูงอายุที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้เป็นหัวหน้าครัวเรือน

ภาวะหนี้สิน : ผู้สูงอายุที่ตนเองมีหนี้สินมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่ตนเองและสมาชิกในครัวเรือนมีหนี้สิน สมาชิกในครัวเรือนมีหนี้สิน และตนเองและสมาชิกในครัวเรือนไม่มีหนี้สิน

ความเพียงพอของรายได้ : ผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอมีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้เกินเพียงพอ เพียงพอ และเพียงพอเป็นบางครั้ง

การอ่านออกเขียนได้ : ผู้สูงอายุที่อ่านออกเขียนได้มีโอกาสต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้

กรณีที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามไม่เป็นไปตามสมมติฐาน แต่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่

ระดับการศึกษา : ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า

ภาคที่อยู่อาศัย : ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครมีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคอื่นๆ

เขตที่อยู่อาศัย : ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล

การเป็นเจ้าของบ้าน : ผู้สูงอายุที่ตนเองหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของบ้านมีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่ตนเองหรือคู่สมรสไม่ได้เป็นเจ้าของบ้าน

รายได้ : ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำกว่ามีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้สูงกว่า

การออมหรือมีทรัพย์สินอื่น : ผู้สูงอายุที่ไม่มีการออมเงินหรือทรัพย์สินอื่นมีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีการออมเงินหรือทรัพย์สินอื่น

จำนวนบุตร : ผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรน้อยกว่ามีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรมากกว่า

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน : ผู้สูงอายุที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่ามีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า

ความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน : ผู้สูงอายุที่ไม่คาดหวังว่าจะได้รับการช่วยเหลือด้านการเงินมีโอกาสต้องการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่คาดหวังว่าจะได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน

2) ผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบพหุ เป็นการทดสอบสมมติฐานในระดับหลายตัวแปร มีดังนี้

กรณีที่ 1 เมื่อควบคุมอิทธิพลจากตัวแปรอิสระอื่นๆแล้ว ตัวแปรอิสระที่ยังคงมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามและเป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือตัวแปรเพศ อายุ สถานภาพสมรส ประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ภาวะสุขภาพ สถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือน ภาวะหนี้สิน ความเพียงพอของรายได้ และตัวแปรการอ่านออกเขียนได้

กรณีที่ 2 เมื่อควบคุมอิทธิพลจากตัวแปรอิสระอื่นๆแล้ว ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามทั้งนี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน แต่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือตัวแปรระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ภาคที่อยู่อาศัย เขตที่อยู่อาศัย การเป็นเจ้าของบ้าน สถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือน รายได้ จำนวนบุตร และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

กรณีที่ 3 เมื่อควบคุมอิทธิพลจากตัวแปรอิสระอื่นๆแล้ว ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามทั้งนี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน และไม่มีความนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือตัวแปรการออมหรือมีทรัพย์สินอื่น และตัวแปรความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน

นอกจากนั้นตัวแปรอิสระทั้ง 18 ตัวสามารถร่วมกันอธิบายการแปรผันของความ ต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทยได้ร้อยละ 27.6 (ค่า $R^2 = 0.276$)

3) ผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบพหุขั้นตอน

การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบพหุขั้นตอน พบว่ามีตัวแปรอิสระทั้งหมด 16 ตัว สามารถร่วมกันอธิบายการแปรผันของความ ต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทยได้ร้อยละ 27.6 (ค่า $R^2 = 0.276$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเรียงลำดับความสามารถของตัวแปรในการอธิบายการแปรผันความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ อายุ ภาวะหนี้สิน เพศ ภาคที่อยู่อาศัยภาวะสุขภาพ ประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ รายได้ สถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือนสถานภาพสมรส จำนวนบุตร ระดับการศึกษา ความเพียงพอของรายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัย การเป็นเจ้าของบ้าน และการอ่านออกเขียนได้ ตามลำดับ ส่วนตัวแปรอีก 2 ตัวคือ ตัวแปรการออมหรือมีทรัพย์สินอื่นและความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงินนั้นไม่สามารถเพิ่ม

อำนาจการอธิบายการแปรผันของความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.2 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะจากการศึกษานี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนนโยบายกำหนดหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ผลการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุถึงร้อยละ 38.2 ที่ยังมีความต้องการทำงานดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เครือข่ายด้านผู้สูงอายุ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ หรือกรมการจัดหางาน เป็นต้น ควรพิจารณาหาวิธีช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ยังมีความต้องการทำงานเหล่านี้ โดยอาจช่วยจัดหางาน หรือช่วยฝึกอาชีพ รวมไปถึงจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างเพื่อพัฒนาความสามารถในการทำงานให้กับผู้สูงอายุให้ยังคงสามารถทำงานต่อไปได้

2) โครงสร้างของประชากรไทยกำลังเปลี่ยนไปโดยที่ประชากรวัยสูงอายุมีสัดส่วนสูงขึ้นขณะที่ประชากรวัยแรงงานมีสัดส่วนลดลง ขณะเดียวกันผู้สูงอายุวัยต้นที่มีสุขภาพดียังคงต้องการทำงาน ดังนั้นจึงน่าที่จะกำหนดเป็นนโยบายให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุกลุ่มดังกล่าวทำงานต่อหลังอายุเกษียณให้มากขึ้นจากที่หลายหน่วยงานได้ดำเนินการไปบ้างแล้ว

3) ตัวแปรภาวะหนี้สิน และความเพียงพอของรายได้เป็นอีก 2 ตัวแปรที่มีความสำคัญต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ ซึ่งทั้ง 2 ตัวแปรนี้จะเกี่ยวข้องกับเรื่องของการใช้จ่ายเงิน ดังนั้นจึงควรปลูกฝังและส่งเสริมให้ประชาชนดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง รู้จักการวางแผนในการใช้จ่ายและปราศจากหนี้สิน

4) นอกจากนี้ผลการศึกษาพบว่าภาคที่อยู่อาศัย เขตที่อยู่อาศัยและเพศเป็นอีก 3 ตัวแปรที่มีความสำคัญต่อความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ โดยพบว่าผู้สูงอายุเพศชาย ผู้อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล และผู้อาศัยอยู่ในภาคใต้เป็นผู้มีความต้องการทำงานสูง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรช่วยหางาน และฝึกอาชีพ ให้คนกลุ่มนี้เป็นพิเศษ เช่น ส่งเสริมอาชีพปลูกยางพารา เป็นต้น

4.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การศึกษานี้เป็นการใช้ประโยชน์จากข้อมูลของโครงการ “การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2550” (ดำเนินการโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ) ที่เก็บรวบรวม

ข้อมูลจากตัวอย่างในระดับประเทศดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงกำหนดเฉพาะตัวแปรที่มีอยู่แล้วเท่านั้น ผู้ที่สนใจศึกษาประเด็นเดียวกันนี้จึงอาจเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างด้วยตนเองและสามารถปรับการวัดตัวแปรตามให้อยู่ในระดับสูงเพื่อเป็นตัวแปรเชิงตัวเลข รวมถึงเพิ่มตัวแปรอิสระอื่นๆที่อาจมีอิทธิพลต่อความต้องการทำงานเข้าร่วมศึกษาด้วย เช่น ประวัติการเจ็บป่วย ความต้องการมีเพื่อน หรือความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นต้น นอกจากนี้ยังอาจเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีอื่นๆ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการสนทนากลุ่ม เป็นต้น ประการสุดท้ายอาจลดระดับตัวอย่างในการศึกษาจากตัวอย่างระดับประเทศมาเป็นการศึกษาหน่วยงานระดับย่อย เช่น ในหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น เพื่อทราบถึงความต้องการทำงานภายหลังเกษียณอายุโดยจำแนกตามภูมิหลังต่างๆของพนักงานในหน่วยงานตนเองเป็นต้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกศรี ดำรงยุทธ. 2538. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมกำลังแรงงานของข้าราชการเกษียณอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวง. 2546. พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. 2543. การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูลเวอร์ชัน 7-10. กรุงเทพฯ: ซี เค แอนด์ เอส โฟโต้ สตูดิโอ.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. 2548. การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554. 2550. แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ.2550 - 2554.
- นภาพร ชโยวรรณ. 2542. สถานการณ์ผู้สูงอายุในปัจจุบันสู่วัยสูงอายุด้วยคุณภาพ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นาถ พันธุมนาวัน และคณะ. 2549. การศึกษาการดำเนินงานขยายผลโครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ม.ป.ป.
- นิภาดา ธารีเพียร. 2553. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำงานของแรงงานสตรีสูงอายุในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปราโมทย์ ประสาทกุล. 2543. ประชากรศาสตร์ สวัสดิการเรื่องประชากรมนุษย์. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง (มหาชน)
- ปัญญา ชูเลิศ. 2551. การเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุของเกษตรกรในพื้นที่เฝ้าระวังทางประชากรกาญจนบุรี. ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปรียา มิตรานนท์. 2552. การทำงาน รายได้และการออมของผู้สูงอายุ. ใน สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์. 2552. สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2552. กรุงเทพฯ : ทีคิวพี.
- ปรียา มิตรานนท์. 2553. สถานการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย. ใน สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์. 2553. สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2553. กรุงเทพฯ : ทีคิวพี.
- พันธุ์ทิพย์ รามสูต. 2540. ระบาดวิทยาสังคม Social Epidemiology. กรุงเทพฯ: พี.เอ. ลีฟวิ่ง.
- เพ็ญพร ธีระสวัสดิ์. 2540. ประชากรศาสตร์ : สาระสำคัญโดยสังเขป. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่ง

- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพโรจน์ วงศ์วุฒิวัฒน์. 2551. สังคมผู้สูงอายุ: เราจะเตรียมรับมือกันอย่างไร. กรุงเทพฯ: ฝ่ายวิจัยธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน).
- มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2549. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการสร้างและขยายโอกาสในการเข้าถึงหลักประกันทางสังคมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. 2549. รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2549. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เด็อนตุลา.
- ระพีพรรณ คำหอม และคณะ. 2547. ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตชนบท. สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิจิตร บุญยะโหดระ. 2537. คู่มือเกษียณอายุ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- วิพรรณ ประจวบเหมาะ และคณะ. 2553. โครงการปรับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2. พิมพ์ครั้งที่ 2. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร เกื้อกุลนุรักษ์. 2540. การศึกษาเปรียบเทียบการทำงานเชิงเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ โสดและไม่โสดในประเทศไทย. ปรินท์นามหาบัณฑิต, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. 2552. ศักยภาพของผู้สูงอายุ. ใน สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์. 2552. สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2552. กรุงเทพฯ : ทีคิวพี.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และวรรณลักษณ์ เมียนเกิด. 2551. การเข้าถึงสิทธิตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ของผู้สูงอายุ (ฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ : มิสเตอร์ก็อปปี (ประเทศไทย).
- สมจินต์ โฉมวิวัฒน์ชัย และคณะ. 2552. สถานการณ์ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ. ใน สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์. 2552. สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2552. กรุงเทพฯ : ทีคิวพี.
- สมรักษ์ รักษาทรัพย์,กาญจน์ กังวานพรศิริและนนุช อินทรวีเศษ. 2553. รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาอาชีพและโอกาสที่จะได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมสอดคล้องกับผู้สูงอายุ. สถาบันวิจัยและพัฒนา คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมรักษ์ รักษาทรัพย์,ถวิล นิลใบและนนุช อินทรวีเศษ. 2551. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการนำร่องการศึกษาความเหมาะสมในการทำงานของแรงงานสูงอายุ. สถาบันวิจัยและพัฒนา คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์. 2552. สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2552. กรุงเทพฯ : ทีคิวพี.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2539. สังคมวิทยาภาวะสูงอายุ : ความเป็นจริงและการคาดการณ์ในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาดา ทวีสิทธิ์. 2553. บทบรรณาธิการ : การเปลี่ยนกระบวนทัศน์เพื่อการวิจัยผู้สูงอายุ.

- โน สุชาติ ทวีสิทธิ์และ สวรัย บุญยมนนท์ (บรรณาธิการ). ประชากรและสังคม 2553: คุณค่าผู้สูงอายุในสายตาสังคมไทย. นครปฐม: สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม.
- สุรพล กาญจนะจิตรา. 2530. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพันธ์ เล้าวัฒนา. 2551. การศึกษาการเข้าร่วมในกำลังแรงงานของผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินท์นามหาบัณฑิต, คณะเศรษฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2549. ผู้สูงอายุกับการทำงาน.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2551. รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2550.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2554. สรุปผลที่สำคัญการสำรวจการทำงานของประชากร พ.ศ. 2553. สำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2553. บทสรุปสำหรับผู้บริหาร สัมมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2553 (รายงานผลล่วงหน้า). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://popcensus.nso.go.th/file/popcensus-20-12-54.pdf>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2555. สรุปผลที่สำคัญการสำรวจการทำงานของประชากร พ.ศ. 2554. สำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (มปป.) รายงานการศึกษาวิจัยเรื่องความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมของผู้สูงอายุ ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์อเนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุในชุมชน.
- อรพินท์ บุนนาค. 2537. ความต้องการของผู้สูงอายุในด้านการทำงานและสวัสดิการเพื่อจัดตั้งศูนย์บริการจัดหางานให้ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารีย์ เสนาชัย. 2550. การเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.gotoknow.org/blog/food/32432> [2554, กรกฎาคม 19].
- อุทัยทิพย์ รักจรรยาบรรณ. 2549. การเกื้อหนุนของครอบครัวต่อผู้สูงอายุไทย. ในการประชุมวิชาการประชากรแห่งชาติ 2549.

ภาษาอังกฤษ

United Nations. 2009. World Population Aging 2009, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, New York.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ข้อคำถามจากแบบสอบถามการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2550

ดำเนินการโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ผู้ศึกษาได้คัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่นำมาปรับใช้เป็นตัวแปรในการศึกษาดังรายละเอียดต่อไปนี

รหัสรายการ

REG	ภาค
	<ul style="list-style-type: none"> - กรุงเทพมหานคร - ภาคกลาง (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) - ภาคเหนือ - ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ - ภาคใต้
AREA	เขตที่อยู่อาศัย
	<ul style="list-style-type: none"> - ในเขตเทศบาล - นอกเขตเทศบาล
MEMBERS	จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน คน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

A1	เพศของผู้สูงอายุ
	<ul style="list-style-type: none"> - ชาย - หญิง
A2	ท่านอายุเท่าใด ปี
A4	ท่านมีสถานภาพสมรสใด
	<ul style="list-style-type: none"> - โสด - สมรสและคู่สมรสอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน - สมรสแต่คู่สมรสไม่ได้อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน - หม้าย - หย่า - แยกกันอยู่/เลิกกัน

รหัสรายการ

A5 ท่านอ่านออกและเขียนได้หรือไม่
- ได้
- ไม่ได้

A6 ท่านจบการศึกษาสูงสุดระดับใด
- ไม่เคยเรียน
- ประถมศึกษา
- มัธยมศึกษาตอนต้น
- มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
- ปวส./ปวท./อนุปริญญาตรี
- ปริญญาตรีและสูงกว่า
- อื่นๆ (ระบุ)

A7_1 บุตรที่ท่านให้กำเนิดเอง คน

A8_1 บุตรเลี้ยงและหรือบุตรบุญธรรม คน

ตอนที่ 2 สภาพที่อยู่อาศัยและลักษณะการอยู่อาศัย

A31 บ้านที่ท่านอยู่ในปัจจุบันนี้เป็นของใคร
- ตัวผู้สูงอายุเองและหรือคู่สมรส
- บุตร
- บุตรของบุตร
- ญาติ
- คนอื่นๆ (ระบุ).....

A32 ท่านอยู่ในครัวเรือนนี้ในสถานะใด
- หัวหน้าครัวเรือน
- สามี/ภรรยาของหัวหน้าครัวเรือน
- บิดา/มารดาของหัวหน้าครัวเรือน
- ญาติ
- ผู้อาศัย

ตอนที่ 3 การทำงานและรายได้

A60 ท่านมีความต้องการทำงานหรือไม่ (ตัวแปรตาม)
- ต้องการ
- ไม่ต้องการ

รหัสรายการ

- A61 ท่านเคย/กำลังรับราชการ หรือทำงานในรัฐวิสาหกิจหรือไม่
- เคย/กำลังรับราชการ
 - เคย/กำลังทำงานรัฐวิสาหกิจ
 - ไม่เคยทำงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ
- A64 ถ้าประสบปัญหาทางการเงิน ท่านจะขอความช่วยเหลือจากใครได้หรือไม่
- ได้
 - ไม่ได้
 - ไม่แน่ใจ
- A79 ท่านมีรายได้จากทุกแหล่งในการเลี้ยงชีพตนเองหรือครอบครัว โดยเฉลี่ยปีละเท่าใด
- ไม่มีรายได้
 - ต่ำกว่า 10,000 บาท
 - 10,000 – 19,999 บาท
 - 20,000 – 29,999 บาท
 - 30,000 – 49,999 บาท
 - 50,000 – 99,999 บาท
 - 100,000 – 299,999 บาท
 - 300,000 บาทขึ้นไป
- A80 ท่านคิดว่ารายได้ทั้งหมดที่ท่านได้รับจากทุกแหล่ง เกินเพียงพอ เพียงพอ เพียงพอเป็นบางครั้ง หรือไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ
- เกินเพียงพอ
 - เพียงพอ
 - เพียงพอเป็นบางครั้ง
 - ไม่เพียงพอ
- A82 ท่านมีการออมหรือสะสมเงิน ทอง หรือทรัพย์สินอย่างอื่น (เช่น พันธบัตร/รถ/บ้าน/ที่ดิน/ออมในกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ฯลฯ) หรือไม่
- มี
 - ไม่มี

รหัสรายการ

- A85 ท่านและหรือสมาชิกในครัวเรือนมีหนี้สินหรือไม่
- ตนเองมีหนี้
 - สมาชิกในครัวเรือนมีหนี้
 - ตนเองและสมาชิกในครัวเรือนมีหนี้
 - ตนเองและสมาชิกในครัวเรือนไม่มีหนี้

ตอนที่ 4 ภาวะสุขภาพ

- B10 ในระหว่าง 7 วันก่อนสัมภาษณ์ ท่านรู้สึกว่าคุณภาพร่างกายของท่านเป็นอย่างไร
- ดีมาก
 - ดี
 - ปานกลาง
 - ไม่ดี
 - ไม่ดีมากๆ

ภาคผนวก ข
ผลการความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพการทำงานในปัจจุบันและอายุกับ
ความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย

ตารางที่ 11 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพการทำงานในปัจจุบันและอายุกับความต้องการทำงานของผู้สูงอายุไทย (n = 19,962)

คุณลักษณะ	ความต้องการทำงาน		รวม
	ต้องการ	ไม่ต้องการ	
สถานภาพการทำงาน			
ทำงาน	88.0	12.0	100
ไม่ทำงาน	10.5	89.5	100
อายุ			
ผู้สูงอายุวัยต้น (60 - 69 ปี)	48.8	51.2	100
ผู้สูงอายุวัยกลาง (70 - 79 ปี)	24.5	75.5	100
ผู้สูงอายุวัยปลาย (ตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป)	12.4	87.6	100

ภาคผนวก ค

ผลการทดสอบเงื่อนไขความสัมพันธ์พร้อมเชิงเส้น

ตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1	1.000																	
2	0.006	1.000																
3	0.101**	0.149**	1.000															
4	0.338**	0.186**	0.074**	1.000														
5	0.005	0.001	-0.034**	-0.057**	1.000													
6	-0.003	0.022**	-0.025**	-0.047**	0.327**	1.000												
7	-0.146**	-0.036**	0.069**	-0.040**	-0.114**	-0.199**	1.000											
8	0.110**	0.180**	0.032**	0.091**	0.000	0.042**	-0.079**	1.000										
9	0.082**	0.023**	0.027**	0.251**	-0.155**	-0.186**	-0.012	0.026**	1.000									
10	0.309**	0.066**	0.047**	0.094**	-0.059**	-0.041**	-0.050**	0.049**	0.440**	1.000								
11	0.009	0.108**	0.079**	0.005	-0.118**	-0.147**	0.071**	0.001	0.021**	-0.040**	1.000							
12	-0.104**	0.157**	-0.070**	-0.144**	-0.188**	-0.229**	0.238**	-0.150**	0.003	-0.053**	0.038**	1.000						
13	-0.003	0.013	-0.003	0.000	-0.093**	-0.092**	0.090**	-0.167**	0.010	0.033**	0.118**	0.218**	1.000					
14	-0.091**	0.044**	-0.075**	-0.081**	0.083**	0.050**	0.097**	-0.073**	-0.217**	-0.160**	0.002	0.152**	0.101**	1.000				
15	0.033**	0.204**	0.034**	-0.115**	0.213**	0.164**	-0.154**	0.073**	-0.130**	-0.041**	-0.038**	-0.102**	-0.032**	-0.011	1.000			
16	-0.016*	0.023**	-0.025**	-0.142**	-0.008	0.001	-0.035**	-0.019**	0.025**	0.178**	-0.189**	0.077**	0.008	-0.057**	0.118**	1.000		
17	0.174**	0.215**	0.640**	0.122**	0.094**	0.109**	-0.139**	0.092**	0.017*	0.081**	0.029**	-0.202**	-0.073**	0.113**	0.108**	-0.013	1.000	
18	-0.205**	-0.026**	-0.032**	-0.068**	0.044**	-0.002	0.056**	-0.093**	-0.053**	-0.014*	-0.023**	0.115**	0.195**	0.120**	0.036**	-0.099	-0.068**	1.000

หมายเหตุ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.เพศ 2.อายุ 3.ระดับการศึกษา 4.สถานภาพสมรส 5.ภาคที่อยู่อาศัย 6.เขตที่อยู่อาศัย 7.ประวัติการรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ 8.ภาวะสุขภาพ 9.การเป็นเจ้าของบ้าน
10.สถานะการอยู่อาศัยในครัวเรือน 11.ภาวะหนี้สิน 12.รายได้ 13.ความเพียงพอของรายได้ 14.การออมหรือมีทรัพย์สินอื่น 15.จำนวนบุตร 16.จำนวนสมาชิกในครัวเรือน
17.การอ่านออกเขียนได้ 18.ความคาดหวังในการได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวธราทิพย์ พวงเขียง เกิดวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2530 สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์ และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการวิจัยสังคม จากคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เมื่อปีการศึกษา 2552 และได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประชากรศาสตร์ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย